

KESKKONNAAGENTUUR

2024

Patareide ja akude kogumisvõrgustiku analüüs

november 2024

www.keskkonnaagentuur.ee

Sisukord

Sisukord	2
Sissejuhatus	4
1. Seadusandlik raamistik.....	6
1.1. Terminid	8
1.2. Seni kehtinud kogumise nõuded	9
1.3. Kogumise nõuded patareimäärusest	10
2. Kogumise määrad ja ringlussevõtt	12
2.1. Seni kehtinud määrad ja nende täitmine	12
2.1.1. Kogumine	12
2.1.2. Ringlussevõtt.....	13
2.2. Uued sihtarvud patareimäärusest	14
2.2.1. Kogumine	14
2.2.2. Ringlussevõtt.....	14
3. Kogumise korraldus.....	16
3.1. Tootjad	16
3.2. Tootjate ühendused (TVO-d)	16
3.3. Turustajad.....	17
3.4. Kogumine müügikohtades	18
3.5. KOV kogumisringid.....	21
3.6. Kogumine ja kokkuost kuulutuste abil	23
4. Teavitust.....	26
4.1. Inimeste teadlikkus kogumise korraldusest	28
4.2. Teave veebilehtedel.....	30
4.3. Teabekampaaniad.....	33
5. Varasemate uuringute tulemused	37
6. Järelevalve	39
7. Teiste riikide praktika	40
7.1. Soome	41
7.2. Läti	44
7.3. Taani.....	48

7.4. Iirimaa	51
7.5. Slovakkia.....	56
7.6. Norra	63
7.7. Kokkuvõtvalt.....	67
8. Ettepanekud	68
8.1. Kogumise korraldus	68
8.2. Teavitustegevus	71
Kokkuvõte	73
Kasutatud kirjandus	76
Lisa 1. Küsitluse vorm.....	78
Lisa 2. Fotod kogumiskohtadest	80

Sissejuhatus

Patareid ja akud on asendamatud energiaallikad. Üleminekul kliimaneutraalsusele ja ringmajandusele kasvab nõudlus maailmas nende järgi väga kiiresti. Koos nõudluse kasvuga suureneb ka patareide ja akude tootmisest ja jäätmete käitlemisest tekkiv mõju keskkonnale. Eesti ei ole selles erandlik, nõudlus patareide ja akude järele suureneb ka siin ning tekkinud jäätmete käitlemine eeldab toimivat kogumisvõrgustikku.

Käesolev analüüs valmib muutuste perioodil. Suures osas kehtivad veel 6. septembril 2006. a vastu võetud patareide ja akude direktiivis (2006/66/EÜ)¹ (edaspidi *patareidirektiiv*) seatud nõuded ja eesmärgid, mis on Eestis üle võetud jäätmeseaduse² ja selle alamaktidega. 12. juulil 2023. a võeti vastu patareimäärus (2023/1542/EL)³ (edaspidi *patareimäärus*), mis lähiaastatel asendab patareidirektiivi samm sammult vastavate peatükkide ja punktide jõustumisega.

Eestis on mootorsõidukite akude kogumise määr ja ringlussevõtu efektiivsus kõrge. Ringlussevõtu efektiivsus on kõrge ka kantavate patarei- ja akujäätmetel, kuid nende kogumise tase on liialt madal. 2022. a saavutati kogumise määraks 43,7%, mis jääb patareidirektiivis EL liikmesriikidele kehtestatud miinimummäärast 45%, veidi alla poole. Patareimäärusest tulevad juba uued eesmärgid. 2028. aastaks tuleb saavutada 63% kogumise määr ja 2031. aastaks 73%.

Patareimääruse laiem eesmärk on vähendada uute sotsiaalmajanduslike tingimuste, tehnoloogia arengu, turgude ning patareide ja akude kasutuse valguses hüppeliselt kasvavat keskkonnamõju. Patareimäärusega soovitakse muuta patareid ja akud säästvaks kogu nende elutsükli vältel – alates materjalide hankimisest kuni kogumise, ringlussevõtu ja taaskasutamiseni. Praeguses energiakontekstis soodustavad uued nõuded konkurentsivõimelise säästva akutööstuse arengut, mis toetab Euroopa üleminekut puhtale energiale ja sõltumatust kütuseimpordist. Lisaks on uues määruses seatud ambitsioonikad kogumise ja ringlussevõtu sihtarvud, mille fookuses on taastumatute metallide taaskasutus.

Patareimääruse kohaselt peavad tootjad looma tagasisivõtu- ja kogumisvõrgustiku ja viima läbi teavituskampaaniaid, mis hõlmavad iga liikmesriigi kogu territooriumi. Kogumiskohad peavad tulevikus olema lõpptarbijale võimalikult lähedal ja ei peaks keskenduma üksnes sellistele piirkondadele ning patareidele ja akudele, mille puhul patarei- ja akujäätmete kogumine on kasumlik. Kogumisvõrgustik peab hõlmama turustajaid, tegevusluba omavaid elektri- ja elektroonikaseadmete romude ning romusõidukite töötlemiskohtasid ja jäätmejaamu ja muid vabatahtlikke osalejaid, näiteks ametiasutusi ja koole.

Käesoleva analüüsi eesmärk on uue patareimääruse valguses hinnata olemasolevat kogumisvõrgustikku ning teha Kliimaministeriumile ettepanekud, mis tagaks patareidirektiivi ja patareimääruse kogumisnõuete täitmise.

Kliimaministeriumi poolt koostatud analüüsi lähteülesandes on püstitatud 4 küsimust ja ülesanne:

1. Milline on olemasolev patareide ja akude kogumisvõrgustik?
2. Milline peaks olema patareimäärusele vastav kogumisvõrgustik, et see hõlmaks kogu liikmesriigi territooriumi?

---

¹ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2006/66/EÜ, 6. september 2006, mis käsitleb patareid ja akusid ning patarei- ja akujäätmeid ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 91/157/EMÜ: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:02006L0066-20180704>

² Jäätmeseadus: <https://www.riigiteataja.ee/akt/117032023037>

³ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) 2023/1542, 12. juuli 2023, mis käsitleb patareid ja akusid ning patarei- ja akujäätmeid, millega muudetakse direktiivi 2008/98/EÜ ja määrust (EL) 2019/1020 ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2006/66/EÜ: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32023R1542>

3. Milline peaks olema kogumisvõrgustik, et saavutada kogumise sihtarvude täitmine?
4. Millised peaksid olema tegevused, et saavutada kogumise sihtarvude täitmine?
5. Koostada ettepanekud patarei- ja akujätmete kogumise suurendamiseks, sh kogumisvõrgustiku laiendamiseks.

Analüüsi läbiviimiseks kasutatakse Probleemtooteregistrisse (edaspidi *PROTO*) esitatud andmeid, keskkonnaotsuste infosüsteemi KOTKAS, ettevõtete ja tootjate ühenduste (edaspidi *TVO*) veebilehtedel olevaid andmeid, käiakse kogumiskohtades kohapeal, kohtutakse *TVO*-de esindajatega ning konsulteeritakse Kliimaministeeriumi ja Keskkonnaameti vastava valdkonna erialaspetsialistidega. Lisaks vaadeldakse varasemate sarnaste uuringute tulemusi, jälgitakse sotsiaalmeedias levivaid sõnumeid ja teateid patareide ja akude kogumisest. Elanike kogumisalase teadlikkuse välja selgitamiseks viiakse läbi turu-uuring. Kohalike omavalitsuste poolt korraldavate jätmete kogumisringide kohta info saamiseks koostatakse vastav küsimustik. Teiste riikide praktikate välja selgitamiseks külastatakse nende riikide ametiasutuste ja *TVO*-de veebilehti. Riigid, mille kohta infot kogutakse, on eelnevalt Kliimaministeeriumiga suuliselt kokku lepitud. Ettepanekute tegemisel arvestatakse analüüsi koostamise käigus kogutud teadmisi ja arvamusi.

Kuna paralleelselt käesoleva analüüsiga viiakse läbi ka sarnast analüüsi elektri- ja elektroonikajätmete kohta, siis turu-uuringu ja omavalitsuste küsitluse tekstides on neid teemasid käsitletud koos.

Analüüsis esitatud kohtvaatluste piltide autorid on Pille Aarma ja Laura Ventsel.

Täiendav info:

Käesoleva analüüsi koostamise ajal alustati Keskkonnaagentuuri poolt tellitud uuringu „Riiklik jätmete sortimisuuring“ läbiviimisega, mis hõlmab segaolmejäätmete koostise uuringut ühe aasta jooksul Eesti erinevates piirkondades ja asundustüüpides. Töö lõplikuks valmimiseks on planeeritud 2025. a lõppu. Selle käigus kogutakse esmakordselt andmeid ka kantavate patareide ja akude sisalduse kohta elanike poolt ära antavates segaolmejäätmetes. Uuring annab vastuse küsimusele, kui suures mahus visatakse kantavaid patareisid ja akusid segaolmejäätmete hulka.

1. Seadusandlik raamistik

Jäätmete raamdirektiiv 2008/98/EÜ⁴

Direktiiviga kehtestati tootja laiendatud vastutuse põhimõte. Selle kohaselt on igal füüsilisel ja juriidilisel isikul, kes oma majandus- või kutsetegevuses töötab välja, toodab, töötleb, müüb või impordib tooteid (toote tootja) tootja laiendatud vastutus. Selle rakendamiseks tuleb riikidel võtta kasutusele meetmed, mis võivad sisaldada tagasitoodud toodete ja toodete kasutamisejärgsete jäätmete vastuvõtmist, jäätmete käitlemist ning täielikku rahalist vastutust. Need meetmed võivad sisaldada kohustust anda avalikult kättesaadavat teavet, millises ulatuses on toode korduskasutatav ja ringlussevõetav.

Patareidirektiiv 2006/66/EÜ

Direktiiviga kehtestati patareide ja akude turule laskmise eeskirjad ning keeld lasta turule ohtlikke aineid sisaldavaid patareisid ja akusid. Aga ka patarei- ja akujäätmete kogumise, töötlemise, ringlussevõtu ja kõrvaldamise erieeskirjad. Eesmärgiks on tagada toodete keskkonnavaline ohutus ning kõikide patareide ja akudega seotud isikute, st tootjate, turustajate ja lõpptarbivate kohustused jäätmete käitlemisel.

Patareimäärus 2023/1542/EL

Asendab patareidirektiivi ja on otsekohalduv, st ei vaja Eesti õigusaktidesse otseselt üle võtmist, kuid võib kehtestada täpsustavad nõudeid. Määrusega on sätestatud kestlikkus-, ohutus-, mürgistus-, tähistus- ja teabe esitamise nõuded, mille alusel võib patareisid ja akusid liidus turule lasta ja kasutusele võtta. Samuti sätestatakse sellega miinimumnõuded laiendatud tootjavastutuse, patarei- ja akujäätmete kogumise ja töötlemise ning aruandluse kohta. Määrusega kehtestatakse patareide ja akudega seotud hoolsuskohustused ettevõtjatele, kes lasevad patareisid ja akusid turule või võtavad neid kasutusele. Samuti sätestatakse sellega nõuded keskkonnahoidlike riigihangete kohta patareide ja akude või selliste toodete hankimisel, millesse patareid ja akud on paigaldatud.

Üldisena kohaldatakse alates **18.02.2024. a.**

Vastavushindamise menetlused ning patareide ja akude vastavuse nõuded alates **18.08.2024. a.**

Uued patarei- ja akujäätmete käitlemise nõuded alates **18.08.2025. a.**

Kantavate patareide ja akude ning kergranspordivahendite akude eemaldatavuse ja asendatavuse nõuded hakkavad kehtima alates **18.02.2027. a.**

Jäätmeseadus ja määrused

Patareidirektiivis ja jäätmete raamdirektiivis 2008/98/EÜ sätestatud nõuded patareidele ja akudele on Eestis üle võetud jäätmeseaduse ja selle alusel kehtestatud määrustega:

- Jäätmeseadus
- Keskkonnaministri 21.12.2007. a määrus nr 64 "Patareide ja akude märgistamise viis ja kord"⁵

---

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/98/EÜ, 19. november 2008, mis käsitleb jäätmeid ja millega tunnustatakse kehtetuks teatud direktiivid:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=celex%3A32008L0098>

⁵ Keskkonnaministri 21.12.2007. a määrus nr 64 "Patareide ja akude märgistamise viis ja kord":

<https://www.riigiteataja.ee/akt/101092011003>

- Vabariigi Valitsuse 07.08.2009. a määrus nr 124 "Patareidest ja akudest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad"⁶
- Keskkonnaministri 10.01.2008. a määrus nr 5 "Kasutatud patareide ja akude käitlusnõuded"⁷
- Keskkonnaministri 09.05.2011. a määrus nr 30 "Probleemtoodete kohta kehtestatud keeldude ja piirangute rakendamise tähtajad ning probleemtoodetes ohtlike ainete sisalduse piirnormid"
- Keskkonnaministri 22.07.2013. a määrus nr 57 "Probleemtoote kasutajale kättesaadavaks tehtava teabe loetelu ning teabe esitamise viisid ja kord"⁸

Kantavate patarei- ja akujäätmed jäätmenimistus:

Kantavate akude ja patareide jäätmed liigitatakse vastavalt jäätmenimistule⁹, lisaks on probleemtoodetele kehtestatud täpsustatud nimistu¹⁰, 8-kohalised koodid:

16 Nimistus mujal nimetamata jäätmed

16 06 Patareid ja akud

16 06 01* Pliiakud

16 06 02* Ni-Cd-patareid ja –akud

16 06 03* Elavhõbedat sisaldavad patareid

16 06 04 Leelispatareid (välja arvatud koodinumbriga 16 06 03* nimetatud patareid)

16 06 05 Muud patareid ja akud

16 06 05 01 Muud patareid, mida ei ole nimetatud jäätmekoodidega 16 06 03*, 16 06 04, 16 06 05 05 ja 16 06 05 06

16 06 05 02 Muud akud, mida ei ole nimetatud jäätmekoodidega 16 06 01*, 16 06 02*, 16 06 05 03 ja 16 06 05 04

16 06 05 03 Nikkelmetallhüdriidakud

16 06 05 04 Liitiumioonakud

16 06 05 05 Hõbeoksiidpatareid

16 06 05 06 Liitumpatareid

20 Olmejäätmed (kodumajapidamisjäätmed ja samalaadsed kaubandus-, tööstus- ja ametiasutusjäätmed), sealhulgas liigiti kogutud jäätmed

20 01 Olmejäätmete hulgast väljakorjatud või liigiti kogutud jäätmed (välja arvatud alajaotises 15 01 nimetatud jäätmed)

20 01 33* Koodinumbritega 16 06 01*, 16 06 02* ja 16 06 03* nimetatud patareid ja akud ning sortimata patarei- ja akukogumid, mille hulgas on selliseid patareisid või akusid

20 01 34 Patareid ja akud, mida ei ole nimetatud koodinumbriga 20 01 33*

⁶ Vabariigi Valitsuse 07.08.2009. a määrus nr 124 "Patareidest ja akudest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad": <https://www.riigiteataja.ee/akt/115102013005>

⁷ Keskkonnaministri 10.01.2008. a määrus nr 5 "Kasutatud patareide ja akude käitlusnõuded": <https://www.riigiteataja.ee/akt/12910878>

⁸ Keskkonnaministri 22.07.2013. a määrus nr 57 "Probleemtoote kasutajale kättesaadavaks tehtava teabe loetelu ning teabe esitamise viisid ja kord": <https://www.riigiteataja.ee/akt/123112023004>

⁹ Keskkonnaministri 14.12.2015. a määrus nr 70 „Jäätmete liigitamise kord ja jäätmenimistu“: <https://www.riigiteataja.ee/akt/118122020026>

¹⁰ Keskkonnaministri 02.07.2007. a määrus nr 49 „Probleemtoodetest tekkinud jäätmete täpsustatud nimistu“: <https://www.riigiteataja.ee/akt/127062020002>

Riigi jäätmekava

Riigi jäätmekavas 2023 - 2028¹¹ ja selle rakenduskaavas on Eesti endale seadnud 2028. aastaks järgnevad eesmärgid:

- Tarbija keskkonnateadlikkus kasvab. Laetavate kantavate akude osakaal suureneb, tarbija eelistab kestvat kantavat patareid.
- Kantavate patareide- ja akujäätmete osakaal segaolmejäätmetes väheneb. 2028. a on patarei- ja akujäätmete kogus olmejäätmetes väikesem võrreldes 2024. a.
- Patarei- ja akujäätmete kogumise, taaskasutamise, sh ringlussevõtu sihtarvud saavutatakse perioodil 2023–2028.
- Akujäätmete käitlus toimub tõhusalt, jäätmehierarhiast lähtudes ning ekspordiprobleemid lahendatakse.
- Tööstuslike, kergtranspordivahendite ja elektrisõidukite akude osas suureneb kasutusotstarbe muutmine ja akude taastamine.
- Tuvastatakse free-riderite osakaal 2025. a, free-rider'ite kogus väheneb 2025. a võrreldes, lahendatakse e-kaubanduses tegutsevate free-rider'ite probleem.
- Järelevalve tõhustamine, illegaalne ja ebatõhus jäätmekäitlus väheneb.

1.1. Terminid

Patareidirektiivist üle võetud definitsioonid¹²:

- **kantav patarei või aku** on patarei, nõopelement, patareikogum või aku, mis on suletud, mida saab kanda ning mis ei ole tööstuslik patarei või aku ega mootorsõiduki patarei või aku;
- **mootorsõiduki patarei või aku** on patarei või aku, mida kasutatakse liikluseaduse § 2 punktis 36 kirjeldatud maastikusõiduki või punktis 40 kirjeldatud mootorsõiduki käivitus-, valgustus- või süüteseadmes;
- **tööstuslik patarei või aku** on patarei või aku, mis on kavandatud üksnes tööstuslikuks või erialaseks kasutamiseks või mida kasutatakse mis tahes tüüpi elektrisõidukis.

Patareimäärusega muutusid need täpsemaks ja lisandus palju uusi definitsioone:

- **kantav patarei või aku** on suletud, kuni 5 kg kaaluv patarei või aku, mis ei ole spetsiaalselt projekteeritud tööstuslikuks kasutuseks ning mis ei ole ei elektrisõidukiaku, kergtranspordivahendi aku ega mootorsõidukiaku;
- **käivitus-, valgustus- või süüteaku ehk mootorsõidukiaku** on aku, mis on spetsiaalselt projekteeritud andma elektritoidet käivituse, valgustuse või süüte jaoks ning mida võib samuti kasutada abi- või varuotstarbel sõidukites, muudes transpordivahendites või masinates;
- **tööstuslik patarei või aku** on patarei või aku, mis on spetsiaalselt projekteeritud tööstuslikuks kasutuseks, patarei või aku, mis on ette nähtud tööstuslikuks kasutuseks pärast kasutusotstarbe muutmiseks ettevalmistamist või kasutusotstarbe muutmist, või mis tahes muu patarei või aku, mis kaalub rohkem kui 5 kg ja mis ei ole elektrisõidukiaku, kergtranspordivahendi aku ega mootorsõidukiaku;

¹¹ Riigi jäätmekava 2023 – 2028: <https://kliimaministeerium.ee/jaاتمekava>

¹² Vabariigi Valitsuse 07.08.2009. a määrus nr 124 "Patareidest ja akudest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad": <https://www.riigiteataja.ee/akt/115102013005>

- **kergranspordivahendi aku** on suletud, kuni 25 kg kaaluv aku, mis on spetsiaalselt projekteeritud elektritoite andmiseks ja veojõu tekitamiseks ratassõiduki puhul, mille jõuallikas saab olla ainult elektrimootor või mootor ja inimjõud koos, kaasa arvatud tüübikinnitusega L-kategooria sõidukid Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 168/2013 tähenduses, ning mis ei ole elektrisõidukiaku;
- **elektrisõidukiaku** on aku, mis on spetsiaalselt projekteeritud andma elektritoidet veojõu tekitamiseks määruses (EL) nr 168/2013 sätestatud L-kategooria hübriid- või elektrisõidukites ning mis kaalub rohkem kui 25 kg, või aku, mis on spetsiaalselt projekteeritud andma elektritoidet veojõu tekitamiseks määruses (EL) 2018/858 sätestatud M-, N- või O-kategooria hübriid- või elektrisõidukites.

1.2. Seni kehtinud kogumise nõuded

Lähtudes patareidirektiivis ja jäätmete raamdirektiivis seatud eesmärkidest jagunevad Eestis kehtestatud nõuded turuosaliste vahel järgmiselt:

Tootja¹³

Patarei ja aku tootja on kohustatud tagasi võtma sama liiki patarei ja aku sõltumata sellest, millal patarei või aku on turule lastud, millist kaubamärki patarei või aku kannab ning kas kasutaja kavatses osta uue patarei või aku.

Tootja on kohustatud patareide ja akude turustajalt, kohalikul omavalitsuselt ning kohaliku omavalitsuse jäätmejaama halduslepingu alusel haldavalt jäätmekäitlejalt patarei- ja akujäätmed tasuta tagasi võtma.

Mootorsõiduki tootja on kohustatud mootorsõidukis oleva patarei või aku koos sõidukiga tasuta tagasi võtma, välja arvatud jäätmekäitlejalt, kellelt võib nõuda jäätmekäitluse kulusid.

Tootja, kes on kohustused kirjaliku lepinguga TVO-le üle andnud ja täitnud oma kohustused selle organisatsiooni ees, ei ole vastutav patareidest ja akudest tekkinud jäätmete kogumise ja taaskasutamise sihtarvude täitmise ning probleemtooteregistrile andmete edastamise eest. Sellisel juhul vastutab TVO tootja vastavate kohustuste täitmise eest.

TVO¹⁴

TVO peab tagama:

- 1) kõigile patarei ja aku tootjatele juurdepääsu TVO teenustele;
- 2) kohustused üle andnud tootjate võrdse kohtlemise;
- 3) jäätmete käitlemisega seotud teenuse ostmise konkurentsi alusel ja teenuse pakkuja valimise korra avalikustamise TVO veebilehel;
- 4) jäätmete kogumise ja taaskasutamise seotud andmete kättesaadavuse Kliimaministeriumile ja järelevalve õigust omavale isikule;

¹³ Jäätmeseaduse § 23 lg 1⁴ kohaselt on patarei ja aku **tootja** isik, kes sõltumata müügiviisist, müük sidevahendi abil kaasa arvatud, laseb majandus- või kutsetegevuse korras Eesti turule patareisid ja akusid, sealhulgas elektri- ja elektroonikaseadmetesse või mootorsõidukitesse paigaldatud patareisid või akusid.

¹⁴ Jäätmeseaduse § 23 lg 3 kohaselt on **tootjate ühendus** mittetulundusühing või muu majanduslikku tulu mittetaotlev organisatsioon, mille liikmeteks on üksnes tootjad või tootjate ühendused ning mille üheks eesmärgiks on teatud liiki probleemtoodetest tekkinud jäätmete kogumise ja taaskasutamise korraldamine või finantseerimine.

- 5) oma veebilehel tootjate poolt tehtud sissemaksete suuruse avalikustamise turule lastud patareide ja akude massi tonni kohta;
- 6) patareidest ja akudest tekkinud jäätmete taaskasutamise korraldamise kolme aasta jooksul alates nende kogumisest ja taaskasutuse sihtarvude täitmise.

Tootja ei ole kohustatud patarei- ja akujäätmeid tasuta tagasi võtma ettevõtjalt, kes kogub neid iseseisvalt edasise töötlemise eesmärgil.

Turustaja¹⁵

Patarei ja aku turustaja on kohustatud oma müügikohas tasuta tagasi võtma turustatava patarei või akuga sama liiki patareidest või akudest tekkinud jäätmed. Patarei ja aku tootja või TVO varustab turustajat kogumiseks vajaliku kogumismahutiga.

Turustaja ei ole kohustatud oma müügikohas mootorsõiduki patareid või akut tagasi võtma, kui see patarei või aku on oluliselt saastunud või lekib. Turustaja võib saastunud patarei või aku valdaja suunata lähimasse jäätmekäitluskohta (jäätmejaama, jäätmete kogumispunkti).

Muu ettevõtja

Kui kantavate patareide ja akude või mootorsõidukite patareide ja akude jäätmeid kogub edasise töötlemise eesmärgil iseseisvalt muu ettevõtja kui tootja, peab see ettevõtja tagama, et füüsilised isikud saaksid tema moodustatud kogumisvõrku tasuta üle anda kantavate patareide ja akude või mootorsõidukite patareide ja akude jäätmed ning juriidilised isikud vähemalt kantavate patareide ja akude jäätmed.

1.3. Kogumise nõuded patareimäärusest

Seni liigitati patareid ja akud kolme suuremasse gruppi: 1) **kantavad** patareid ja akud; 2) **mootorsõidukite** patareid ja akud; 3) **tööstuslikud** patareid ja akud. Patareimääruse kohaselt on patareid ja akud liigitatud viide (5) gruppi:

- 1) **kantavad** patareid ja akud
- 2) **kergrahandid** akud
- 3) **mootorsõidukite** akud,
- 4) **tööstuslikud** patareid ja akud
- 5) **elektrisõidukite** akud

Kogumise üldpõhimõtted ei muutu, endiselt on vajalik tagada üleriigiline kogumine, kuid patareimääruses on need kohustused nüüd detailsemalt lahti kirjutatud.

Kantavate patareide ja akude ning **kergrahandid** akude **tootjad või TVO-d** on kohustatud tagama, et kõik sellised jäätmed, olenemata nende olemusest, keemilisest koostisest, seisukorrast, tootemargist või päritolust, kogutakse eraldi selle riigi territooriumil, kus nad on esimest korda turul kättesaadavaks tehtud.

Selleks tuleb:

- a) luua tagasivõtu- ja kogumissüsteem;
- b) koguda tasuta;

---

¹⁵ Jäätmeseaduse § 23 lg 5 kohaselt on **turustaja** tarneahelas osalev füüsiline või juriidiline isik, kes teeb patarei ja aku turul kättesaadavaks. Turustaja võib samal ajal olla ka tootja.

- c) korraldada kogumine ja transport, sh pakkudes kogumispunktidele tasuta sobivaid kogumis- ja transpordimahuteid;
- d) kogumispunktidest tasuta koguda sagedusega, mis on proportsionaalne territooriumi ning kogumispunktide kaudu tavaliselt kogutavate jäätmete mahu ja ohtlikkusega;
- e) tasuta koguda elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmetest eemaldatud kantavate patareide ja akude ning kergtranspordivahendite akude jäätmed sagedusega, mis on proportsionaalne nende mahu ja ohtlikkusega;
- f) tagada, et jäätmekäitleja töötleb kogumispunktidest kogutud ning elektri- ja elektroonikaseadmete romudest eemaldatud jäätmeid loa saanud käitluskohas.

Tagasivõtu- ja kogumissüsteem:

- a) **koosneb kogumispunktidest**, mis on rajatud koostöös ühe või mitme järgmise osalejaga:
  - i) turustajatega;
  - ii) romusõidukite töötlemiskohtadega;
  - iii) ametiasutuste või nende nimel jäätmekäitlusega tegelevate kolmandate isikutega;
  - iv) vabatahtlike kogumispunktidega;
  - v) elektri- ja elektroonikaseadmete romude töötlemiskohtadega ning
- b) **hõlmab kogu riigi territooriumi**, võttes arvesse elanikkonna suurust ja rahvastikutihedust, jäätmete eeldatavat kogust, ligipääsetavust ja lähedust lõppkasutajatele, ning ei piirdu piirkondadega, kus kantavate patareide ja akude ning kergtranspordivahendite akude jäätmete kogumine ja hilisem käitlemine on kasumlik.

Mootorsõidukiakude, tööstuslike patareide ja akude ning elektrisõidukite akude tootjad peavad tasuta tagasi võtma kõik selliste mootorsõidukiakude, tööstuslike patareide ja akude ning elektrisõidukiakude jäätmed, mis kuuluvad vastavasse kategooriasse, mille nad on selle riigi territooriumil turul esimest korda kättesaadavaks teinud, olenemata nende olemusest, keemilisest koostisest, seisukorrast, tootemargist või päritolust.

Selleks **nõustuvad nad võtma vastu** mootorsõidukiakude jäätmeid, tööstuslike patareide ja akude jäätmeid ning elektrisõidukiakude jäätmeid lõppkasutajatelt või tagasivõtu- ja kogumissüsteemidelt, mis hõlmavad kogumispunkte, mille nad on rajanud koostöös:

- a) mootorsõidukiakude, tööstuslike patareide ja akude ning elektrisõidukiakude turustajatega;
- b) ettevõtjatega, kes tegelevad mootorsõidukiakude, tööstuslike patareide ja akude ning elektrisõidukiakude taastamise või kasutusotstarbe muutmisega;
- c) elektri- ja elektroonikaseadmete romude ning romusõidukite töötlemiskohtadega, nende tegevusest tulenevate mootorsõidukiakude jäätmete, tööstuslike patareide ja akude jäätmete ning elektrisõidukiakude jäätmete osas;
- d) ametiasutuste või nende nimel jäätmekäitlusega tegelevate kolmandate isikutega.

Tagasivõtmise peab **hõlmama kogu liikmesriigi territooriumi**, võttes arvesse elanikkonna suurust ja rahvastikutihedust, mootorsõidukiakude jäätmete, tööstuslike patareide ja akude jäätmete ning elektrisõidukiakude jäätmete eeldatavat kogust, ligipääsetavust ja lähedust lõppkasutajatele, ning see ei piirdu piirkondadega, kus mootorsõidukiakude jäätmete, tööstuslike patareide ja akude jäätmete ning elektrisõidukiakude jäätmete kogumine ja hilisem käitlemine on kasumlik.

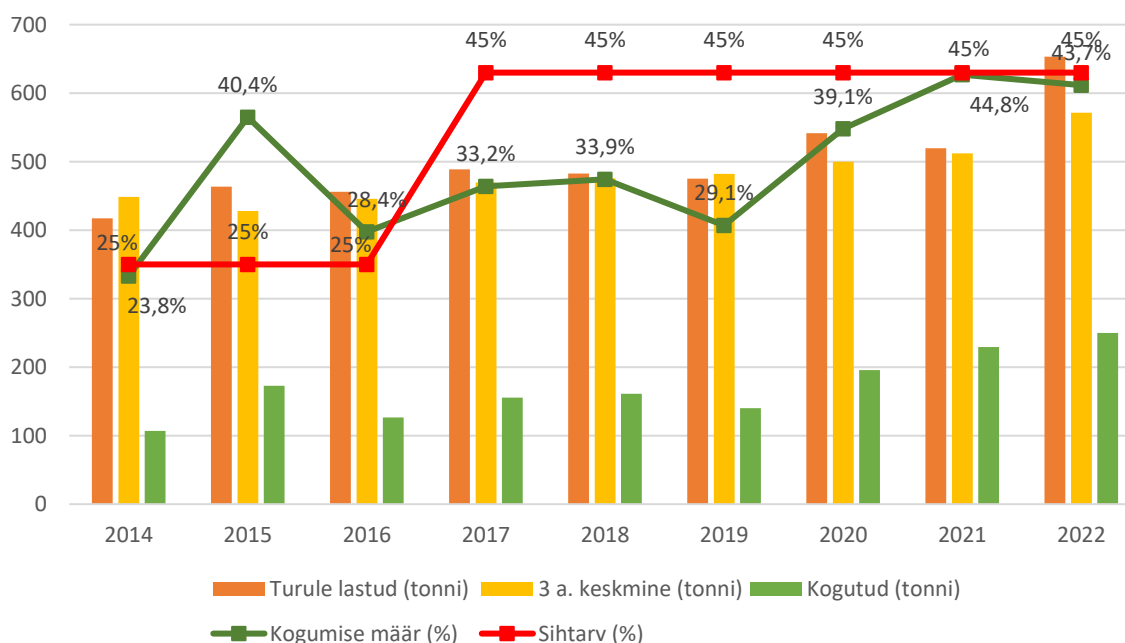
2. Kogumise määrad ja ringlussevõtt

2.1. Seni kehtinud määrad ja nende täitmine

2.1.1. Kogumine

Tulenevalt patareidirektiivist on kõigil EL liikmesriikide patareide ja akude tootjatel kohustus alates 26. septembrist **2016. a** tagada **kantavate patareide ja akude jäätmete vähemalt 45% kogumine**¹⁶. Sihtarv arvutatakse kolmel eelneval aastal turule lastud patarei ja akude keskmisest massist. Eelnev, kuni 2016. a kehtinud minimaalne kogumise määr oli 25%.

PROTO¹⁷ andmetel (Joonis 1) jõuti 2021. aastal kantavate patareide ja akude jäätmete kogumisel ettenähtud määrale väga lähedale, 44,8%, kuid sellele eelnevatel aastatel on kogumismäär olnud enamasti alla 40%.

Joonis 1. Kantavate akude ja patareide kogumise määr aastatel 2014-2022

Lisaks on Eesti eraldi kehtestanud täiendavad kogumise määrad mootorsõidukite patarei- ja akujäätmetele. Selliste toodete tootja on kohustatud alates 26. septembrist **2016. a** tagama **mootorsõidukite patarei- ja akujäätmetele vähemalt 90% kogumise**¹⁸. Eelnev, kuni 2016. a kehtinud kogumise määr oli 75%.

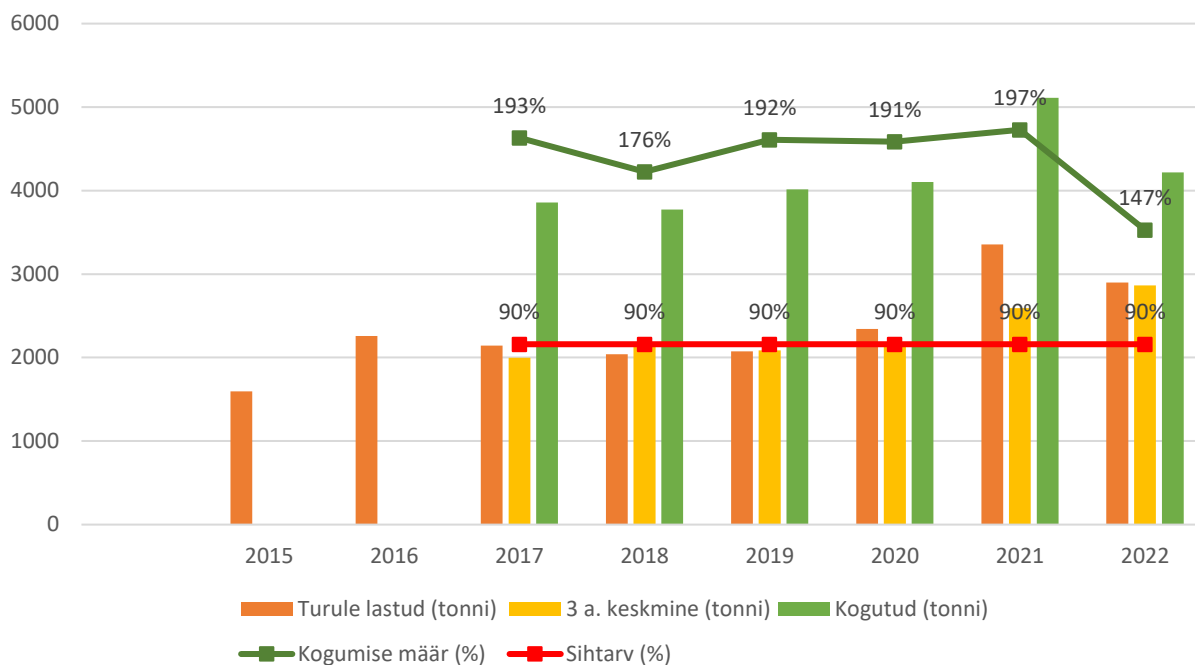
PROTO andmetel (Joonis 2) on mootorsõidukite akude kogumise määr olnud stabiilselt väga kõrge. 2021. a andmed näitavad, et koguti peaaegu kaks korda rohkem kui samal aastal turule lasti. Seda soodustab pliikude positiivne väärtus, st jäätmekäitlejad ostavad vanu pliiakusid

¹⁶ Kogumise määra arvutamisel võetakse arvesse ka elektroonikaromudest eemaldatud patareid ja akud.

¹⁷ Probleemtoodete register (PROTO): <https://proto.envir.ee/proto/main/welcome>

¹⁸ Kogumise määra arvutamisel ei võeta arvesse romusõidukitest eemaldatud patareisid või akusid.

kokku ja müüvad edasi akude ümbertöötlemistehastele. Kuid kõrge kogumismäära võib osaliselt põhjustada ka turule lastud andmete puudumine, tootjad ei esita andmeid PROTO-sse. Lisaks mõjutab kogumise määra ka see, et PROTO-sse ei pea akude kohta andmeid esitama M1, N1 ja L2e kategooria mootorsõidukite tootjad, kuna need on ise probleemtooded.

Joonis 2. Mootorsõidukite akude kogumise määr aastatel 2015-2022

2.1.2. Ringlussevõtt

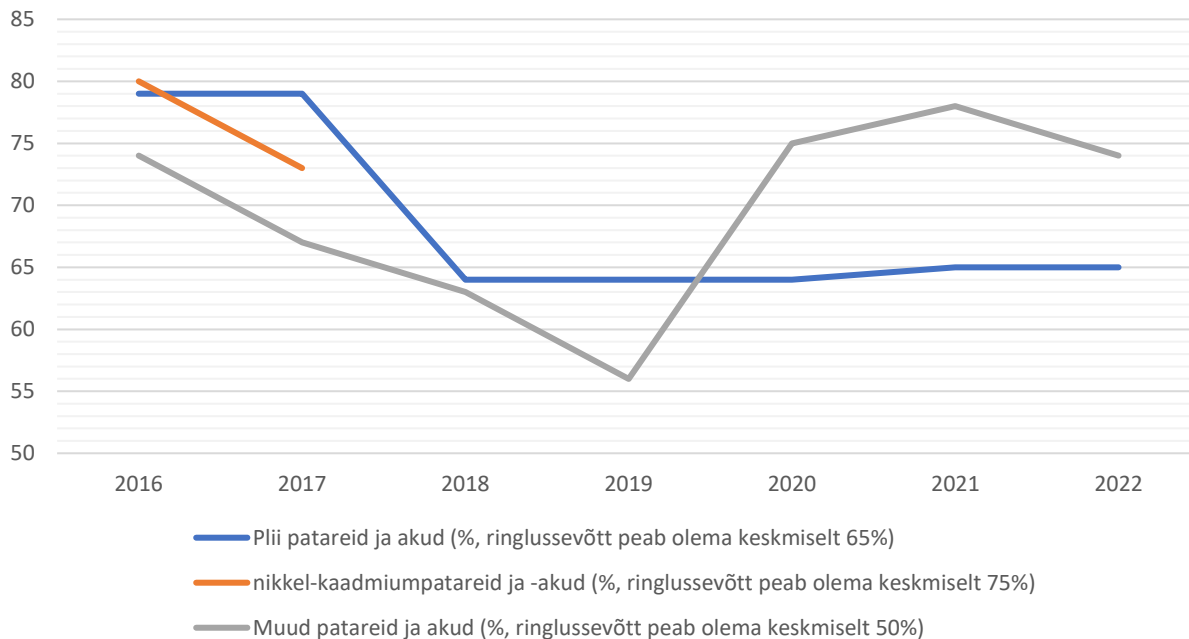
Tulenevalt patareidirektiivist on kõigil EL liikmesriikide patareide ja akude tootjatel alates 26. septembrist **2011. a** kohustus jooksva kalendriaasta kestel **kogutud patarei- ja akujäätmetest ringlusse võtta**¹⁹:

- 1) **pliiipatareid ja -akud** keskmiselt **65%** ulatuses,
- 2) **nikkel-kaadmiumpatareid ja -akud** keskmiselt **75%** ulatuses,
- 3) **muud patareid ja akud** keskmiselt **50%** ulatuses.

PROTO andmetel (Joonis 3) on Eesti alates 2016. a enamikel aastatel täitnud patareidirektiivis seatud patareide- ja akujäätmete ringlussevõtu sihtarve. Pliipatareide ja -akude ringlussevõtt on nõutud keskmise **65%** juures. Pliiakudest eraldatud pliiist võetakse keskmiselt **100%** ringlusesse. Muude patarei- ja akujäätmete keskmine ringlussevõtt on viimasel kolmel aastal olnud keskmiselt üle **70%**. Nikkel-kaadmiumpatareide ja -akude kohta on PROTO-s andmed olemas ainult 2016. ja 2017. a kohta. 2016. a võeti nikkel-kaadmium patareid ringlusse **80%**, mis ületas nõutud keskmist taset. 2017. a jäi nõutud keskmisest (75%) puudu 2%. Kaadmium-patareidest eraldati kaadmiumi nimetatud aastatel vastavalt **100%** ja **86%**. Järgmiste aastate kohta ei ole ettevõtted PROTO-sse nikkel-kaadmium patareide ja akude kohta andmeid esitanud, kuid

¹⁹ Ringlussevõtu sihtarvude arvutamisel võetakse arvesse ka elektroonikaromudest eemaldatud patareid ja akud.

KOTKAS-sse esitatud jäätmearuannetest on näha, et sellised jäätmekäitlusettevõtted nagu AS Epler & Lorenz, AS Ecometal ja OÜ Base Metal on aastatel 2020-2023 eksportinud nikkel-kaadmium patareijäätmeid kokku 18,9 tonni. Kahjuks hävines ligikaudu 20 tonni nikkel-kaadmium patareijäätmeid AS Epler & Lorenz Suur-Sõjamäel asuvas jäätmekäitluskeskuses 2023. a mais toimunud põlengus.

Joonis 3. Patarei- ja akujäätmete ringlussevõtu määrade täitmine aastatel 2016 - 2022

2.2. Uued sihtarvud patareimäärusest

2.2.1. Kogumine

Kantavate patareide ja akude tootjad või TVO-d, peavad saavutama vähemalt järgmised kogumise eesmärgid:

- 1) **63% 31. detsembriks 2027;**
- 2) **73% 31. detsembriks 2030.**

Kergtranspordivahendite akude tootjad või TVO-d, peavad saavutama vähemalt järgmised kogumise eesmärgid ning säilitama neid eesmäärke püsivalt:

- 1) **51% 31. detsembriks 2028;**
- 2) **61% 31. detsembriks 2031.**

2.2.2. Ringlussevõtt

Ringlussevõtu määrad on kõigile patarei- ja akujäätmetele samad, sõltumata nende kasutuse otstarbest.

1. Hiljemalt **31. detsembriks 2025** tuleb ringlussevõtu käigus saavutada vähemalt järgmised ringlussevõtu määra eesmärgid:

- a) pliiakud keskmiselt 75%;

- b) liitumpatareid ja -akud keskmiselt 65%;
- c) nikkel-kaadmiumakud keskmiselt 80%;
- d) muud patarei- ja akujäätmed keskmiselt 50%.

2. Hiljemalt **31. detsembriks 2030** tuleb ringlussevõtu käigus saavutada vähemalt järgmised ringlussevõtu määra eesmärgid:

- a) pliiakud keskmiselt 80%;
- b) liitumpatareid ja -akud keskmiselt 70%.

3. Hiljemalt **31. detsembriks 2027** tuleb ringlussevõtu käigus saavutada vähemalt järgmised materjali taaskasutusse võtmise eesmärgid:

- a) 90% koobaltist;
- b) 90% vasest;
- c) 90% pliiist;
- d) 50% liitiumist;
- e) 90% niklist.

4. Hiljemalt **31. detsembriks 2031** tuleb ringlussevõtu käigus saavutada vähemalt järgmised materjali taaskasutusse võtmise eesmärgid:

- a) 95% koobaltist;
- b) 95% vasest;
- c) 95% pliiist;
- d) 80% liitiumist;
- e) 95% niklist.

3. Kogumise korraldus

3.1. Tootjad

Patarei ja aku **tootjaks** loetakse jäätmeseaduse kohaselt (§ 23 lg 1⁴) igat isikut, kes sõltumata müügiviisist, sh müük sidevahendi abil, laseb majandus- või kutsetegevuse korras Eesti turule patareisid ja akusid, sealhulgas elektri- ja elektroonikaseadmetesse või mootorsõidukitesse paigaldatud patareisid või akusid.

Patareidele ja akudele on Eestis alates 1. maist 2004. a rakendatud **laiendatud tootjavastutuse põhimõtet**, mille kohaselt võib tootja valida, kas ta täidab kohustused individuaalselt või annab need kirjaliku lepinguga üle TVO-le.

Eestis on hetkel ligikaudu **230 ettevõtet**, kes on **TVO-ga lepingu sõlminud** ja PROTO registreeringu taotlusel näidanud akusid ja patareisid. Lisaks on PROTO andmetel **54 individuaalse vastutusega tootjat**.

Individuaalset vastutust rakendavad peamiselt sellised ettevõtted, mis oma tegevuse käigus lasevad turule mootorsõidukite akusid. Mõned näited PROTO registreeringutest koos täpsustustega, mis on ettevõtja registreeringu taotluses esitanud kogumiskoha kohta:

- 1) Transberg OÜ – kasutatud veoautode edasimüüja – kogub oma müügikohas
- 2) Mercantile AS – varuosade maaletooja ja hulgimüük – võtab vastu kasutatud akusid kõikides oma müügikohtades
- 3) Akukeskus OÜ – akude maaletooja ja müüja - koguvad oma esindustes spetsiaalsesse kasti
- 4) Iv Pluss AS – kaubikute müük ja hooldus – koguvad oma esindustes
- 5) Salome Auto AS – autokaupade müük – koguvad oma kauplustes
- 6) TS-Hydraulic OÜ – metsatöömashinate müük ja hooldus – koguvad oma tegevuskohtades
- 7) Energos Otepää OÜ – kasutatud rasketehnika ost ja müük – koguvad oma tegevuskohtades
- 8) Renest AS – sõiduautode ja väikebusside müük – koguvad oma tegevuskohtades
- 9) American Beauty OÜ – autode müük ja hooldus – koguvad oma tegevuskohtades

Kogutud akud annavad üle jäätmekäitlejale, kes korraldab akude kogumist ja vedu. Jäätmekäitlejatelt liigub materjal edasi ümbertöötlusesse, kas Eestis asuvasse AS-i Ecometal või teistes riikides asuvasse tehastesse.

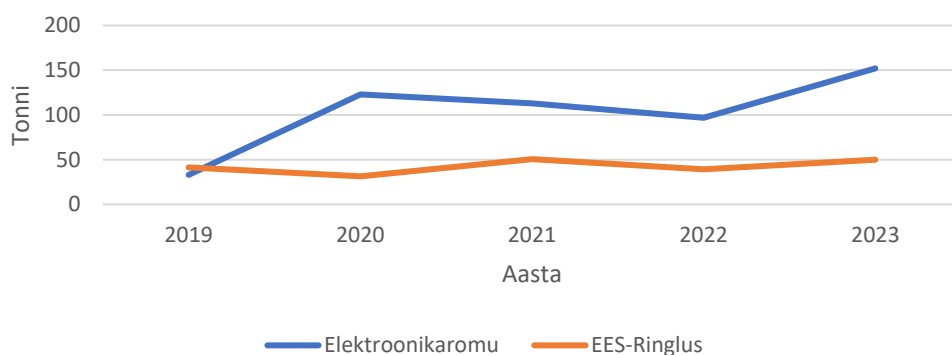
3.2. Tootjate ühendused (TVO-d)

TVO on mittetulundusühing või muu majanduslikku tulu mittetaotlev organisatsioon, mille liikmeteks on üksnes tootjad või TVO-d ning mille üheks eesmärgiks on teatud liiki probleemtoodetest tekkinud jäätmete kogumise ja taaskasutamise korraldamine või finantseerimine (§ 23 lg 3). Probleemtoode on toode, mille jäätmed põhjustavad või võivad põhjustada tervise- või keskkonnaohtu, keskkonnahäiringuid või keskkonna ülemäärast risustamist (§ 25 lg 1). Probleemtoodete hulka kuuluvad ka patareid ja akud (§ 25 lg 2 p1).

Kantavate patareide ja akude tootjad on tekkinud jäätmete kogumise ja taaskasutamise või kõrvaldamise korraldamiseks **kohustatud sõlmima kirjaliku lepingu TVO-ga** (§ 25¹ lg 6).

Eestis korraldavad patarei- ja akujäätmete kogumist ning käitlemist **Eesti Elektri- ja Elektroonikaseadmete Ringlus MTÜ**²⁰ (edaspidi *EES-Ringlus*) ja **Eesti Elektroonikaromu OÜ**²¹ (edaspidi *Elektroonikaromu*). Mõlemad TVO-d on loodud elektri- ja elektroonikaseadmete ning patareide ja akude tootmise ja müügiga tegelevate ettevõtjate tootjavastutuse kohustuste täitmiseks.

PROTO-sse esitatud aruannete järgi (Joonis 4) on alates 2020. a Elektroonikaromu keskendunud kantavate patarei- ja akujäätmete kokku kogumisele. 2023. a oli koguste vahe kolmekordne – **Elektroonikaromu kogus 152 t ja EES-Ringlus 50 t. Müügikohtades** asuvate kogumiskohtade arvu poolest ei ole erinevus suur, **Elektroonikaromul veidi üle 700 ja EES-Ringlusel ligi 500**. EES-Ringluse kogumiskohad asuvad lisaks ka paljudes avalikes asutustes - ametiasutused, koolid, muuseumid, haiglad, uuskasutuskeskused jne. Elektroonikaromu suurem kogumismaht tuleneb aga suuremast turuosast ja seetõttu korraldavad nad ka enamuse jäätmejaamadest kokku kogutud patareide ja akude käitluse. **Kokku ligikaudu 1700 kogumiskohta.**

Joonis 4. TVO-de turuosade jagunemine kogumise mahtude järgi

3.3. Turustajad

Patareide ja akude **turustajad** on jäätmeseaduses sätestatud mõiste kohaselt kõik füüsilised ja juriidilised isikud, kes teevad patareid ja akud turul kättesaadavaks (§ 23 lg 5). Turustaja võib samal ajal olla ka tootja. Patarei ja aku tootja mõistest (§ 23 lg 14) tulenevalt võib turustaja kasutada oma kauba turustamiseks kõikvõimalikke müügiviise, sh müüa veebi teel. Turustamise hulka kuulub ka patareide ja akude müümine, mis on paigaldatud elektri- ja elektroonikaseadmetesse või mootorsõidukitesse.

Eelnevalt selgitatud mõistete kohaselt on patareide ja akude turustamisvõimalusi väga palju ja turustajateks võivad olla väga erinevad isikud. Ka müügikohtade arv ei iseloomusta turustajate arvu, sest ühel turustajal võib olla kümneid müügikohti. Seega on raske hinnata turustajate koguarvu Eestis. Ka Statistikaamet ei pea turustajate kohta eraldi arvestust.

Jäätmeseaduse § 26⁷ lg 4 kohaselt peab patarei ja aku tootja varustama oma toodete turustajat kogumiseks vajaliku kogumismahutiga. **EES-Ringlus** on välja töötanud ja pakub kogumiseks enamasti pappmaterjalist kaste, kuid vähesel määral kasutatakse ka seina külge kinnitatavoid

²⁰ Eesti Elektri- ja Elektroonikaseadmete Ringlus MTÜ veebileht: <https://www.eesringlus.ee/>

²¹ Eesti Elektroonikaromu OÜ veebileht: <https://www.eesringlus.ee/>

metallist torusid. **Elektroonikaromu** on välja töötanud ja pakub oma klientidele plastist kaste ja torusid. Lisaks on mitmed kaubandusketid välja töötanud enda kogumislahendused.

TVO-d teenindavad kokku ligikaudu 1200 kantavate akude müügikohta. Tühjendussagedus on väga erinev. Mõnes müügikohas teatatakse kogumismahuti tühjendamise vajadusest kord paari aasta jooksul, mõnes kohas aga kord kuus.

3.4. Kogumine müügikohtades

Müügikohtades kantavate patareide ja akude kogumisest ülevaate saamiseks viidi käesoleva uuringu jaoks läbi kohtvaatlused. Külastati kauplusi, tanklaid ja kaubanduskeskusi Harju, Pärnu, Rapla, Järva, Jõgeva, Tartu, Lääne-Viru ja Ida-Viru maakondades, kokku 85 erinevat müügikohta. Kogumismahuti olemasolul tehti selle paiknemiskohast foto (Lisa 2), kogumismahuti puudumisel pöörduiti müügikoha teenindaja poole tagastamisvõimaluste kohta teabe saamiseks.

Vaatlusandmete alusel võib kokkuvõtvalt järeldada, et kantavate patareide ja akude tagastamiseks müügikohtadesse on loodud üsna head tingimused. Vaid 12% külastatud müügikohtadest (10 müügikohta) puudus kogumismahuti, kuid enamasti suunati siis lähedal asuvasse teise müügikohta, kus kogumiskast on neile teadaolevalt olemas või vastati, et kogumiskasti ei ole, kuid patareid ja akud võib kaupluse töötaja kätte anda. Kogumismahuti puudus **Handymann** kaupluses (Tallinn) ja küsimusele „Kuhu ja kas saan ära anda tühjaks läinud patareisid?“ vastasid kaks kaupluse töötajat, et nende kaupluses patareisid tagasi ei võeta, ei osatud ka mujale suunata. Seevastu teistes vaadeldud Handyman kauplustes (Rapla, Tartu, Rakvere ja Jõhvi) olid kogumiskastid olemas ja nähtaval kohal. Külastatud neljas **Omniva** esinduses kõigis müüdi patareisid, kuid kogumismahuteid ei olnud ja suunati samas keskuses asuva mõne muu müügikoha kogumismahutit kasutama. Sama on olukord külastatud **mänguasjade poodidega**, välja arvatud Juku kauplused (Tartu ja Narva), kus kogumismahutid olid olemas.

Kogumismahutid olid enamasti vastavas jätmete ära andmise jaoks loodud nurgas, müügisaalis, välisukse läheduses, müügileti juures või selle peal, vahel ka teenindusleti taga, et kaupluse töötaja saaks omada ülevaadet mahutisse pandavatest esemetest.

Kogumismahutite seisukord oli väga erinev. Papist kogumiskastid olid kas uued, vähekasutatud või avatud kaanega, lagunened ja teibitud. Plastist kogumiskastide ja -mahutite/torude seisukord oli enamasti hea, kuid mõnel juhul oli kaas pealt lahti või puudus üldse. Näited katkistest või avatud kogumismahutitest:

Positiivsete näidetena võib tuua nt **Motonet**-i (Tallinn), kus turustaja oli ise plastist kogumiskasti kaanele paigutanud lukusti, mis takistab kasti iseseisvat avamist. Avamiskindel oli ka **Circle-K**

(Tallinn) metallist mahuti. **Ehituse ABC** (Tallinn) patareide müügistendi juures paikneva torukujulise kogumismahuti sügavus ja avause väiksus takistavad patareide lihtsalt välja võtmist. Lisaks on selline tegevus nähtav koheselt ka kaupluse töötajatele. Tähelepanu väärib ka ühes vaadeldud **Rimi**-s (Tartu) paigaldatud erksavärviline silt, mis kutsub üles oma vanu patareisid sinna viima. Kast oli kinni teibitud ja asub teenindusleti peal, töötajate valve all.

Lisaks oli kogumismahuteid, millel puudus vajalik teave. Jäätmeseaduse kohaselt ei pea müügikohas eraldi teavet üles panema, kui patarei- ja akujäätmete mahuti on kõigile müügikoha külastajatele nähtavas kohas ning kogumismahutil on asjakohane tähistus (§ 26⁸). Teave peab sisaldama infot selle kohta, kuhu on võimalik patareidest ja akudest tekkinud jäätmed tagastada, avaldades asukohad ja telefoninumbrid, kust on võimalik saada asjakohast infot. Samuti tegema teatavaks ka võimaluse tagastada patarei- ja akujäätmed müügikohta. Selliseid näiteid, kus kogumismahuti oli küll olemas, kuid ebapiisava tähistusega, oli mitmeid:

Suurematel kaubanduskettidel on enda poolt välja töötatud kogumislahendused, kus on püütud TVO-de poolt pakutavad kogumismahutid asendada komplekse süsteemiga. Paraku ei ole need kõik sellised, mis takistaks kogumismahutist iseseisvalt midagi välja võtmast. Näiteks mõnedes **Prisma**-des saab patareisid ja akusid sisestada ümmarguse avause kaudu, kuid avaus on piisavalt suur, et sinna käsi sisse panna ja patareisid välja võtta. Sama on **Coop**-i ja **Selver**-i poolt väljatöötatud lahendustega. Lisaks on Selverites asuvate jäätmemahutite neljast avausest üks jagatud kaheks: biojätmete ja patareide ära andmiseks, ning selle sees eraldi väiksem avaus patareidele. Sellise lahenduse puhul võivad biojätmed kergelt sattuda ka patareide hulka ja vastupidi. Coop-i puhul võib lisaks veel välja tuua, et kapi olemasolu kauplustes tõmbab

tähelepanu, kuid selle eesmärk ei ole selgelt mõistetav, kapil olev märgistus ja info võiks olla rohkem tähelepanu köitev, erksamate värvidega.

Paraku ei ole nimetatud kaubanduskettide ühtsed kogumislahendused jõudnud nende kõigisse müügikohtadesse. Näiteks Narvas asuvas **Prisma**-s oli papist kast, mille kaas oli täiesti avatud ja Kiviõli **Coop**-is ämber, mille eesmärk jäi esmapilgul arusaamatuks. Narva **Selver**-i välisukse juures olev torukujuline kogumismahuti meenutab esmapilgul seinale kinnitatud prügikasti:

Suurtes kaubanduskeskustes on probleemiks viidad, need kas puuduvad või on eksitavad. Nt Prisma tehnilisest hästi varustatud jäätmete kogumispunktide viitadele ja uksele on kirjutatud vaid sõna „Taarapunkt“. Patareide ja akude tagastamiskohas on info minimaalne, kuid kordi suuremalt on teave pandipakendite tagastamise vajalikkusest:

Kogumismahutite sisu vaadeldes ei tuvastatud olulisel määral sinna mitte kuuluvaid esemeid. Olid vaid mõned kilekotid.

TVO-de kampaania koostöös Maailmakoristuspäevaga julgustab inimesi kasutatud e-sigarette panema patareide ja akude kogumismahutisse, kuid nt **Kolde Selver**-is (Tallinn) on kogumiskasti peale pandud silt, mis palub, et inimesed ei paneks patareide hulka e-sigarette, sest lapsed võtavad need sealt välja. Kuhu need siis panna, selle kohta info puudub. Tartu Lõunakeskuse **Euronics**-is (Tartu) palutakse e-sigarid ja veibid anda teenindaja kätte.

Võiks eeldada, et ühe turustaja kõik müügikohad omavad ühesugust patareide ja akude kogumise korraldust, kuid vaatlusandmed näitavad, et see nii ei ole. Kogumise korralduse otsustab iga müügikoht ise. Lisaks eelnevalt toodud **Handymann** näitele, kus ühes müügikohas ei võeta kasutatud patareisid ja akusid üldse vastu ja teistes toimib kogumine hästi, oli palju näiteid, kus kogumismahutid ja paigutus on väga erinevad. Nt **Ehituse ABC** Tallinna kaupluses oli 2 torukujulist kogumismahutit müügisaalis patareide müügistendi ees. Sama ettevõtte Tartu kaupluses oli üks kogumiskast kassa leti ääres all, väljaspool müügipindasid. **Espak** Rapla kaupluses olid kaupluse enda poolt kasutusele võetud kastid, mis asusid välisuste vahekoridoris ja kastidel puudus nõuetekohane märgistus. Sama ettevõtte Paide kaupluses olid Elektroonikaromu plastist kogumiskastid, kuid need paiknesid tualettide poole viivas koridoris (välisuksest sisenedes võib neid siiski näha). **Rimi** kogub EES-Ringluse poolt pakutavate papist kastidega, kuid nende paiknemine on väga erinev – teenindusleti peal, all, ees või avatud alal. Positiivse näitena oli eelnevalt juba välja toodud Tartu Lõunakeskuses asuv Rimi, kus kogumiskast oli teenindusleti peal ja sellele lisatud täiendav ja silmatorkav teave võimalusest tagastada patareisid ja akusid. Põltsamaa **Silveris** oli nende tüüplahenduse patareide kast suletud ja Elektroonikaromu poolt antud kogumismahuti asus kaupluse teises otsas asuva välisukse kõrval.

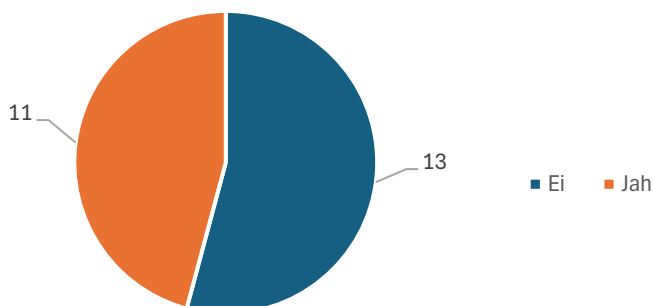
Patareide ja akude kogumise korralduse parandamiseks tuleks kogumiskastide ühtlustada, sh viidata ja paiknemine müügikohtades. **TVO-de poolt turustajatele antavad kastid peaks olema selgelt eristatavad tavapäraest kaubakastidest, olema erksavärvilised, silmatorkavad ja lihtsa sõnumiga. Kaubandusketid peaks jälgima, et nende kõikides müügikohtades oleks ühtne tagasivõtu korraldus ja töötajad ühte moodi instrueeritud.**

3.5. KOV kogumisringid

Paljud kohalikud omavalitsused korraldavad jäätmete kogumisringe, kuid riiklikes registrites puudub info nende kohta. Käesoleva uuringu jaoks koostati küsimustik kohalike omavalitsustelt info kogumiseks kogumisringide korralduse teemal, täpsemalt elektroonikaseadmete ning

patareide ja akude kogumise kohta. (15.08.2024 edastatud küsimustiku vorm on käesoleva töö Lisa 1.) Vastamiseks anti aega 2 nädalat. Küsimustikule vastas 24 omavalitsust.

24st omavalitsusest 11 vastas, et on **viimase viie aasta jooksul** korraldanud oma vallas/linnas kogumisringe, kus elanikel on võimalik ära anda jäätmeteks muutunud patareisid ja akusid (Joonis 5). Neist 2 vastas, et korraldavad selliseid kogumisringe **üks kord paari aasta jooksul**, 3 vastas, et **paar korda aastas** ja 4 vastas, et **korra aastas**. Kui kogumisringe ei toimu, siis viidati võimalusele viia kasutatud patareid ja akud jäätmejaama või nende müügikohtadesse.

Joonis 5. Kogumisringide korraldamine

Kogumisringe rahastatakse nii kohaliku omavalitsuse eelarvest kui ka KIKi toetusmeetmete abil. Omavalitsustelt laekunud info kohaselt on patareide ja akude käitlemine olnud 0 kuluga. Rakendub vaid transpordikulu, kuid seda ei ole patareidele ja akudele eraldi välja arvestatud.

Kogumisringide üldine kulu on olnud vahemikus 2 000 – 10 000 eurot, erandiks on Tallinn kus kogumisringide maksumus on olnud 34 000 ja 62 500 euro vahel. Hind sõltub suuresti kogutavate jäätmeliikide arvust ja omavalitsuse suuruselt. Kuna tegemist on enamasti ohtlike jäätmete kogumisringidega, siis suurimaks kogumaksumuse mõjuteguriks on asbesti sisaldavad ehitusmaterjalid (17 06 05*), seda nii oma mahu kui ka veo- ja käitluskulude tõttu.

Küsitlusele vastanute hulgas ei olnud omavalitsusi, kus korraldatud olmejäätmeveo raames saaks liigiti kogutud patarei- ja akujäätmeid ära anda.

Tabelites 1 ja 2 on omavalitsuste poolt edastatud andmed kogutud patarei- ja akujäätmete mahtude kohta aastatel 2019 – 2024. Segadust tekitav on jäätmekoodide kasutus. Enamus kasutavad kogumisringide käigus kogutud patareide ja akude liigitamiseks jäätmekoodi 20 01 33*, mis jäätmenimistu kohaselt on: *Koodinumbritega 16 06 01*, 16 06 02* ja 16 06 03* nimetatud patareid ja akud ning sortimata patarei- ja akukogumid, mille hulgas on selliseid patareisid või akusid.* Vaid Tallinn peab eraldi arvestust kahe jäätmekoodi alusel - 20 01 33* ja pliiakud jäätmekoodiga 16 06 01*. Saue vald on kuni aastani 2023 kasutanud jäätmekoodi 20 01 33* ja 2024. aastal on selle asemel kasutusele võetud 3 jäätmekoodi (16 06 01, 16 06 02 ja 16 06 03), kuid kogus on summeeritud.

Kuue aasta jooksul on küsitlusele vastanud omavalitsuste kogumisringide abil kokku kogutud ligikaudu 8.36 tonni patarei- ja akujäätmeid.

Tabel 1. Patareid ja akud (20 01 33*) kogumine kogumisringide abil (kg)

Omavalitsuse nimi	2019. a	2020. a	2021. a	2022. a	2023. a	2024. a
Tallinn	469	2821	248	811	647	
Saue vald		202	560	154	254	280
Kiili vald			26		24	
Nõo vald			42	9	27	16
Mustvee vald					300	
Rae vald	40			20	14	
Tori vald	69	142	146	174	162	

Tabel 2. Pliiakud (16 06 01*) kogumine kogumisringide abil (kg)

Omavalitsuse nimi	2019. a	2020. a	2021. a	2022. a	2023. a	2024. a
Tallinn	672		3	72	232	

Seega ei ole kogumisringid Eestis väga laialt levinud, kuid omavalitsused, kes on sellise võimaluse oma elanikele pakkunud, teevad seda regulaarselt.

Kogutud mahtude põhjal võib järeldada, et elanikel on ootus selliste kogumisringide läbiviimise suhtes. Kogumisringide ära jätmine võib tekitada efekti, et jäätmed ei jõua õigesse kohta. Kuigi mootorsõidukite akude ära andmiseks on mitmeid võimalusi - jäätmejaamad, romulad, akude ja varuosade turustajad, siis maapiirkondades on ettevõtteid vähem ja seetõttu on piiratud ka ära andmise võimalused. Nagu tabelist 1 nähtub, on Tori vald läbi aastate kogumisringidega kogunud märkimisväärses koguses patarei- ja akujäätmeid. Võimalik, et põhjuseks on ka asjaolu, et Tori vallal puudub oma jäätmejaam. Patareid saab küll ära anda kohalikes müügikohtades, kuid sõidukite akude ära andmisega on asi keerulisem. Valla veebilehel suunatakse ohtlikke jäätmeid ära andma Paikre OÜ sorteerimisjaama, mis asub Pärnu linnas, Raba 39 ning Paikre OÜ prügilasse, mis asub Põlendmaa külas. Mõlemasse on Tori vallakeskusest üle 10 kilomeetri.

Kogumisringide käigus ära antud kasutatud patareide ja akude suurt mahtu võib mõjutada ka teadlikkus, mis kasvab omavalitsuse poolt tehtud üleskutsega jäätmete ära andmiseks konkreetsel kuupäeval ja kellaajal. Kui muidu võibolla ei mõelda sellele või puudub ka otsene vajadus oma seisma jäänud patareide ja akude ära viimiseks, siis omavalitsuse poolt tehtud üleskutse tuletab seda elanikele meelde. Selline meeldetuletus on sageli heaks motivaatoriks.

3.6. Kogumine ja kokkuost kuulutuste abil

Jäätmeseaduse kohaselt peab isik, kes **võtab jäätmevaldajalt vastu patarei- ja akujäätmeid** täitma laiendatud tootjavastutuse põhimõtteid, sh täitma sihtarve (§ 26 lg 1¹). Ohtlikke aineid sisaldavate probleemtoodete, sh patareid ja akud, võib **kokku osta jäätmetena vaid**

6 kommentaari

Meeldib

Kommenteeri

Saada

Uusimad

Alar Leinus
Kokkuostu 0.6eur kg?
2 a tagasi Meeldib Vasta

Fredy Engso Autor
Pakute akusid? Või mida mõtlete?
2 a tagasi Meeldib Vasta

Kerli Rebane
Mis nendest jäätmetest edasi saab?
2 a tagasi Meeldib Vasta

Fredy Engso Autor
Kasutuskõlbmatud akud lähevad kokkuostu.
2 a tagasi Meeldib Vasta

Kristel Pajuri
Minul on, asun Tiskres 😊
2 a tagasi Meeldib Vasta

Fredy Engso Autor
Kirjutasin
2 a tagasi Meeldib Vasta

Kasutaja Andres postitus

PÕLVA KUULUTAJA
Andres Kangro · 25. juuni

Andres Kangro
15. mai

**Vean ära vanad
kodumasinad,akud,juhtmed,tehnika ja
metall.nb samas ostan ka
vanavara..pakkumised sõnumina posti.**

Põltsamaa Elu · Liitu
Kevin Otti · 4d

Ostan makita akusid!
võib ka tööriistu pakkuda

Meeldib

Kommenteeri

Katkiste Telefonide Ost, Müük ja Vahetus · Liitu
Einar Hakkler · 16. august kell 22:07

**OSTAN:
Iphone 11 akusid**

Droonitung · Liitu
Jana Kõrge · 11. september kell 20:00

Teie:
Ostan Äveta akusid - võimalikult soodsalt. Äkki keegi on droon ära lannanud ja akud vedelevad.

4. Teavitus

Jäätmeseaduse alusel on **tootjatel kohustus** patareide ja akude kasutajatele anda teavet nendest tekkinud jäätmete **tagastamiskohtadest** (§ 26⁸). Selleks tuleb tootjatel ja TVO-del teha **koostööd turustajatega**. Teave peab sisaldama infot selle kohta, kuhu on võimalik patareidest ja akudest tekkinud jäätmed tagastada, avaldades asukohad ja telefoninumbrid, kust on võimalik saada asjakohast infot. Samuti tegema teatavaks ka võimaluse tagastada patarei- ja akujäätmed müügikohta. Teave peab müügikohas olema nähtaval kohal, **vähemalt A4 formaadis** ja piisavalt suures kirjas. Kioskis võib teavet esitada väiksema formaadiga lehel, kuid vähemalt A5 formaadis. Müügikohas ei pea eraldi teavet üles panema, kui patarei- ja akujäätmete **mahuti on kõigile müügikoha külastajatele nähtavas kohas ning kogumismahutil on asjakohane tähistus**.

Lisaks on tootjatel (v.a mõned erisused) ja TVO-del kohustus korraldada vähemalt kord aastas **teabekampaaniaid** kasutajate keskkonnateadlikkuse tõstmiseks, sealhulgas üleriigilisi teabekampaaniaid, et teavitada probleemtoote kasutajaid probleemtootest tekkinud jäätmete kogumise ja käitlemise võimalustest.

Teabekampaaniate kaudu tuleb tarbijatele kättesaadavaks teha vähemalt järgmine teave:

- 1) millist kahjulikku mõju võivad patareides ja akudes sisalduvad ained avaldada keskkonnale ja inimese tervisele;
- 2) patareid ja akusid on keelatud kõrvaldada sortimata olmejäätmetena, muu hulgas peab olema lisatud üleskutse, et jäätmevaldajad osaleksid patareide ja akude lahuskogumises nii, et oleks hõlbustatud patarei- ja akujäätmete töötlemine ning ringlussevõtt;
- 3) milliseid kogumis- ja ringlussevõtu skeeme kasutatakse;
- 4) kuidas patareide ja akude kasutajad saavad kaasa aidata patarei- ja akujäätmete ringlussevõttule;
- 5) milline on lahuskogumise märgise ning keemilise sümboli tähendus.

Teabekampaaniaid tuleb korraldada üleriigiliselt levivate mediakanalite (televisioon, raadio), maakonna ajalehtede või välireklaami kaudu. Teabekampaaniaks ei loeta ainult interneti, ajalehe või ajakirja kaudu jagatavat teavet. Teabekampaanias tuleb teabe esitamiseks kasutada korraga vähemalt kahte teabe levitamise vahendit. **Minimaalne kestus on kümme järjestikust kalendripäeva, maakonna ajalehtedes kaks nädalat.**

Teabekampaanias peab olema selgelt eristatav, milline tootja või TVO teabekampaaniat korraldab. Ühise teabekampaania korraldamisel peavad olema loetletud kõikide tootjate ja TVO-de nimed, kes kampaania korraldamises osalevad.

Eranditena **ei ole üleriigilist teabekampaaniat** jäätmeseaduse kohaselt (§ 26⁸ lg 2 ja 3) **kohustatud korraldama** patarei ja aku tootja, kes laseb turule patareid või akusid üksnes **tööstuslikuks või professionaalseks kasutamiseks** või akusid, mida kasutatakse mis tahes tüüpi **elektrisõidukites**, ning patarei ja aku tootja, kes laseb turule patareid ja akusid üksnes **koos mootorsõidukite või maastikusõidukitega**.

Patareimäärus annab täiendavaid ja uusi suuniseid teabe esitamise kohta.

Alates 18. augustist 2025. a peavad **kõigi** patareide ja akude **tootjad ja TVO-d lõppkasutajatele ja turustajatele** kättesaadavaks järgmise teabe patarei- ja akujäätmete

vältimise ja käitlemise kohta seoses nende patarei- ja akukategooriatega, mida nad liikmesriigi territooriumil tarnivad (art 74):

- 1) lõppkasutaja roll **jäätmetekke vältimisse** panustamisel, sealhulgas teavitades headest tavadest ja soovitudest, mis on seotud patareide ja akude kasutamisega, mille eesmärk on pikendada kasutusetaapi ning suurendada korduskasutamiseks ettevalmistamise, korduskasutamise, kasutusotstarbe muutmiseks ettevalmistamise, kasutusotstarbe muutmise ja taastamise võimalusi;
- 2) lõppkasutajate roll patarei- ja akujäätmete **liigiti kogumisele** kaasaaitamises, et võimaldada nende töötlemist;
- 3) patarei- ja akujäätmete puhul võimalik liigiti kogumine, tagasivõtu- ja kogumispunktid, korduskasutamiseks ettevalmistamine, kasutusotstarbe muutmiseks ettevalmistamine ja töötlemine;
- 4) vajalikud **ohutusjuhised** patarei- ja akujäätmete käitlemiseks, sealhulgas seoses liitiumi sisaldavate patareide ja akude ning nende käitlemisega seotud riskidega;
- 5) patareidele ja akudele kantud või nende pakendile või patareide ja akudega kaasas olevatesse dokumentidesse trükitud **märgiste ja sümbolite tähendus**;
- 6) patareides ja akudes sisalduvate **ainete, eriti ohtlike ainete mõju** keskkonnale ja inimeste tervisele või ohutusele, sealhulgas mõju, mis tuleneb patarei- ja akujäätmete sobimatust kasutuselt kõrvaldamisest, näiteks prügistamine või sortimata olmejäätmetena äraviskamine.

Patareimäärus käsitleb nüüdsest ka teabe esitamise nõudeid **turustajatele**, kes müüvad oma tooteid **digiplatvormi** kaudu. Lisaks loetletud punktidele tuleb esitada teave patarei- ja akujäätmete ladustamise ja kogumise suhtes kohaldatavate ohutus- ja kaitsemeetmete, sealhulgas tööohutuse kohta.

Lisaks tuleb **tootjal lõppkasutajale** patarei või aku müügikohas eraldi näidata tootja poolt tehtavaid **kulutusi tootjavastutuse nõuete täitmise kohta**:

- 1) patarei- ja akujäätmete liigiti kogumise ja nende hilisema transpordi ja töötlemise kulud, võttes arvesse korduskasutamiseks ettevalmistamisest või kasutusotstarbe muutmiseks ettevalmistamisest või ringlussevõetud patarei- ja akujäätmetest saadud teise toorme väärtusest saadavat tulu;
- 2) kogutud segaolmejäätmete koostise uuringu korraldamise kulud;
- 3) teabe esitamise kulud patarei- ja akujäätmete vältimise ja käitlemise kohta;
- 4) kulud seoses andmete kogumise ja pädevatele asutustele esitamisega.

Uudsenä peab **alates 18. veebruarist 2027.** a igal turule lastud või kasutusele võetud kergtranspordivahendi akul, üle 2 kWh mahutavusega tööstuslikul patareil või akul ning elektrisõidukiakul olema **elektrooniline andmik („akupass“)**. Patarei- või akupass sisaldab teavet patarei- või akumudeli kohta ning konkreetset teavet iga patarei või aku kohta, sealhulgas sellise patarei või aku kasutamisest tulenevat teavet.

4.1. Inimeste teadlikkus kogumise korraldusest

Keskonnaagentuuri tellimisel viis AS EMOR ajavahemikus 11.- 18. juuli 2024 läbi küsitluse „Elanike liigiti kogumise valmiduse uuring“²³. Muuhulgas sisaldas see küsimusi, mille eesmärk oli välja selgitada elanike teadlikkuse tase patareide ja akude tagastamisel.

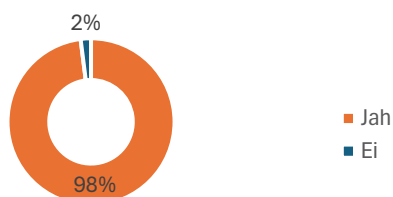
Uuringu sihtrühmaks olid 18-aastased ja vanemad alalised Eesti elanikud, kelle elukohta saab määratleda korterelamu, ridaelamu või eramajana. Uuringus osales 1151 sihtrühma esindajat. Valimi mudeli koostamisel võeti eeskujuks Statistikaameti andmebaas. Intervjuu toimus veebi teel nii eesti kui ka vene keeles.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et inimesed üldiselt teavad, et vanu patareid ja akusid ei tohi visata segaolmejäätmete konteinerisse, kuid vähem teatakse, et neid saab tagasi viia müügikohtadesse, isegi siis kui need ei ole sellest müügikohast ostetud. Küsimustikule vastanute puhul on teadlikkus võimalusest viia jäätmeteks muutunud patareid ja akud nende müügikohtadesse, mõnevõrra kõrgem meestel, eesti rahvusest inimestel ja vanuses üle 50. Haridusel ja elukohal ei ole suurt teadlikkuse erinevust.

Vastused küsimustele:

1. Kas teadsite, et patareide ja akude jäätmeid ei tohi panna segaolmejäätmete konteinerisse, vaid tuleb viia vastavasse kogumiskohta?

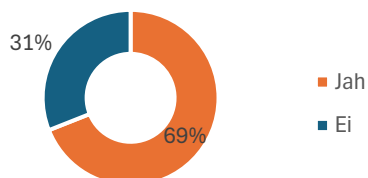
98% elanikest teab, et jäätmeteks muutunud patareid ja akusid ei tohi panna segaolmejäätmete konteinerisse.

Joonis 6. Küsimusele nr 1 vastamise tulemus.

2. Kas teadsite, et kõik akude ja patareide müügikohad on kohustatud vastu võtma kasutatud akusid ja patareid (ka neid, mis ei ole sellest müügikohast ostetud)?

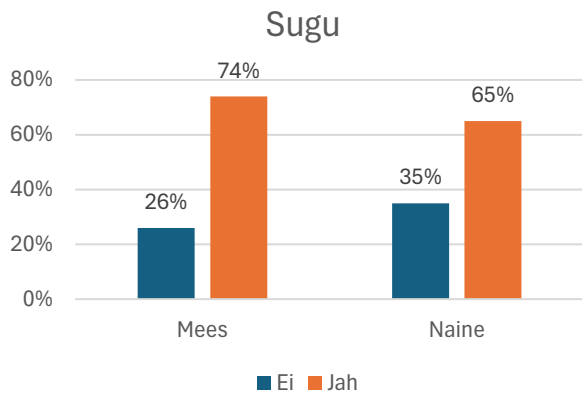
69% elanikest teab, et kõik akude ja patareide müügikohad on kohustatud vastu võtma kasutatud akusid ja patareid (ka neid, mis ei ole sellest müügikohast ostetud).

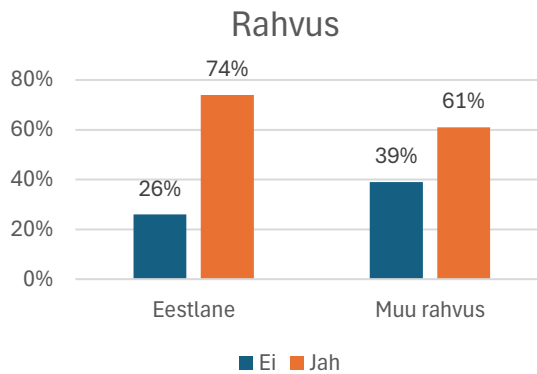
Joonis 7. Küsimusele nr 2 vastamise tulemus.

Küsimusele nr 2 vastanud elanike vastuste jagunemine soo, rahvuse, vanuse, hariduse, elukoha regiooni ja sissetuleku järgi:

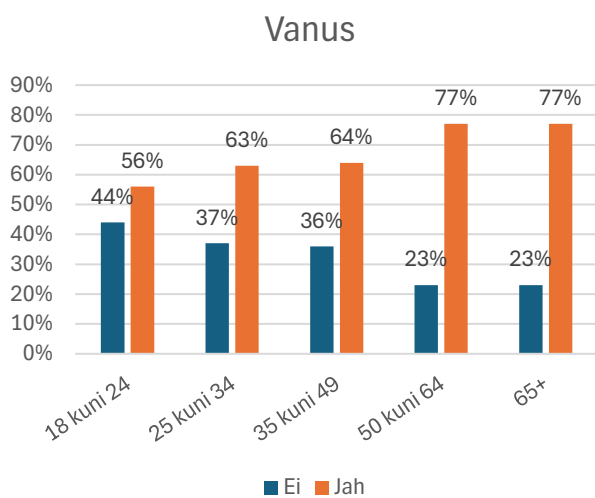
²³ Elanike liigiti kogumise valmiduse uuring (Emor AS, 2024):

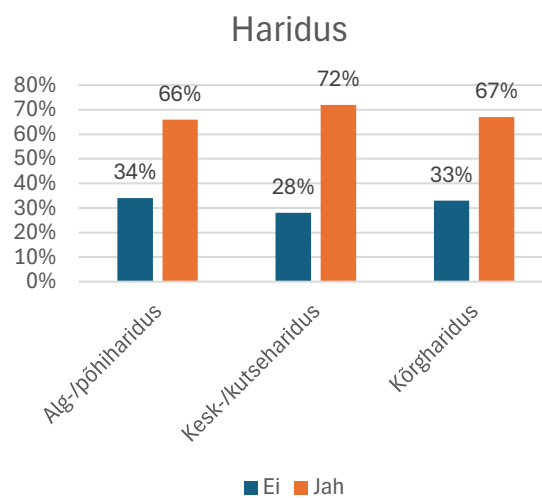
Joonis 8. Vastanute sugu

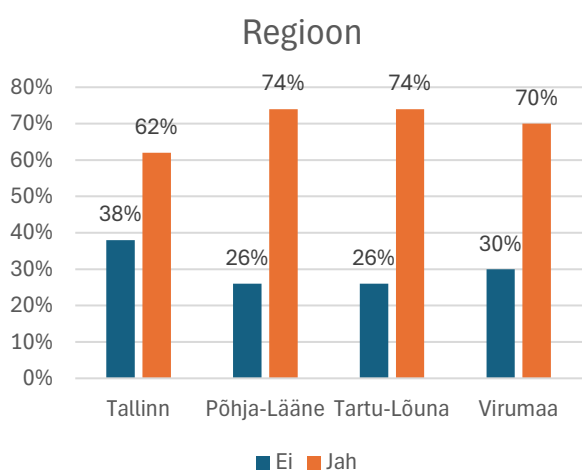
Joonis 9. Vastanute rahvus

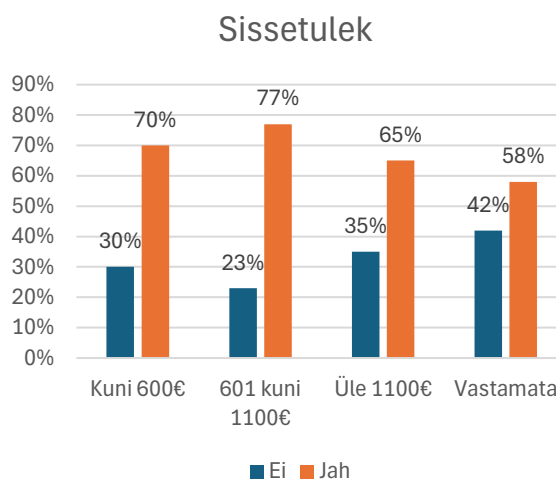
Joonis 10. Vastanute vanus

Joonis 11. Vastanute haridus

Joonis 12. Vastanute regioon

Joonis 13. Vastanute sissetulek

4.2. Teave veebilehtedel

Hetkel puuduvad õigusaktides eraldi nõuded teabe esitamisele turustajate veebilehtedel. Kuid, kui veebilehe eesmärk on müüa tooteid, ehk tegemist on e-kaubandusega, siis on tegemist müügikohaga. Jäätmeseaduse kohaselt peab tootja ja TVO koostöös turustajaga esitama teavet selle kohta, kuhu on võimalik patareidest ja akudest tekkinud jäätmed tagastada, avaldades asukohad ja telefoninumbrid, kust on võimalik saada asjakohast infot (§ 26⁸ lg 2).

Alates 18. augustist 2025. a hakkab kehtima patareimääruse nõue (art 74), mille kohaselt peavad **tootjad ja TVO-d** tegema lõppkasutajale ja turustajale kättesaadavaks teabe patarei- ja akujäätmete **vältimise ja käitlemise kohta** nii müügikohas kui ka **digiplatvormide kaudu**. **Turustajad**, kes müüvad oma tooteid digiplatvormide kaudu peavad lõppkasutajate jaoks esitama teabe selle kohta, kuidas nad saavad patarei- ja akujäätmeid **tasuta tagastada vastavatesse jaemüügipunktides asuvatesse või digiplatvormi nimel loodud kogumispunktidesse**.

Olemasoleva olukorra kaardistamiseks vaadeldi TVO-de ning mitmete patareide ja akude tootjate ja turustajate veebilehti (Tabel 3). Positiivse näitena võib välja tuua Akukeskus OÜ veebilehe, kus esilehel muude turustaja jaoks olulise info kõrval oli ka viide vanade akude ära andmise kohta:

ONOFF lehel oli klienditoe info all rubriik „Vana seadme utiliseerimise info“, mis viitab koostööle MTÜ Eesti Elektroonikaromuga ning oli lisatud vastavad lingid TVO lehele täiendava info saamiseks ja kogumiskohtadele:

Teistel veebilehtedel enamasti puudus teave patarei- ja akujäätmete tagastamise võimaluse kohta või oli see muu info sees ja vähe nähtav.

TVO-d on patarei- ja akujäätmete tagastamisalase teabe jagamisel kasutanud kahte täiesti erinevat lähenemisviisi. **EES-Ringlus**²⁴ on esitanud maakondade kaupa **jäätmete kogumispunktide ja jäätmejaamade aadressid**, mille lahtiolekuaegu palutakse kontrollida

²⁴ EES-Ringlus: <https://www.eesringlus.ee/kuhu-viia-vana-kodutehnika-ja-patareid/>

kuhuviiia.ee lehelt. **Elektroonikaromu**²⁵ lehel on maakondade kaupa esitatud **kaupluste nimed ja aadressid**, kuhu on paigaldatud kogumismahutid.

Tabel 3. Teave veebilehtedel

Ettevõtte nimi ja veebilehe aadress	Tagastamisvõimaluste kohta teave puudub	Tagastamisvõimaluste kohta esitatud teave
Akukeskus OÜ (https://akukeskus.eu/) jae- ja e-müük		Esilehel link „Kuhu viia vanad akud?“ viib MTÜ EES-Ringluse veebilehel olevale infole kogumiskohtade kohta.
Sanlab OÜ (https://patareid.ee) jae- ja e-müük	X	
Renovaar OÜ (https://akuladu.ee) jae- ja e-müük	X	
Dormikor OÜ (https://www.oomipood.ee) jae- ja e-müük		Lehekülje lõpus on rubriik “e-pood” ja selle viimane rida “Vana elektroonika vastuvõtt”. Sellele klikates avaneb Elektroonikaromu lehekülg “Elektroonikaromude, patareide ja vanade akude kogumiskohad”
ONOFF Jaekaubanduse OÜ (https://onoff.ee) jae- ja e-müük		Info all rubriik „Vana seadme utiliseerimise info“, mis viitab koostööle Elektroonikaromuga. Link TVO veebilehel olevatele kogumiskohtade aadressidele.
Antista AS (https://euronics.ee) jae- ja e-müük		Lehekülje lõpus on rubriik „Utiliseerimine“, millele klõpsates avaneb esmalt pealkiri „Elektroonika utiliseerimine“ ja selle all alapealkiri „Kogumispunktid“, mille tekstis on mainitud, et TVO EES-Ringlus korraldab ka patareide ja akude kogumist ning on lisatud link kogumispunktidele (kuhuviiia.ee). Kuid puudub info võimalusest kasutatud patareid ja akud ära anda Euronicsi müügikohtades.
Tehnikaekspert OÜ (https://www.tehnikaekspert.ee/) e-müük	X	
Lemona Eesti OÜ (https://www.lemona.ee/) e-müük		Lehekülje lõpus on rubriik „Lemona“, mille neljas rida on „Vana elektroonika vastuvõtt“. Sellele klikates avaneb Elektroonikaromu lehekülg elektroonikaromude kogumise kohta,

²⁵ Elektroonikaromu: <https://elektroonikaromu.ee/et/patareide-kogumine/>

		mille alapealkirjas on mainitud patareide ja akude kogumist, kuid sellele järgnev tekst on ainult elektroonikaromude kohta.
UAB Kesko Senukai Digital (https://www.1a.ee/) e-müük	X	
DLB Trading OÜ (https://kaup24.ee/et/) e-müük	X	
Basilio OÜ (https://e-elektroonika.ee/) e-müük	X	
Klick Eesti AS (https://www.klick.ee/) jae- ja e-müük		Lehekülje lõpus oli rubriik „Teenused ja garantii“, mille viimane rida oli „Vana elektroonika vastuvõtt“. Sellele klikates avaneb Elektroonikaromu lehekülgele elektroonikaromude kogumise kohta, mille alapealkirjas on mainitud patareide ja akude kogumist, kuid sellele järgnev tekst on ainult elektroonikaromude kohta.
Tartu Kaubamaja (https://www.tartukaubamaja.ee/) jaemüük	X	
Stockmann AS (https://www.stockmann.ee/) jae- ja e-müük	X	
Tehnikastudio OÜ (https://tehnikastudio.ee/) jae- ja e-müük	X	
Arvutitark OÜ (https://arvutitark.ee/) jae- ja e-müük		Klienditoe all oli rubriik „Säästa loodust“. Sellele klikates avaneb leht, mis keskendub pakendite ja kasutatud elektroonika tagastamisele. Kuid lehe lõpus oli link MTÜ Eesti Elektroonikaromule ning info selle kohta, et korraldavad üleriigiliselt kasutatud patareide ja vanade akude kogumist kogumispunktide kaudu
AS Kesko Senukai Estonia (https://k-rauta.ee/) jae- ja e-müük	X	
Salome Auto AS (https://automaailm.ee/autokaubad/akud-ja-akutarvikud/akud)	X	
Amserv Grupi AS (https://www.amservauto.ee/#)	X	
ABCMotors AS (https://www.abcmotors.ee/)	X	
Møller Auto AS (https://mollerauto.ee/)	X	

4.3. Teabekampaaniad

Jäätmeseaduse kohaselt on tootjatel ja TVO-del kohustus korraldada vähemalt kord aastas patareide ja akude teabekampaaniaid. Teabekampaaniaid tuleb korraldada ülериigiliselt levivate meediakanalite (televisioon, raadio), maakonna ajalehtede või välireklaami kaudu. Teabekampaaniaks ei loeta ainult interneti, ajalehe või ajakirja kaudu jagatavat teavet.

Teabekampaaniatest ülevaate saamiseks koondati info PROTO-le esitatud aruannetest ja ringlus.info.ee lehelt. Kogutud info põhjal võib järeldada, et patareide ja akude kohta ei ole igal aastal teabekampaaniat korraldatud või see on olnud väga väikses mahus. Vaid EES-Ringluse teabekampaania 2020. a keskendus konkreetselt patareidele ja akudele. Alates 2021. aastast on EES-Ringlus ja Elektroonikaromu oma teabekampaaniad ühendanud ja alates sellest ajast on ka patareide ja akude teabekampaaniad viidud läbi koos elektri- ja elektroonikaseadmete kogumiseks nõutud kampaaniatega.

PROTOle esitatud aruannetest selgus, et ka teabekampaaniatele tehtud kulutused on EES-Ringlusel ja Elektroonikaromul eelnevatel aastatel olnud ebaproportsionaalselt erinevad. Seda nii kampaaniate läbiviimise kulude osas aastate kui ka turuosade lõikes. Elektroonikaromu, kellel on vaieldamatult suurem turuosa, on aastate jooksul oluliselt vähem teinud kulutusi teabe levitamisele.

Ülevaade TVO-de poolt läbiviidud kampaaniatest aastatel 2018 – 2024:

2018. a EES-Ringluse teabekampaania toimus koostöös Kuhuviia.ee (SA Things), Ekogaisma Eesti OÜ ja International E-Waste Day:

2018. a Elektroonikaromul saateag kahes raadiokanalis.

2019. a EES-ringluse teabekampaania koostöös Kuhuviia.ee, Ekogaisma Eesti OÜ ja International E-Waste Day nimetus oli „Majakas“ ja see keskendus elektri- ja elektroonikajäätmetele. Patareisid ja akusid ei ole esitletud materjalides eraldi nimetatud:

2019. a Elektroonikaromu teabekampaania koostöös Kuhuvia.ee:

Kas teadsid, et ...

- saad kasutatud patareid ja akud **tasuta ära anda kogumiskasti**, mille leiad igast suuremast jae-müügikaupusest?
- kuni 95% vanast elektroonikast **on võimalik taaskäidelda** ja materjalina uuesti taaskasutusse võtta?

Ära reosta mõttetult keskkonda, akude, patareide ja elektroonikajäätmete koht EI OLE olmeprügis!

Käitu keskkonnateadlikult ning vii vanad akud, patareid ja elektroonikajäätmed selleks ette nähtud kogumiskohta.

www.elektroonikaromu.ee | www.kuhuvia.ee

2020. a EES-Ringluse teabekampaania koostöös Kuhuvia.ee, Ekogaisma Eesti OÜ ja International E-Waste Day:

2020. a Elektroonikaromul saateag kahes raadiokanalis ning koostöös OÜ Eesti Pakendiringlusega välireklaam pakendikonteineritel:

2021. a EES-Ringluse ja Eesti Elektroonikaromu teabekampaania koostöös Kuhuviia.ee ja Ekogaisma Eesti OÜ:

2022. a EES-Ringluse ja Eesti Elektroonikaromu teabekampaania:

2023. a EES-Ringluse ja Eesti Elektroonikaromu teabekampaania keskendus sisuturundusartiklitele ning radioklippidele ja -saadetele. Turundusartikkel ajalehes „Harju Elu“:

Ära ole keskkonnapidur, elektroonikajäätmed ei ole prügi!

Keskkonnasõbralik käitumine on meie kõigi vastutus. Eesti Ringmajandusettevõtete Liit MTÜ (ERMEL) ja-gab igal aastal välja Keskkonnaveduri ja Keskkonnapiduri tiitleid.

Sel aastal omistati **Keskkonnapiduri tiitel Eesti inimesele**, kes ei sorteeri oma jäätmeid. See on tõsine märk sellest, et meil kõigil on oluline roll kodumajapidamistes tekkivate jäätmete õige sorteerimise ja ringluse võtmise protsessis. Võimalused on loodud, aga sellest hoolimata ei suuda me piisavalt Eestis jäätmeid liigiti koguda.

Patareid ja akud - ohtlikud jäätmed:

Eriti oluline on pöörata tähelepanu patareidele ja akudele, kuna need kuuluvad ohtlike jäätmete kategooriasse. Nende eraldi ko-

2024. a EES-Ringluse ja Eesti Elektroonikaromu teabekampaania toimub koostöös Maailmakoristuspäevaga (MTÜ Puhta Ilma koda). Põhirõhk on veipidel, kuid paralleelselt on teemaks ka väikeelektronika. Intervjuudes ja meedias kajastamisel nimetatakse ka patareisid ja veibid soovitatakse visata patareide kogumiskasti.

Tühi veip ei ole prügi!

MAAILMA KORISTUSPÄEV

Too see koos teiste katkiste elektroonikaseadmetega kaupluse kogumiskasti või jäätmejaama.

EES-Ringlus

maailmakoristus.ee/veip

5. Varasemate uuringute tulemused

1. „Elektri- ja elektroonikaseadmete ning patareide ja akude kogumise ja käitlemise toimimismudelite ülevaade“²⁶

Keskkonnaministeeriumi 2015. a lepinguline töö, mille koostas Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna Keskus (SEI Tallinn).

Aruanne andis lühiülevaate Eesti ja Euroopa Liidu liikmesriikides rakendatud elektri- ja elektroonikaseadmete ning patareide ja akude tootjavastutussüsteemide toimimismudelitest ja valitud riikide kogemustest.

Eesti TVO-de toimimise kohta on kokkuvõtvalt öeldud, et uute kogumise määrade saavutamine nii elektroonikaromu kui ka patarei- ja akujäätmete puhul võib olla Eestile väljakutseks. Seda eriti siis, kui mitmed eelnevalt välja toodud probleemkohad ei leia lahendust. Kui Eesti tootjavastutussüsteemi toimimine üldisemal tasemel on suhteliselt hästi reguleeritud, siis täpsustamist ja täiendamist vajavad mitmed aspektid. Eesti tootjavastutussüsteemi toimimise arusaadavuse ja läbipaistvuse tagamiseks tuleks muuhulgas määratleda selged reeglid TVO-dele (sh tegevuslubade põhine tegevus), nende kohustuste sh kulude proportsionaalse jagamise mehhanism (õiguslik alus keskse kliiringorganisatsiooni toimimisele) ning aruandluse ja kontrolli protseduuride täpsustamine ja kokkuleppimine. Tänapäevaste tootjavastutussüsteemi toimimine on siiski näidanud, et oluliselt tuleks tugevdada süsteemi osapoolte (sh jäätmekäitlejate) tegevuse kontrolli ja järelevalvet.

2. „Patareid – EI Prügikasti!“²⁷

Tallinna Ülikoolis 2022. a läbi viidud projekt. Juhendajad: Margus Vetsa, Esta Kaal; liikmed: Agnes Sireli, Eva-Lotta Elmanovitš, Grete-Liis Veiert, Heli Horn, Iris Rodin, Jekaterina Žiljajeva, Ksenia Laine, Madis Roodla, Maria Gurjanova, Mauri Milter, Pille Karotamm, Timo Kark.

Projekti “Patareid – EI prügikasti” eesmärgiks oli koondada info parimate praktikate kohta ning viia läbi uuring (intervjuud), et selgitada välja peamised põhjused, miks Eesti elanikud koguvad kantavaid akusid ja patareisid liigiti või mis on need põhjused, kui seda ei tehta.

Uuringust selgus, et:

- rohkem teatakse patareide ohtlikkusest keskkonnale ja taaskasutuse võimaluste kohta teatakse oluliselt vähem;
- patareide ohtlikkusest keskkonnale teadsid nii patareisid liigiti kogujad kui ka mitte liigiti kogujad;
- isegi kui patareisid mitte liigiti kogujad teadsid, et patareid võivad keskkonnale ohtlikud olla, siis ei pidanud nad oma majapidamises tekkivat vähest kasutatud patareide kogust piisavalt ohtlikuks, et neid liigiti koguda;
- patareide liigiti kogujaid motiveeris enim liigiti koguma teadlikkus patareide ohtlikkusest keskkonnale ja nende jaoks mugav kogumiskohtade võrgustik;

²⁶ Elektri- ja elektroonikaseadmete ning patareide ja akude kogumise ja käitlemise toimimismudelite ülevaade. (SEI Tallinn, 2015): <https://kliimaministeerium.ee/elukeskkond-ringmajandus/jaatmed/uuringud-ja-projektid>

²⁷ Patareid – EI Prügikasti! (Tallinna Ülikool, 2022): <https://elu.tlu.ee/et/projektid/patareid-ei-prugikasti>

- mitte liigiti kogujad oleksid valmis oma harjumusi kõige tõenäolisemalt muutma, kui nende jaoks oleksid kasutatud patareide liigiti kogumise lahendused mugavamad;
- vastajad, kes koguvad kasutatud patareisid liigiti mõtleksid patareide liigiti kogumisest loobumisele juhul, kui sellega kaasneks neile lisakulu (lisa aja-, energia- ja rahakulu) või kui selguks, et patareisid ei käidelda eesmärgipäraselt;
- suur osa vastanutest arvas, et nad ei loobuks patareide liigiti kogumisest mitte mingil juhul;
- inimesed ei teadvusta alati, millistes seadmetes kantavad akud sees on, sest neid ei saa reeglina seadmest eemaldada;
- kantavate akudega seadmed jäävad pigem sahtlisse seisma ning inimestel on väga palju vanu mobiiltelefone kodus.

Lahendusena pakuti välja, et:

- kogumiskastid võiksid olla lähemal, näiteks kortermaja prügimajas teiste konteinerite juures või isegi trepikojas;
- kogumiskaste võiks olla rohkem ja need võiksid olla kergesti leitavad nagu näiteks taaraautomaadid.
- harjumusi paneks muutma ka see, kui patareide liigiti kogumisest tekiks võimalus kasu saada või kui liigiti mitte kogumisele oleks kehtestatud sanktsioonid. Näitena toodi pandipakendi kogumissüsteemi ja nii öelda tagatisraha saamise võimalust ja trahvide kehtestamist või pereliikmete sundi kasutatud patareide liigiti kogumiseks;
- lisaks aitaks vastajate arvates kogumisharjumusi olulisel määral muuta suurem teadlikkus keskkonna ohtudest ja taaskasutamise võimalustest. Vastajad tõid välja, et kui nad teaksid rohkem kasutatud patareide ohtlikkusest keskkonnale või oleks kindlus, et patareisid käideldakse õigesti ja materjale taaskasutatakse, siis võiks see panna neid kogumisharjumust muutma. Teadlikkust aitaks tõsta oluliselt suurem elanike teavitamine läbi erinevate turunduskanalite, näiteks reklaamplakatid, internetikampaaniad, koju saadetavad infovoldikud jne.

6. Järelevalve

Järelevalvest ülevaate saamiseks esitati Keskkonnaametile küsimused patareide ja akude ning elektri- ja elektroonikaseadmete kogumise ja käitlemise kohta:

- Kuidas ja kui tihti patareide, akude ja elektroonikaromude kogumise ja käitlemisega tegelevaid ettevõtteid kontrollitakse (nt TVO-d, jäätmejaamad, kauplused, mis on kohustatud vastavaid jäätmeid vastu võtma)?
- Kas ja kui tihti tabatakse illegaalseid kokkuostjaid (tihti pakutakse sotsiaalmeedia gruppides elektroonikaseadmete äravedu, kuid neil ei pruugi olla selleks luba, soovitakse saada hoopis vanametalli eest raha)?
- Kas teil on sellekohast keskkonnajärelevalve statistikat täpsemalt kui veebilehel esitatud failis (seal valdkonnaks jäätmeseadus)?

Küsimustele saadud vastuste kohaselt on Keskkonnaametis moodustatud turujärelevalve ja laiendatud tootjavastutusnõuete, sh probleemtoodete tootjate, pakendiettevõtjate, turustajate, TVO-de ja jäätmete käitlejate kontrollimiseks tähtajaline töögrupp. Koostööd tehakse Maksu- ja Tolliametiga, PROTO-ga, riikliku pakendiregistriga, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametiga ja teiste EL riikidega.

TVO-sid ja nende peamisi jäätmekäitluspartnereid kontrollitakse igal aastal. Mõlema TVO liikmetest valitakse kontrollimiseks aastas 10 tootjat (kokku 20). Järelevalve keskendub elektri- ja elektroonikaseadmete turule laskmisega seonduvate kohustuste täitmise kontrollile.

2021. aastal läbi viidud kontrolli käigus kontrolliti ka **patareide ja akude** TVO-de kogumisvõrgustiku vastavust jäätmeseaduse nõuetele. Üldjoontes oli olukord rahuldav ning suuri rikkumisi ei tuvastatud.

2023. aasta detsembris kontrolliti pisteliselt muuhulgas **patareijäätmete** kogumist suuremate jaemüüjate kauplustes. Patarei kogumiskastid olid olemas kõigis kontrollitud müügikohtades, kuid sisaldasid sageli ka e-sigarete.

Illegaalsete kokkuostjatega tegeletakse, kui on saabunud vastav kaebus. Peamiselt on tegemist veebis tegutsevate isikutega. Keskmiselt on selliseid kaebuseid aastas 5.

Kahjuks tegutseb turul väga palju free-riderid, eriti keeruliseks teeb nende korrale kutsumine, kui on tegemist kolmandatest riikidest maaletoojatega. Aastas on keskmisel suunatud ca 60 free-riderit TVO-ga liituma. Vajadusel viiakse läbi haldusmenetlusi (ca 10 aastas), mis äärmuslikel kordadel lõpevad sunniraha nõudega.

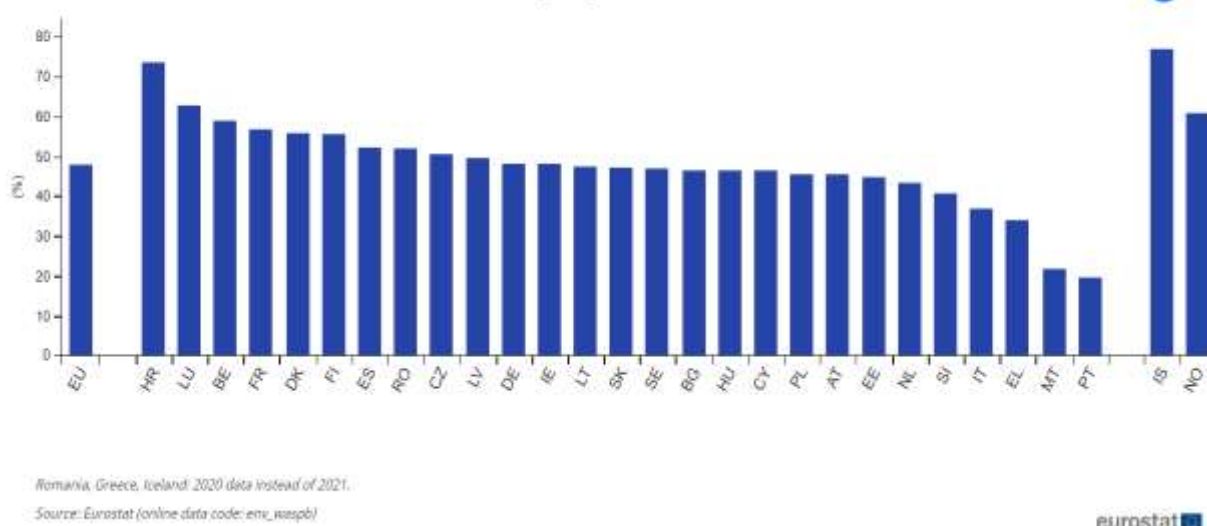
Aasta-aastalt on kasvanud interneti kaudu kolmandatest riikidest tellitavate postipakkide hulk. Probleemi täpsem suurus on ebaselge. Ka teised EL riigid on tõstatanud probleemina suure free-riderite hulga EL turul. Põhjariigid (Soome, Rootsi, Norra, Taani, Island) ja Eesti teevad free-riderite probleemiga tegelemiseks omavahel koostööd. Loodud on „Nordic EPR Network“ töögrupp, mille liikmed korraldavad regulaarselt füüsilisi ja virtuaalseid kohtumisi heade praktikate jagamiseks ja koostöö parandamiseks. Näiteks Taani ja Soome katsetavad free-riderite tabamiseks erinevaid elektroonilisi lahendusi (veebiõngitsejad ja AI-põhised otsingu tehnoloogiad jms).

7. Teiste riikide praktika

Eurostati²⁸ andmetel oli EL liikmesriikide keskmine kogumise määr 2021. aastal 47,9%. Samal ajal oli see näitaja Islandil 76,9% ja Norras 61%.

Statistika näitab (Joonis 13), et EL liikmesriikide seas oli kõrgeim tase Horvaatias 73,5%, edasi Luxembourgis 62,9%, Belgias 58,9%, Prantsusmaal 56,8%, Taanis 55,8%, Soomes 55,6%, Hispaanias 52,3%, Rumeenias 52,1%, Tsehhis 50,5%, Lätis 49,7%, Saksamaal 48,2 %, Iirimaa, 48,2%, Leedus 47,5%, Slovakkias 47,3%, Rootsis 46,9%, Bulgaarias 46,6%, Ungaris 46,4%, Küprosel 46,4%, Poolas 45,6%, Austrias 45,5% ja Eestis 44,8%. Eestist madalam kogumise määr oli vaid Hollandis 43,3%, Sloveenias 40,8%, Itaalias 37%, Kreekas 34,1%, Maltal 21,7% ja Portugalis 19,5%.

Portable batteries and accumulators collected for recycling, 2021

Allikas: Eurostati veebileht²⁹

Joonis 14. Kantavate patareide ja akude ringlussevõtuks kogumine, EL liikmesriigid ning Island ja Norra, aastal 2021

Käeoleva töö jaoks on lähemalt vaadeldud Soome, Läti, Taani, Iirimaa, Slovakkia ja Norra patareide ja akude kogumissüsteeme.

²⁸ Eurostat: <https://ec.europa.eu/eurostat>

²⁹ Eurostati veebilehel: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Waste_statistics_-_recycling_of_batteries_and_accumulators

7.1. Soome

Ettevõtlus-, transpordi- ja keskkonnakeskuse (*Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus*)³⁰ andmetel lasti 2022. a Soomes turule 3738 tonni kantavaid patareisid ja akusid ning tarbijatelt ja teistelt operaatoritelt koguti kokku 1964 tonni patareide ja akude jäätmeid. Kogumise määr 52,5%.

Samal veebilehel oli kommenteeritud, et kuigi kogumismäärad võivad tunduda madalad, ei tähenda see, et kõik ülejäänud satub segaolmejäätmete hulka. Osa veetakse koos elektriseadmetega välismaale ning jõuavad seal taaskasutusse. Lisaks ei võta kogumismäär arvutamise valem arvesse asjaolu, et mõned akud on pikema elueaga kui teised.

Valitsuse määruses nr 520/2014 patareide ja akude kohta³¹ sätestatakse meetmed patareide ja akude kahjulikkuse vähendamiseks, kasutuselt kõrvaldatud patareide ja akude ringlussevõtu ja muu taaskasutamise edendamiseks ning nende töötlemise kvaliteedi parandamiseks.

Tootja peab korraldama kasutuselt kõrvaldatud patareide ja akude vastuvõtmise nii, et oleksid täidetud järgmised teenindustaseme ja juurdepääsetavuse miinimumnõuded (§ 7):

- 1) valdajale ja teistele tarnijatele tasuta ja lihtne;
- 2) võttes arvesse rahvastikutihedust, on vastuvõtukohtad võrdselt üle kogu riigi;
- 3) võtab vastu kõik kasutuselt kõrvaldatud patareid ja akud, olenemata nende keemilisest koostisest või päritolust;
- 4) **paiksete vastuvõtukohtade võrku täiendatakse vajaduse korral mobiilsete vastuvõttude kohtadega, kogumisteenuse või muu sarnase kogumiskorraldusega;**
- 5) kasutuselt kõrvaldatud patareide ja akude vastuvõtmine kooskõlastatakse vajadusel elektri- ja elektroonikaseadmete ning sõidukite tootjavastutusel põhinevate vastuvõtu- ja jäätmekäitlussüsteemidega.

Turustajal on kohustus võtta vastu kasutuselt kõrvaldatud kantavad patareid ja akud ning sõiduki patareid ja akud ning andma need üle vedajale või käitlejale, kes tegutseb tootja nimel.

Paragrahvi 15 kohaselt peab **tootja tagama avalike teavituskampaaniate, muu teavitamise, nõustamise ja harimise läbiviimise**. Loetletud on teave, mis tuleb edasi anda, kuid puudub viide teabekampaania läbiviimise ajale ja vahenditele.

Soomes on patareide ja akude käitlemiseks loodud 4 TVO-d:

[Akkukierrätys Pb](#)

Tegelevad sõidukite ja tööstuslike pliipõhiste akude tootjavastutusega. Akusid kogutakse jäätmejaamade, ohtlike jäätmete kogumispunktide, akumüüjate, autoremonditöökodade ja romulate abil.

Kuhuviaa.ee-ga sarnane leht annab teavet akujäätmete kogumispunktide kohta: www.kierratys.info.

³⁰ Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: <https://www.ely-keskus.fi/web/tuottajavastuu/kierr%C3%A4tystavoitteet-ja-tulokset-akut-ja-paristot>

³¹ Soome Valitsuse määrus nr 520/2014 patareide ja akude kohta: <https://finlex.fi/en/laki/kaannokset/2014/en20140520>

[ERP Finland Association \(erp-recycling.org\)](http://erp-recycling.org)

- Kantavad patareid ja akud (nt sõrmeatareid ja väikeste seadmete patareid)
- Sõidukite patareid ja akud (v.a pliipõhised)
- Tööstuslikud patareid ja akud kaaluga alla 25 kg (v.a elektri- ja hübriidautode ajamipatareid ja pliipõhised tööstuslikud patareid, kuid ka e-jalgrataste patareid)

Tasuta saab tagastada jäätmejaamades või kauplustes asuvasse kogumispunkti. Teavet saab: www.kierratys.info.

[Recser Oy \(batristokierratys.fi\)](http://batristokierratys.fi)

- Kantavad patareid ja akud (nt sõrmeatareid ja väikeste seadmete patareid)
- Sõidukite patareid ja akud (v.a pliipõhised)
- Tööstuslikud patareid ja akud (v.a elektri- ja hübriidautode akud ja pliipõhised tööstuslikud patareid, kuid ka e-jalgrataste patareid)

Patareisid ja akusid saab tagastada neid müüvatesse kauplustesse ja piirkondlikesse kogumispunkti, mille aadressid leiab veebisaidilt www.kierratys.info.

Pakkimiseks saab kogumispunkti tellida Recser Oy-lt transpordikastid või suurte partiide või suurte liitiumakude (üle 0,5 kg) pakkimiseks sobivad akutrumlid. Recser Oy kogub patareid ja akud kõikidest kogumispunktist tasuta kokku, kui need on pakitud transpordi korraldamise mõttes sobivasse kogumipartiisse.

Lisaks patareisid ja akusid müüvatele kauplustele kogub Recser Oy kasutatud kantavaid patareisid ja akusid sadadest lõpptarbijaid teenindavatest täiendavatest kogumispunktist, nagu mitmed olmejäätmejaamad ja erajäätmete käitlusteenuse pakkujad. Recser Oy kogub kasutatud patareisid ja akusid ka otse paljudest **era- või avaliku sektori asukohtadest, nagu kontorid, agentuurid, haridusasutused, tervishoiuasutused ja tööstuslikud tootmis- või laohooned.**

Patareide ringlussevõtu kogumissüsteem hõlmab kõiki kantavaid patareisid ja akusid. Akukarbid sobivad väikeste koguste ja väikeste akude jaoks (aku kaal alla 0,5 kg) ja aku tünnid suurte koguste või suurte akude jaoks (aku kaal üle 0,5 kg).

Akukarp

Aku tünn

Teabekampaania „Zombi aku!“ materjalid: <https://zombiakku-fi>.

Kampaania sissejuhatav tekst: Kas tõrjute oma kodust välja potentsiaalse zombi – valesti paigutatud või valesti töödeldud liitiumioonaku või liitiumaku? Teie sahtlisse peidetud, põrandale kukkunud või segajäätmete hulka mattunud aku on ohutusrisk, mida tuleks tõsiselt võtta. Kasutuselt kõrvaldatud liitium-ioonaku või liitiumaku võib kahjustumisel "zombie-akuna" uuesti ellu äratada ning isegi plahvatada ja süttida.

[Suomen Autokierratys Oy \(autokierratys.fi\)](https://autokierratys.fi)

- Elektri- ja hübriidautode akud

Defektsete elektri- ja hübriidautode veoakude kogumispunktid on iga automargi volitatud teeninduskeskused. Brändihooldus on peamine vastuvõtupunkt neile akudele, mille elutsükkel saab sõiduki kasutamise käigus läbi. Romusõidukite kogumispunktid koguvad veoakusid oma elutsükli lõpus olevatest elektri- ja hübriidautodest.

7.2. Läti

Eurostati andmetel oli Lätis patarei- ja akujäätmete kogumise määr 2021. a 49,7%.

Läti jäätmeseaduse³² § 33 lõike 2 kohaselt võib patarei- ja akutootja oma kogumise ja ringlussevõtu kohustust täita ise või sõlmida lepingu TVO-ga, mis korraldab patarei- ja akujäätmete kogumist ja käitlemist.

Määruse „Teatud liiki ohtlike jäätmete käitlemise kord”³³ punkti 12 kohaselt peavad patarei- ja akujäätmete eraldi kogumise muudest olme- ja ohtlikest jäätmetest tagama patareide ja akude tootjad ning jäätmekäitlejad, kes tegelevad jäätmete kogumise ja vedamisega. Sama määruse punktid 27 ja 28 reguleerivad **teavitust**, tehes seda väga üldsõnaliselt. Loetletud on teave, mida tootja peab edastama ja turustaja peab teavitama patarei- ja akujäätmete üleandmise võimalustest müügipunktides.

Loodusvarade maksuseaduse³⁴ kohaselt peavad riigile maksma tasu muuhulgas kõik patareide ja akude turule laskjad. Nt pliiakude eest tuleb riigile maksta 0,75 eur/kg, nikkel-kaadmium akude eest 4 eur/kg, akude või patareide, mis on ette nähtud maanteeliikluses kasutatavate elektri- või hübriidsõidukite käitamiseks, eest 0,25 eur/kg, muud akud 17,03 eur/kg. Sõlmides lepingu TVO-ga saab ettevõtte vabastuse loodusvaramaksu tasumisest. TVO esitab riigile regulaarset teavet ettevõtetest, kes on temaga lepingu sõlminud nõuetekohaseks jäätmete kogumise ja käitlemise korraldamiseks.

Lätis on 2 TVO-d, mille tegevuse hulka kuulub ka patareide ja akude kogumine:

Latvijas Zalais punkts

Lisaks patareidele ja akudele tegeleb muude ohtlike jäätmete (õlid, õlifiltrid, rehvid jms), tekstiili, pakendi ning elektri- ja elektroonika kogumise ja käitluse korraldamisega. Teeb tihedat koostööd jäätmekäitlusettevõttega [LLC “Eco Baltia vide”](#)

Kogumiskastid on paigutatud nii akude müügikohtadesse - kauplustesse, tanklatesse, kui ka kokkuleppel jäätmekäitlejaga saab selliseid kaste paigutada õppeasutustesse, riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutustesse, kontoritesse ja mujale. Suuremad akud, aga ka autoakud tuleb viia sorteeritud jäätmete vastuvõtukohtadesse.

Patareide kogumiskasti soovitatakse panna ka väikeelektroonika (nt mobiiltelefonid), e-sigaretid ja väiksed päikesepatareid (nt aialambid)

³² Läti jäätmeseadus: <https://likumi.lv/ta/id/221378-atkritumu-apsaimniekosanas-likums>

³³ Läti määrus „Teatud liiki ohtlike jäätmete käitlemise kord“: <https://m.likumi.lv/doc.php?id=181768>

³⁴ Läti loodusvarade maksuseadus: <https://likumi.lv/doc.php?id=124707>

Spetsiaalsed kastid kasutatud patareide, akude, aga ka väikeste elektriseadmete teisaldamiseks on saadaval "Rimis" ja "Maximas" üle kogu Lāti. Kaupluste aadressid, kus patareide, akude ja elektriseadmete teisaldamise konteinerid leiab kaardilt.

Map of sorting places

Street name, city

What waste to sort

Where to sort

Sorting point
  Sorting area

Collection of light packaging and glass packaging is free of charge, most often containers are placed at residential properties. If there is no container, please contact your waste manager.

Baterijas un elektronika

Speciālas kastes nolietoto bateriju, akumulatoru, kā arī mazo elektroiekārtu nodošanai pieejamas "Rimi" un "Maxima" visā Latvijā.

rimi **MAXIMA**

eco baltia **vide**

Kampaņas "Āra mūrgita loodust – see mūrgitab sind!" juhitakse tāhelepanu vajadusele sorteerida kasutatud patareisid ja akusid

Baterijas dabā nesadalās – tās var piesārņot augsni vairāku m² platībā, gadsimta garumā.

Neindē dabu – tā saindēs tevi. Šķiro baterijas!

LĀTVIJAS ZĀLAIS PUNKTS **eco baltia** **VIDE**

Bateriju šķirošanas kasti atradīsī savā nama kāpnu telpā

Neindē dabu – tā saindēs tevi. Šķiro baterijas!

LĀTVIJAS ZĀLAIS PUNKTS **eco baltia** **VIDE** **CIVINITY**

Zalā josta

Sarnaselt eelmisele, tegeleb lisaks patareidele ja akudele muude ohtlike jäätmete (õlid, õlifiltrid, rehvid jms), tekstiili, pakendi ning elektri- ja elektroonika kogumise ja käitluse korraldamisega.

Kogumiskohad asuvad kõikides RIMI, SuperNetto, Narveseni, ELVI kauplustes, Latvenergo teeninduspunktides, Maximas, Lattelecomis, RD Electronics kaubanduskeskustes. Eraldi patareide kogumiskastid on paigaldatud ka paljudesse Läti riigiasutustesse ja haridusasutustesse.

Loodud on eraldi veebileht www.atkritumi.lv, mis sisaldab teavet sorteeritud jäätmete kogumismahutite ja prügisorteerimise ÖKO-kohtade kohta Läti territooriumil, nende asukohad kaardil ja lahtiolekuajad. Kaardil tuleb valida maakond, kuhu soovid jäätmeid ära anda, seejärel avaneb vaade jäätmeliigi valimiseks. Peale seda avaneb kaart kogumiskohtadega, millele klõpsates avaneb info aadressi ja kogutavate jäätmeliikide kohta:

Lisaks on TVO enda lehel info lepingupartneritest, nende kogumiskohtadest ja lahtiolekuajadest:

Southern Kurzeme sēg.

"Kierāni" Dienvidkurzemes nov., Ostrovas pag.
Every day - 8:00-19:00
https://pagas.lv/ 6342889

Kapenes iela 37, Liepāja
Monday - Day off Friday - 12:00-19:00
Tuesday - 10:00-19:00 Saturday - 10:00-14:00
Wednesday-Thursday - 10:00-14:00 Sunday - Day off
https://pagas.lv/ 6342777

Esplanāda iela 17A, Liepāja
Monday - 8:00-19:00 Saturday - 8:00-14:00
Tuesday to Friday - 08:00-18:00 Sunday - Day off
https://uzsarms.lv/ 2207999

"Mehāniskā darbnīca", Rucava, Dienvidkurzemes nov., Rucavas pag.
Monday - Day off Friday - 12:00-19:00
Tuesday - 10:00-19:00 Saturday - 10:00-14:00
Wednesday-Thursday - 10:00-14:00 Sunday - Day off
https://pagas.lv/ 6342777

Koolidele suunatud kampaņas „Puhas Lāti“ vōisteldi patareide kogumisēs. Osales ūle 260 kooli. Vōitjad saīd rahalises auhinnas:

Zaļā josta teeb koostōid innovatīlises lahēdusega "WinGo Deposit". Spetsīaalsēsē automātī saab vīia kasutatud patareīsīd ja e-sīgarete, saades vastutāsūks virtuaalpūnkte. Pūnktīd saab vahētada auhīnāsde vastū.

7.3. Taani

Taani tootjavastutuse katusorganisatsiooni (*Dansk Producent Ansvar*)³⁵ andmetel lasti 2022. a kantavaid akusid turule 4761 tonni ja kokku koguti 2576 tonni. Kogumise määraks tuli **54,1%**.

Patareisid ja akusid ning patarei- ja akujätmeid käsitleva korralduse (BEK nr 1453)³⁶ kohaselt peavad kantavate patareide ja akude **tootjad ja importijad rahastama** kasutuselt kõrvaldatud kantavate patareide ja akude kohalikku kogumist ning maksete kogumise ja maksimisega seotud kulused, sealhulgas süsteemide rajamist, hooldust, käitamist ning kogumise ja maksimise haldamist (§ 17). Selleks tuleb kord aastas esitada Tolli- ja maksuametile teave eelmisel aastal turule lastud kantavate patareide ja akude koguse kohta ja tasuda vastav summa. 2024. a on maksumääraks 5,97 Taani krooni kg turustatud kantavate patareide ja akude kohta.

Kohaliku omavalitsuse volikogu peab tagama, et kasutuselt kõrvaldatud kantavate patareide ja akude jaoks luuakse elanike läheduses kergesti juurdepääsetavad kogumissüsteemid, võttes arvesse rahvastikutihedust (§ 18). Seda saab teha näiteks majapidamises kogudes või akukuubikute paigaldamisega. Lisaks võivad elanikud kasutuselt kõrvaldatud kantavad patareid ja akud üle anda kantavate patareide ja akude turustajatele, kes ei tohi nõuda tasu nende vastuvõtmise eest. Iga **lõppkasutaja** on kohustatud kasutama kohaliku omavalitsuse volikogu või turustajate poolt või tootjate ja importijate poolt loodud kogumissüsteeme.

Kohaliku omavalitsuse volikogu peab looma tootjatele ja importijatele kogumispunktid kasutuselt kõrvaldatud kantavate patareide ja akude kogumiseks ning **registreerima need elektrooniliselt Taani tootjavastutuse süsteemis** kooskõlas Taani tootjavastutuse süsteemi juhistega (§ 19). Kantavate patareide ja akude tootjad ja importijad tarnivad **kogumisseadmeid** kohalikesse kogumispunktidesse. Kohalikud omavalitsused on kohustatud kasutama tootjate ja importijate tarnitud seadmeid.

Kantavate patareide ja akude tootjad ja importijad **peavad tagasi võtma proportsionaalse osa** kasutuselt kõrvaldatud kantavatest patareidest ja akudest proportsionaalselt nende turuosaga ning korraldama oma kuludega nende käitlemise (§ 21). Kogumise jaotamisel püüab Taani tootjavastutuse süsteem jaotada kogumispunktid geograafiliselt mõistlikult.

Tööstuslike patareide ja akude tootjad ja importijad peavad tööstusliku patarei või aku turule laskmisel tagasi võtma ja käitlema tööstuspatarei- või akujätmeid, olenemata nende keemilisest koostisest ja päritolust (§ 25). Tööstuslike patareide ja akude **turustajad võivad tagasi võtta** kasutuselt kõrvaldatud tööstuslikud patareid või akud lõppkasutajatelt. **Kodumajapidamised peavad** kasutuselt kõrvaldatud tööstuslikud patareid või akud viima omavalitsuse poolt korraldatud kogumiskohtadesse, ettevõtjad aga vastavat luba omavasse ettevõttesse.

Autoakude ja akude tootjad ja maaletoojad peavad korraldama vastavalt nende turuosale kasutuselt kõrvaldatud autode akude tagasivõtu ja käitlemise (§ 28). Kollektiivse süsteemi puhul tuleb tagada, et vastuvõtupunktid on rajatud kuni 25 km kaugusele enam kui 20 000 elanikuga kesklinnast ja kõik kasutuselt kõrvaldatud autode akude või akude lõppkasutajad saavad need üle anda vastuvõtupunkti, mis asub kuni 50 km kaugusel. Autode akude ja akude tootjad ja importijad, kes ei osale kollektiivses süsteemis, on kohustatud tagama, et kasutuselt kõrvaldatud autode akude ja akude lõppkasutajad saavad need üle anda turustajale, kes müüb tootja või

³⁵ Dansk Producent Ansvar: <https://producentansvar-dk>

³⁶ Taani patareisid ja akusid ning patarei- ja akujätmeid käsitlev korraldus: <https://www.retsinformation.dk/eli/ta/2015/1453>

importija valmistatud või imporditud autopatareid ja akusid, või vastuvõtukohta, mis ei ole müügikohast kaugemal kui 50 km.

Paragrahvis 37 on loetletud teave, millest **tootjad, importijad ja turustajad** peavad müügi- ja teabematerjalides, sealhulgas juhendites või müügikohas patareide ja akude lõppkasutajaid teavitama.

Kantavate patareide ja akude tootjad ja importijad peavad korraldama **üldsuse teavitamise kampaaniaid** kogumise, töötlemise ja ringlussevõtu kohta:

- 1) Tootjad või importijad, kes lasevad igal aastal turule vähem kui 1 000 kg kantavaid patareid või akusid, peavad korraldama vähemalt avaliku teavitamise kampaaniaid, mille teabeväärtus on samaväärne A4 formaadis brošüüride tootmisega ja mida tuleb igal ajal jagada turustajatele, kes müüvad tootja või importija kantavaid patareid või akusid.
- 2) Tootjad või importijad, kes lasevad turule rohkem kui 1 000 kg, kuid alla 10 000 kg kantavaid patareid või akusid, peavad lisaks lõikes 1 sätestatud kohustusele korraldama vähemalt kord aastas avalikkuse teavitamise kampaaniaid, mille teabeväärtus on samaväärne reklaami avaldamisega üleriigilise levikuga ajalehes või muus sarnases ajalehes ja mis vastab tervele leheküljele (A3).
- 3) Tootjad või importijad, kes lasevad turule rohkem kui 10 000 kg kantavaid patareid või akusid, peavad lisaks lõigetes 1 ja 2 sätestatud kohustustele korraldama avalikkuse teavitamise kampaaniaid iga 10 000 kg kantavate patareide või akude kohta, mis on turule viidud nii, et nende teabeväärtus on samaväärne reklaami avaldamisega üleriigilises ajalehes või samalaadses ajalehes, mis vastab poolele leheküljele kord aastas.

Taani majanduspartnerlusleping võib lubada teha kampaaniatele erandi, kui tootjad ja importijad, kes turustavad koos vähemalt 1 000 000 kg kantavaid patareid ja akusid, on sõlminud kokkuleppe ühiskampaania ning kalendriaasta jooksul toodetavate kampaaniamaterjalide ulatuse ja laadi kohta. Loa võib anda, kui Taani majanduspartnerluslepingu hinnangul on kokkulepitud ühiskampaanial vähemalt sama suur teabeväärtus kui hõlmatud tootjate ja importijate kohastel kohustustel.

Taanis on 4 TVO-d, mille tegevuse hulka kuulub ka patareide ja akude kogumine:

Batteriretur

Vastutab peamiselt kantavate akude ja patareide tootjate ja importijate kohustuste täitmise eest. Batteriretur ei paku oma liikmetele tööstus- ja autoakude kogumise ja käitlemise teenust, sest Taanis peavad tööstus- ja autoakude tootjad ise oma akud tagasi võtma. Kuid Batteriretur ootab neid siiski oma liikmeks, et pakkuda ametiasutustega seotud haldusülesannete täitmisel oma abi ning nõustada tootjavastutusega seotud nõuete täitmisel.

Kantavate akude ja patareide kogumise edendamiseks on loodud kampaania „Hüvasti akud“. Videod, GIF-id ja muud materjalid: <https://farvel-batteri.batteriretur.dk/>

„Fuckер du stadig med batterierne?“ on eesti keeles „Kas sa ikka veel jamad nende akudega?“

[Recipo Danmark](#)

Peamiselt elektri ja elektroonika tootjavastutusega tegelev TVO, kuid pakub oma liikmetele ka patareide ja akude tootjavastutuse korraldust.

On loonud nutika broneerimissüsteemi Green Track elektroonikajäätmete ja akude korjamiseks ja transportimiseks, mis võimaldab jälgida nende jäätmete kogumist ja kohaletoimetamist kogumispunktidest eelkäitluskeskusteni ja lõpuks taaskasutusjaamadesse.

[RENE Europe \(RLG RENE GmbH\)](#)

Saksamaa TVO, mis tegeleb ka Taanis vanade elektroonikaseadmete, akude ja pakendite tootjavastutusega. RENE AG on Taanis ainus välismaise elektroonikaromude ja akude tagasivõtusüsteem. Kontaktisikud taaskasutuskeskustes räägivad taani keelt, asjaajamine toimub tsentraalselt Saksamaal.

[ReturBat](#)

Peamiselt autoakude ja tööstuslike akude tootjavastutusele keskendunud TVO. Kogutakse registreeritud kogujate võrgustiku kaudu. Nimekiri registreeritud ettevõtetest on veebilehel.

7.4. Iirimaa

WEEE Iirimaa keskkonnaaruande³⁷ kohaselt oli Iirimaa 2023. a kantavate patareide ja akude kogumise määr 49%.

Iirimaa patareide ja akude määruse nr 283/2014³⁸ eesmärk on võtta kasutusele vajalikke meetmeid, et maksimeerida patarei- ja akujäätmete lahuskogumist ning minimeerida patareide ja akude kõrvaldamist koos segaolmejäätmetega, et saavutada ringlussevõtu kõrge tase.

Tootjate kohustus on katta kõik kulud, mis tekivad kogumisest, käitlemisest ja avalikust teavituskampaania läbiviimisest vastavalt oma turuosale (§ 23).

Turustaja kohustus on leida sobiv asukoht patarei- ja akujäätmete kogumiseks ning võtma neid tagasi igas oma tegevuskohas mõistlikul ajal, olenemata sellest, kas need on ostetud sellelt turustajalt või mitte (§ 21). Keelatud on pakkuda jaehinna alandamist, et vältida tagasivõtmise kohustuse täitmist.

Turustaja peab patareide ja akude tasuta tagasivõtmisest teavitama oma tegevuskohas, veebilehel, igas kataloogis, brošüüris ja postisaadetises.

Turustaja ei ole kohustatud ühelt inimeselt vastu võtma rohkem kui 5 kg patarei- ja akujäätmeid.

Iirimaa on 2 TVO-d, mis tegelevad patareide ja akude käitlemisega:

WEEE Ireland

Kasutatud patareisid ja akusid saab tasuta ära anda kõigis kauplustes, sh toidupoes, taaskasutuskeskustes ja elektri kaupade jaemüüjate juures. Kaardilt saab otsida endale sobiva asukoha (<https://www.weeeireland.ie/household-recycling/where-can-i-recycle/>). Lisaks toimuvad teatud piirkondades regulaarsed kogumisringid, mille kohta esitatakse jooksvalt infot kaardiga samal lehel.

Public Collection Days

DATE	COUNTY	LOCAL SITE NAME	TIME
Sat 31st Aug 2024	Wicklow	BLESSINGTON - FULL DAY McGreals Primary Care Centre Blessington, W91 F5X4	10am - 4pm
Sat 7th Sep 2024	Longford	GRANARD - FULL DAY Granard Farmers Mart Dublin Street, Granard, N39 H2Y7	10am - 4pm

³⁷ Iirimaa 2023. a Keskkonnaaruanne: <https://www.weeeireland.ie/wp-content/uploads/pdfs/WEEE-Ireland-environmental-report-2023.pdf>

³⁸ Iirimaa patareide ja akude määrus nr 283/2014: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2014/si/283/made/en/print>

Samuti võivad tasuta kogumismahutid ja nende tühjenduse tellida terviseasutused, era ja avalikud asutused, koolid ja muud haridusasutused. Selleks tuleb täita vastav vorm:

WEEE, Waste Battery & Lighting Collection/Delivery Requests

Request a Collection of Battery, WEEE and Lighting

Retailers, wholesalers, health facilities, public/private businesses, schools & colleges can fill the following form for free collections¹ of B2C WEEE.

If you are a Dealer, Importer or Distributor of LLLB & EV Batteries requiring a collection please see our [Guidance for Long Life Lithium Batteries & Electric Vehicle Batteries](#) section for more details.

This form is for collection of Battery, WEEE and Lighting.

Collection Request

Choose Sector *

Retail Health Public/Private Sector Schools/Colleges

Business / School / Facility Name *

Contact Name *

5kg Battery Box

WEEE Iirimaa toetab oma tegevusega LauraLynn laste hospiitshaiglat. Iga ringlussevõetud patareilt tehakse haigla fondi annetus, et toetada seda ülimalt tänuväärset tegevust. Sellega rõhutatakse heategevuse ja ringlussevõtu olulist sotsiaalset ja emotsionaalset seost.

2023. a viidi läbi teadlikkuse tõstmise kampaania põllumajandussektori meedias, mis keskendus põllumajanduses tekkivatele patareidele ja akudele.

WEEE Iirimaa kommunikatsioonistrateegia on väga laiaulatuslik, hõlmates endas reklaami, sotsiaalmeediat, haridust, tarbija teadlikkust, osapoolte koostööd, digitaalset maastikku, suhteid, liikmelisust jne.

Väike valik sotsiaalmeedia 2023. a kampaaniast:

ERP Ireland.

Kasutatud patareid saab tasuta ära anda oma kohalikus ajalehepoes, supermarketis või taaskasutuskeskuses.

Kogumismahuti saab tellida iga ettevõtte, kool ja kohaliku omavalitsuse asutus, esitades selleks kogumismahuti ja tühjendamise tellimused ERI Ireland veebilehel:

Business / School / Local Authority name *	Contact name *
<input type="text"/>	<input type="text"/>
Telephone number *	Email *
<input type="text"/>	<input type="text"/>
Address *	Address 2 *
<input type="text"/>	<input type="text"/>

MyWaste.ie on jäätmekäitluse juhend koos interaktiivse kaardiga, mis näitab lähimat kohalikku taaskasutuskeskust ning volitatud ringlussevõtu kogumispunkti akude kogumiseks.

Lisaks korraldatakse kodumajapidamiste jaoks mõeldud jäätmete kogumisringe:

DATE	COUNTY	LOCAL SITE NAME	TIME
23/03/2024	Meath	Bellewstown Racecourse	8AM to 4PM
06/04/2024	Kerry	Tralee, The Mart – Cancelled #Storm Kathleen	CANCELLED
13/04/2024	Monaghan	Castleblayney, Lidl Car Park	10AM to 4PM
20/04/2024	Clare	Kilrush, The Mart	10AM to 4PM

Üldharivad infomaterjalid veebilehel:

Koolide jaoks on väljatöötatud patareide kogumise võistluste pakettid, õppematerjalid ja mängud:

--- BATTERIES FOR BARRETSON SCHOOL CHALLENGE! IS NOW CLOSED ---

Book in your Battery collection request before May 27th, 2024 [here](#)>>

Campaign will return later in 2024

Thank you to all our Battery Recycling Champions!

We use batteries to power lots of different things – but do you know it takes 100 years for a battery to decompose? What items do you have at home that contain batteries? And do you know where to recycle used batteries?

If you would like the answers to these important questions then join our **Batteries for Barretstown Schools Challenge!**

E-sigarettide probleem on eriti teravaks muutunud just rannikuäärsetes piirkondades, kus suvel veedetakse palju aega rannas ja e-sigarette tarvitades visatakse need maha. Seepärast on kasutatud e-sigarettide ära andmisele pööratud suurt tähelepanu ja soovitatakse need panna patareide kogumismahutitesse:

7.5. Slovakkia

Eurostati andmetel oli Slovakkias patarei- ja akujäätmete kogumise määr 2021. a **47,3%**. Uuemaid andmeid ei ole veel avaldatud.

Slovakkia jäätmemääruse 79/2015³⁹ §-des 45 ja 46 on sätestatud kogumise ja käitlemise **kohustused tootjatele**. Muuhulgas on tootja kohustatud tagama, et kasutatud kantavate patareide ja akude kogumine toimuks lõppkasutajatelt kogumispunktide abil. Oluline on, et patareide ja akude tootja kohustus tagada asjaomasel kalendriaastal turule lastud patareide ja akude suhtes seatud kohustuste täitmine ei lõpe isegi siis, kui patareide ja akude tootja ei lasknud patareisid ja akusid turule järgmisel kalendriaastal, on rikkunud kohustuslikku kandmist patareide ja akude tootjate registrisse või on kustutatud patareide ja akude tootjate registrist.

Paragrahvis 44 on sätestatud TVO-de kohustused. Nende hulgas on kohustus korraldada teavitus- ja haridustegevusi üleriigiliselt ja omavalitsuste tasandil.

Kantavate patareide ja akude **turustaja on kohustatud** kasutatud kantavate patareide ja akude suhtes (§ 48):

- a) tagama, et neid kogutakse nende müügikohtades kogu tööaja jooksul, olenemata nende kaubamärgist ja turule laskmise kuupäevast;
- b) **teavitama** lõppkasutajaid võimalusest neid tasuta tagastada oma veebilehel, kui see on loodud, ning kantavate patareide ja akude müügil üldsusele nähtavas ja juurdepääsetavas kohas;
- c) tagama nende kogumise kohas, kus väljastatakse kantavaid patareisid ja akusid, või kohas, kus tal on ladu, kui ta jaotab kantavaid patareisid ja akusid lõppkasutajale üksnes postimüügi, sealhulgas elektroonilise müügi raames; kui tal ei ole sellist kohta või sellist ladu, siis kantavate patareide ja akude tootjaga kokkulepitud kohas,
- d) kantavate patareide ja akude müügil tekkivate kantavate patareide ja akude jäätmete kogumise, töötlemise ja ringlussevõtu kulud, mida ei ole eraldi avalikustatud;
- e) tagama, et kogutud kantavate patareide ja akude patarei- ja akujäätmed antakse kohustusi individuaalselt täitva kantavate patareide ja akude tootjaga sõlmitud lepingu kohaselt üle asjaomase kolmanda isiku või asjaomase TVO poolt kantavate patareide ja akude patarei- ja akujäätmete kogumispunkti või patarei- ja akujäätmete töötlejale; kui tal sellist lepingut ei ole, siis mis tahes kasutatud kantavate patareide ja akude kogumispunkti või kasutatud patareide ja akude töötlejale.

Autopatareide ja -akude **turustaja on kohustatud** seoses kasutatud autopatareide ja -akudega

- a) tagama sarnaselt kantavate akude ja patareide kohta punktides a–c osutatud kohustuste täitmise;
- b) tagama kohustusi individuaalselt täitva auto patareide ja akude tootjaga sõlmitud lepingu kohaselt kogutud patarei- ja akujäätmete üleandmise asjaomase kolmanda isiku või asjaomase TVO poolt nende kogumiseks volitatud isikule või autojäätmete patareide ja akude töötlejale; kui tal sellist lepingut ei ole, siis igale isikule, kellel on õigus neid koguda, või mis tahes kasutatud patareide ja akude töötlejale.

Kasutatud patareide ja akude **valdaja** on kohustatud need kasutamise korral üle andma (§ 49):

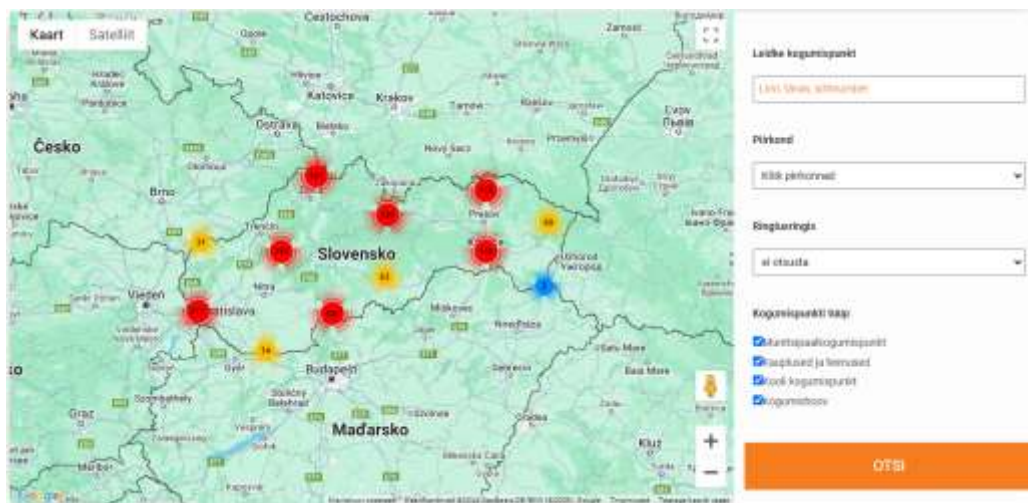
³⁹ Slovaki jäätmemäärus 79/2015:

<https://www.asekol.sk/vyrobcovia-a-dovozcovia/baterie-a-akumulatory/legislativa/>

- kantavad patareid ja akud vastavasse kogumispunkti või isikule, kellel on luba neid koguda,
- mootorsõidukite ning tööstuslikud patareid ja akud tootjale või isikule, kellel on luba neid koguda.

Asekol

TVO, mis tegeleb nii pakendite, pakendamata toodete (paber, plast, klaas) kui ka elektri- ja elektroonika ning patareide ja akude kogumise ja käitlusega. Kogutakse kohalike omavalitsuste kogumispunktide, jäätmejaamade (kaardil on tõlge: kogumishoov), kaupluste, koolide ja muudes kohtades asuvate kogumispunktide kaudu. Endale sobiva koha saab leida kogumispunktide kaardi abil:

Kantavaid patareisid ja akusid kogutakse koos väikeelektroonikaga nn punane-valge konteineritesse:

Projekt „Ökoloogiline küla“.

ASEKOL pakub omavalitsustele vahendeid elanike teadlikkuse tõstmiseks sorteerimise teemal, väikeste elektroonikajäätmete ja kasutatud patareide kogumisel, sh nende äraveol ja hilisemal keskkonnasõbralikul töötlemisel. Lisaks **omandab vald või linn ökoloogilise valla staatuse**.

Projektis osalemise tingimused:

- Küla avaliku ruumi koristamise korraldamine selle elanike osalusel
- Kogumiskonteineri tellimine kasutatud patareide ja akude kogumiseks
- Teavituskampania korraldamine külaelanike jaoks sorteeritud kogumise olulisusest koostöös ASEKOL SK-ga vähemalt kord kalendriaastas (veebileht, Facebook, voldikud, kohalik perioodika)

Selles projektis osaleval linnal või vallal on õigus saada sotsiaalse vastutuse tunnistus "KESKKONNAKÜLA" vastutustundliku keskkonnakäsitluse ja "KESKKONNAKÜLA" logo kasutamine.

ASEKOL poolt:

- Tasuta kogumismahuti
- Kiire ja tasuta tühjendusteenus
- Sotsiaalse vastutuse tunnistuse ja sildi "ÖKOLOOGILINE KÜLA", mis kehtib 2 aastat pärast projektiga liitumist
- Andmed kogutud koguste kohta
- Võimaluse trükkida reklaammaterjale teemal „Kuidas jäätmeid õigesti sorteerida“
- Tasuta nõustamine

Sarnastel alustel on olemas ka projekt „**Ökoloogiline ettevõte**“, mille eesmärk on suurendada töötajate keskkonnateadlikkust, sest töökeskkond on enamike inimeste elus väga oluline osa.

Veebilehel on kõigile vabalt kasutada ja alla laadida erinevad plakatid, juhendid ja bännerid. Lisaks toimuvad võistlused Facebookis ja Instagramis.

Envi-PAK

TVO, mis tegeleb nii pakendite, pakendamata toodete (paber, plast, klaas) kui ka elektri- ja elektroonika ning patareide ja akude kogumise ja käitlusega. Haldavad ja finantseerivad liigiti kogutud jäätmete kogumist mitmetes Slovakkia omavalitsuses ja linnas.

Esindavad Euroopas tuntud Green Dot kaubamärki, mis kinnitab olmejäätmetest pärinevate teiseste toorainete kasutamise tagamist.

Veebilehel on allalaadimiseks palju erinevaid õppematerjale, üldist teavet ja praktilisi töölehti:

Natur-PAK

Sarnaselt eelnevatele TVO-dele on ka nemad TVO, mis tagab pakendi- ja mittepakenditoodete, elektriseadmete, patareide ja akude tootjatele nende kohustuste täitmise. Haldavad ja finantseerivad liigiti kogutud jäätmete kogumist mitmetes Slovakkia omavalitsuses ja linnas.

Avalikkusele viivad läbi erinevaid kampaaniaid ja konkursse. Veebilehel on allalaadimiseks erinevad plakatid, infovoldikud, mängud ja õppematerjalid:

Patareid – sorteerimise tähtsus

Laadi alla ↓

Akujäätmete alkeemia

Laadi alla ↓

Patareid

Laadi alla ↓

Kuhu patareid üle anda?

Laadi alla ↓

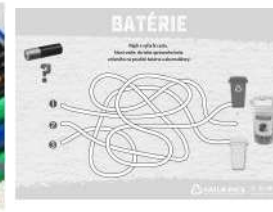
Patareid – motiveeriv pilt

Laadi alla ↓

Aku pusle

Laadi alla ↓

õppematerjal - B&W patareid

Laadi alla ↓

Aku teekond – värviline

Laadi alla ↓

Patareide kogumiseks pakutakse erineva suurusega anumaid:

E-cycling

Sarnane TVO eelmistega – pakendid, pakendamata tooted, elektriseadmed ning patareid ja akud.

Erinevad projektid ja õppematerjalid:

Ütle prügile ei
Oleme E-cyclingus huvitatud projektidest, mis aitavad parandada keskkonna kvaliteeti.

Võtke meiega kaasa ja panustage maakera ökoloogilise olukorra parandamisse.

Zero waste projekt   Ökotalarm projekt   Eco Hero projekt

Me harime
Haridusprojektide raames keskendume ka kõige pisematele ja õpetame neile lõbusal viisil, kuidas oma planeedi suhtes vastutustundlikult käituda.

NÄITA ÕPPEMATERIALE →

SEWA

Sarnane TVO eelmistega – pakendid, pakendamata tooted, elektriseadmed ning patareid ja akud.

Erinevad projektid ja õppematerjalid:

TEENUSED
Preemiad koolidele

Ökohandusprogrammid elektrijäätmete ja kasutatud patareide kogumisega koolidele, lasteaedadele ja haridusasutustele

Preemia	Kogumiskogus
2x lendav taldrik	1 kg - 150 kg
+ 2x hüppenõber	151 kg - 400 kg
+ 1x jalgpall	401 kg - 600 kg
+ 2x sulgpallikomplekt	601 kg - 800 kg
+ 1x võrkpall	801 kg - 1200 kg
+ 1x võrkpallivõrk	1201 kg ja rohkem

Ka 2024. aastal jätkub kõige pisimatele mõeldud ökoharidusprojekt, mis on mõeldud lasteaedadele ja algklassidele. Projekti raames kogutakse kasutatud patareisid. Interaktiivse loengu raames saavad lapsed tuttavaks sassis Smurfiga, kes räägib neile uut teavet jäätmete kohta. Samal ajal saavad nad teada, kuidas nad saavad keskkonnasõbralikult vabaneda kasutatud

patareidest, aga ka oma vanadest mänguasjadest. Nad saavad teada, miks on oluline akusid sorteerida ja kust leida õige konteiner, kuhu need panna.

Projektis on aastate 2017-2023 jooksul osalenud 600 lasteaeda ja algkooli, üle 60 tuhande lapse ja kokku on kogutud ligi 127 tonni kasutatud patareisid.

SlovMas

Sarnane TVO eelmistega – pakendid, pakendamata tooted, elektriseadmed ning patareid ja akud. Lisaks ka rehvid.

Kogumispunktide loetelu on veebilehel.

Kogumiskastid:

PowerBattery

On spetsialiseerunud patareide ja akude kogumisele ja käitlemisele. Üle riigi on 995 kogumispunkti.

Kogumismahutid liitiumakude ja -patareide kogumiseks:

Kogumismahutid patareide ja akude kogumiseks:

Näiteid projektidest ja kampaaniatest:

PÕLEMIS- JA KUSTUTUSKATSED

Osaleme koostöös tuleõrje- ja päästeteenistusega akude põlemis- ja kustutuskatsetel. Seetõttu suudame pakkuda klientidele tuge liitumakude ohutult käitlemisel ning pakkuda sobivaimat tulekustutus- ja kustutusmaterjali.

UURI LÄHEMALT

KAMPAANIA KOOLIDELE JA LASTEAEDADELE

Patareid on teeninud, nad on oma juba teeninud. Ärge visake neid prügikasti, 300L...

UURI LÄHEMALT

KULTUUR JA SPORT

Kultuuri- ja spordiürituste toetamine on õige viis tösta teadlikkust ohtlike jäätmete nõuetekohasest käitlemisest.

UURI LÄHEMALT

KASUTATUD AKUD ON OHTLIKUD JÄÄTMED

Need ei kuulu sega- ja olmejäätmete hulka

UURI LÄHEMALT

Heategevusprojektid:

- Kodanikuühendus Pro Dance BB - <https://www.prodancestudio.ee/>
- SA KAVPKA NADEJE - <https://yaspkumadeje.ee/>
- AGAPE heategevus - <https://charita-agape.webnode.ee/>

NADÁCIA
KVAPKA NÁDEJE

7.6. Norra

Eurostati andmetel oli Norras patarei- ja akujäätmete kogumise määr 2021. a **61%**. Uuemaid andmeid ei ole veel avaldatud.

Norra **jäätmemääruse** 3. peatüki⁴⁰ § 7 kohaselt on akude ja patareide **tootjad kohustatud kuuluma riigi poolt tunnustatud TVO-desse** (va toodetesse või sõidukitesse sisseehitatud akude tootjad). Liikmelisus peab hõlmama patareide ja akude kategooriaid, mida tootja impordib või toodab Norras.

Jaemüüjad on kohustatud kasutuselt kõrvaldatud lahtised patareid ja akud kaupluses või muus selle vahetus läheduses asuvas kogumiskohas tasuta tagasi võtma (§ 4). Kohustus piirdub edasimüüja müüdavate patareide ja akude kategooriatega, kuid ei piirdu tootemargi või -margiga. Vastuvõtmise kohustus kehtib ilma kohustuseta osta uus patarei või aku.

Jaemüüja peab ostjaid teavitama, et lahtisi patareisid ja akusid ei tohi ära visata koos muude jäätmetega ning, et jaemüüjal on kohustus need vastu võtta (§ 6). Teavet tuleb edastada kaupluste ruumides asuvate teiste teadete juures. Tekst peaks olema pilkupüüdev, kergesti loetav ja eristuma muust teabest.

Alates 1. jaanuarist 2024 kehtib nõue (§ 11), mille kohaselt peavad TVO-d igal aastal koguma oma liikmete pliiakude ning tööstuslike akude toodangust vähemalt **95 %**. Kantavate akude puhul tuleb koguda liikmete impordist ja tootmisest **65 %**. Norra Keskkonnaagentuur võib oma otsusega muuta protsendimäärasid, et tagada kasutuselt kõrvaldatud patareide nõuetekohane kogumine.

TVO-dele on kehtestatud avalikkuse teavitamise kohustus (mõju tervisele ja keskkonnale, liigiti kogumise eesmärk, tasuta tagastamine jne) (§ 14). Täpsemad nõuded ajale ja meediakanalitele kasutamisele puuduvad.

Norras on 4 TVO-d, mis tegelevad patareide ja akude kogumise ja käitlusega:

BatteriRetur

Koguvad ja taaskasutavad kõiki patarei ja akutüüpe.

Kogumiskastid veebimajapidamises tekkinud patareide, akude ja nõõpelementide kogumiseks:

⁴⁰ Norra jäätmemääruse 3. peatükk:

https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2004-06-01-930/KAPITTEL_3#KAPITTEL_3

Elektriautode liitiumioonakude kogumiseks:

Pliiakude kogumiseks:

Veebilehelt saab alla laadida plakateid, teabelehti jms. Lisaks on võimalik vaadata erinevaid filme nii elektriautode akude, käivitus-, tööstus- kui ka kantavate akude kogumisest.

Koos Norra tuntud telenäo Jens Olav Simenseniga on loonud BatCast, mis on Batterireturi podcast, kus erinevate külalistega räägitakse peamiselt akudest.

Selles episoodis on Jens kaasa võtnud Fredrikstadi linnapea Siri Martinseni. Käsitletavate teemade hulka kuuluvad ringmajandus, tulevik ja laienemine, Borg Havn, "Roheline nihe", elektrifitseerimine ja hüdrovõlt.

Koolidele korraldatakse juba mitmendat korda võistlust Patareijaht. 2023. aastal osales üle 900 klassi ning riigi akukütid kogusid taaskasutusse 138 tonni majapidamisakusid! Lisaks võistlusele toimub ka õppeprogramm, mis suurendab arusaamist keskkonnaprobleemidest ja sellest, miks nad akujahil osalevad. Õppekava põhineb loodusainete, ühiskonnaõpetuse ja matemaatika

pädevuseemärkidel, kuid on kasutatav kõikides õppeainetes. 2023. võistluse võitnud 4a klass sai auhinnaks 20 000 Norra krooni, teine koht 15 000 krooni ja kolmas 10 000 krooni.

Norras on viimastel aastatel olnud tulekahjusid mitmetes jäätmekäitluskohtades ja jäätmekogumisautodes ning mõne sellise tulekahju põhjuseks võisid olla valesti sorditud liitiumakud. Seepärast tehakse ka ennetustööd akude turvaliseks ära andmiseks. Inimestel palutakse patareide poolused, enne nende üleandmist, katta teibiga.

Selle kohta on tehtud ka eraldi kampaania, nn kuuma aku kampaania, mille videos õpetatakse inimesi kõiki akutüüpe teipima.

[ERP Norway](#)

ERP Norway on osa Euroopa taaskasutusplatvormist (ERP), mille peakontor asub Saksamaal ja koguvad kõiki akutüüpe, kuid tegelevad ka elektroonika- ja pakendijäätmetega.

[Norsirk](#)

Lisaks patareidele ja akudele tegelevad ka elektroonika-, pakendi- ja põllumajandusplasti kogumise ja käitlusega. Osalevad erinevates uurimis- ja arendusprojektides, mis käsitlevad patareide ja akude eluea pikendamise ja muude temadega, mis aitavad kaasa materjalisäästule.

Veebilehel on link lehele <https://sortere.no/>, kus leiab erinevate jäätmete tagastuspunktide asukohad:

ÕPilasie SORTERIMISJUHEND

Õpilaste SORTERIMISEKS EI PEATA OLEMAKSA LÄBI LUGEMA. TEHKE SEE ÕPILASTE SORTERIMISJUHENDIGA ÜHISEKS JA TEIDISE VASTUS 12 ASJALE, MIIDA ÕPINGUTE AJAL SOGELI SORTEREHE

Renas

On keskendunud elektri- ja elektroonikajäätmete kogumisele, vähesel määral koguvad ka patareisid ja akusid.

Veel mõned Norra näited kogumisvõimalustest:

7.7. Kokkuvõtvalt

Kõigis vaadeldud riikides on patareidele ja akudele rakendatud tootjavastus oma eripäradega. Kui üldiselt on kogumine ja käitlus tootjate ja TVO-de vastutada, siis Taanis on osaliselt pandud vastutus ka kohalikele omavalitsustele, kes peavad omalt poolt panustama elanikele mugava kogumisvõrgustiku tagamisse.

TVO-de tegevuspiirid on väga erinevad. Mõned on keskendunud ainult patareidele ja akudele, vahel koos elektri- ja elektroonikaseadmetega. Samal ajal on palju näiteid, kus TVO tegeleb lisaks patareidele ja akudele veel paljude muude tootjavastutusega seotud materjaliliikidega, nagu näiteks pakend, tekstiil, rehvid, õlid jms.

Õigusaktide nõuded teavitusele on enamasti väga üldsõnalised ja lähtuvad vaid patareidirektiivis toodud põhimõtetest. Vaadeldud riikidest on vaid Taani oma tootjatele seadnud täpsustatud nõuded teavituskampaaniatele, pannes need sõltuma turule lastud patareide ja akude mahust. Teistel vaadeldud riikidel ei ole teavitusele kehtestatud erinõudeid, kuid sellele vaatamata on näiteks Iirimaa ja Slovakkia TVO-d keskendunud väga põhjalikule teavitustegevusele.

WEEE Ireland kommunikatsioonistrateegia on väga laiaulatuslik, hõlmates endas reklaami, sotsiaalmeediat, haridust, tarbija teadlikkust, osapoolte koostööd, digitaalset maastikku, suhteid, liikmelisust jne. Lisaks toetatakse heategevust, iga ringlussevõetud patareilt tehakse annetus laste hosiitshaigale LauraLynn. Eesmärk on rõhutada heategevuse ja ringlussevõtu olulist sotsiaalset ja emotsionaalset seost.

ERP Ireland veebilehelt leiab palju üldharivat materjali, aga ka koolide jaoks väljatöötatud patareide kogumisvõistluse pakette, õppematerjale ja mängu.

Slovakkia **Asekol** pakub omavalitsustele vahendeid teadlikkuse tõstmiseks. Omavalitsus saab teatud tingimuste täitmise järel sertifikaadi, mis kinnitab valla või linna pühendumist keskkonnakaitsele.

Slovakkia TVO-del **Envi-PAK**, **Natur-PAK**, **E-cycling** ja **SEWA** on veebilehtedel allalaadimiseks üldist teavet, palju erinevat õppematerjali, mängu, praktilisi töölehti, plakateid, infovoldikuid jne. **PowerBattery** on lisaks veel tegev mitmetes heategevusprojektides.

Kogumismahutite materjalina on enamasti kasutusel pappkastid, plast- või metalltunnid. Läti TVO **Zala josta** on uudse lahendusena kasutusele võtnud kogumisautomaadid, mille kasutamisel on võimalik koguda punkte ja võita auhindu.

Norras on müügikohtades endiselt kasutusel ka papist kogumiskastid, kuid mitme tulekahju põhjuseks on peetud valesti sortitud liitiumakusid. Seepärast tehakse ennetustööd akude turvaliseks ära andmiseks. TVO **BatteriRetur** on teinud kampaania, kus inimesi õpetatakse patareide pooluseid, enne nende üleandmist, katma teibiga.

Teistest erineb Läti TVO **Latvijas Zalais punkts**, mis soovib oma patareide kogumiskasti panna ka jäätmeteks muutunud väikeelektronika (telefonid), e-sigaretid ja väiksed päikesepatareid sisaldavad seadmed (aialambid).

Levinud on kogumispunktide esitamine interaktiivsetel kaartidel. Saab sisestada oma asukoha ja selle järgi otsida endale lähim kogumiskoht ja muud sarnased lahendused. Iirimaal lisatakse kaardi juurde jooksvalt teavet jäätmete kogumisringide peatuskohtade, kuupäevade ja kellaegade kohta.

8. Ettepanekud

Järgnevalt on esitatud ettepanekud kasutatud patareide ja akude kogumise suurendamiseks Eestis:

8.1. Kogumise korraldus

1.1. Kogumislahenduste ja teabe ühtlustamine nii TVO-de poolt jagatavatel kogumismahutitel kui ka kaubanduskettide omalahendustel

Peatükis 3.4. on toodud ülevaade müügikohtades läbiviidud vaatlustulemustest. 88% juhtudest oli kogumismahuti olemas, kuid need olid väga erinevad oma paiknemise, välimuse ja suuruse poolest. Ka kaubandusekettide omalahendused, nende erinevates müügikohtades, ei olnud ühesugused. Kuid kogumislahenduste korraldus omab märkimisväärset mõju kogumise efektiivsusele.

Ettepanek on, et TVO-d teeksid omavahel koostööd ühesuguste või vähemalt sarnaste kogumismahutite ja nendel kasutatava teabe kasutuselevõtuks. Turustajatele antavad kogumismahutid peaksid olema selgelt eristatavad tavapäraest kaubakastidest, olema erksavärvilised, silmatorkavad ja lihtsa sõnumiga.

Ka kogumismahutite paiknemine müügikohtades võiks olla ühtne. TVO-d saavad turustajatele anda juhiseid, nt kogumismahuti võiks asuda info- või teenindusleti peal või selle vahetus läheduses, et müügikoha töötaja saaks omada ülevaadet mahuti kasutamisest, sh sellesse pandavatest ja väljavõetavatest esemetest.

Kaubanduskette tuleks teavitada, nii TVO-de kui ka ametiasutuste poolt, et nende kõigis müügikohtades oleks ühtne tagasivõtu korraldus ja töötajad ühte moodi instrueeritud.

Võimalusel tuleks müügikohtade kogumiskastidele ja -kohtadele paigutatava teabe põhiteksti kehtestada määrusega. See tagaks asjakohase ja ühtlustatud teabe esitamise kõigis müügikohtades.

1.2. Jäätmeteks muutunud e-sigarettide kogumine koos patarei- ja akujäätmetega, ühises kogumisvõrgustikus. Sellega seondvalt nõuded kogumismahutitele, et muuta need kinniseks ja turvaliseks.

Käesoleva analüüsi käigus läbi viidud vaatlused näitasid, et paljud müügikohtadesse paigaldatud patareide ja akude kogumismahutid on avatud või katkised. Samas oli ka näiteid, kus kogumismahuti oli müügikoha enda poolt kinniseks tehtud, lisades plastist kastile vastava kaaneluku.

Kogumismahutite kinniseks ja turvalisemaks muutmise eesmärk on vältida ja vähendada võimalust kogumismahutitest võtta välja sinna visatud e-sigarettide, aga ka patareisid ja akusid nende täiendava kasutuse eesmärgil. Suurem probleem on e-sigarettidega. Eesti Konjunktuuriinstituudi tubakatoodete turu ja tarbimise 2023. aasta aastaraamatust⁴¹ selgub, et e-sigarettide tarbijate osakaal on kasvanud võrreldes 2020. aastaga kaks korda, 2020. aastal tarbis

---

⁴¹Konjunktuuriinstituudi tubakatoodete turu ja tarbimise aastaraamat (2023): <https://www.sm.ee/sites/default/files/documents/2024-03/Tubakatoodete%20turg%20ja%20tarbimine%20Eestis.%20Aastaraamat%202023.pdf>

e-sigarettide 11% vastanutest. Eriti levinud on e-sigarettide tarvitamine koolinoorte seas. Kuid kuna alaealistele on e-sigarettide müük keelatud, siis püütakse leida muid viise nende soetamiseks. Kogumismahutitest välja võetud e-sigarettide puhul loodetakse, et need ei ole lõpuni kasutatud, lisaks on võimalus, et e-sigareti aku on tühi, kuid nikotiinitoodeid on selles veel järgi. Akut modifitseeritakse selliselt, et e-sigaretti on võimalik edasi kasutada. Sarnaselt tavasigaretiga sisaldab e-sigaret tervisele ohtlikke aineid ja selle tarvitamine võib erinevaid haigusi põhjustada.

Kuigi hiljutises TVO-de ja Maailmakoristuspäeva ühises teabekampanias suunati kasutatud e-sigarettide tagastama ka müügikohtade patareide kogumiskastidesse, siis TVO EES-Ringlus on käeoleva töö raames avaldanud arvamust, et oluline on koguda jäätmeliigi põhiselt, sest nende jäätmete töötlemine on tehnoloogiliselt erinev. Samas on teistest riikidest näiteid (Läti ja Iirimaa), kus just soodustatakse e-sigarettide ja patareide koos kogumist. Ilmselt põhjusel, et kantavate patareide ja akude kogumiskastid on olemas pea igas müügikohas. Tavaliseks tarbekaubaks muutunud e-sigarettide tagastamine patareide ja akude kogumiskastidesse tagab e-sigarettide kõrge kogumismäära, sest see oleks tarbijatele kiire ja lihtne lahendus jäätmeteks muutunud e-sigarettidest vabanemiseks. Tegemist on kiiresti kasvava probleemiga, TVO-dele esitatud andmete kohaselt lasti Eesti 2022. aastal turule **61,43 tonni e-sigarettide**, mis on ligikaudu **3 071 500 e-sigaretti aastas**. Ametlikult turule lastavatest e-sigarettidest koguti neist jäätmetena liigiti vaid **13%**.

On teada juhtumeid, kus kastist võetakse kaasa ka tavalisi patareid, lootes, et neid on võimalik veel kasutada. Kuid puudub teadmine, kas patareid toodi kogumiskasti tagasi, kui neid enam kasutada ei saanud.

Seetõttu tuleks kaaluda õigusaktide tasemel nõude kehtestamist jäätmeteks muutunud e-sigarettide kogumiseks koos patarei- ja akujäätmetega, ühises kogumisvõrgustikus või e-sigarettide kogumiskastide paigaldamiseks patareide kogumismahutite kõrvale. Paralleelselt tuleks kehtestada ka nõuded kogumismahutitele, et muuta need kinniseks ja turvaliseks, puuduks võimalus kogumismahutist iseseisvalt asju välja võtta.

1.3. TVO-ga liitumine kohustuslikuks kõigile patarei ja aku tootjatele, kes lasevad Eestis turule patareid ja akusid.

Kantavate patareide ja akude tootjatel on alates 1. jaanuarist 2022. a kohustus sõlmida kirjalik leping TVO-ga tekkinud jäätmete kogumise ja taaskasutamise või kõrvaldamise korraldamiseks. Ettepaneku kohaselt muutuks TVO-ga lepingu sõlmimine kohustuslikuks ka mootorsõidukite ja tööstuslike patareide ja akude tootjatele. Patareimäärusest lisanduvad uued liigitused – kergtranspordivahendite ja elektrisõidukite akud.

Ettepanek on kaasata kõik patareide ja akude tootjad ühtsesse süsteemi, et omada selget ülevaadet patareide ja akude turule laskmise mahtudest, koostisest ja kasutusest. See võimaldab ka jäätmeteks muutunud patareide ja akude kogumist korraldada viisil, mis tagab kõigi turule lastud toodete kogumist ja materjalide suunamist ringlusesse.

Patareide ja akude turule laskmise maht on viimastel aastatel hüppeliselt kasvanud ja kasvab veelgi seoses kergtranspordivahendite ja elektrisõidukite suuremale kasutusele võtmisele. Samal ajal kasvab ka nende kestvus. Seetõttu võib tekkida olukord, kus patareide ja akude tootjaid ei ole tulevikus enam võimalik kindlaks teha või nad on oma tegevuse lõpetanud. Laiendatud tootjavastutuse põhimõtte kohaselt peab tootja tagama tema turule lastud tootest tekkivate

jäätmete kogumise ja nende taaskasutamise, korduskasutamise või nende kõrvaldamise ning kandma sellega seotud kulud.

TVO-d on loodud selleks, et aidata tootjatel nende kohustusi täita. Selleks koguvad nad tootjatelt jäätmekäitlustasu vastavalt turule lastud toodete kogusele, mis võimaldab korraldada patareide ja akude kogumist terves riigis. See tagab kõigi patareide ja akude kogumise ja käitluse sõltumata sellest, milline tootja ja millal need turule lasi.

Vaadeldud riikidest on Soomes kõigil patarei- ja akutootjatel kohustus liituda TVO-ga. Soome on saavutanud ka kõrge kantavate patareide ja akude kogumismäära 52,5% (2022. a), mis näitab süsteemi edukat toimimist.

1.4. Kogumisvõrgustiku laiendamine

1.4.1. Kogumismahutid jäätmemajadesse.

Mitmed omavalitsused ja korteriühistud on rajanud jäätmemaju, mis on enamasti mõeldud kogukondlikuks kasutamiseks ja lukustatud. Nendes on loodud tingimused mitmete eri liiki jäätmete äraandmiseks, enamasti papp-paberpakendile, plast- ja metallpakendile, klaaspakendile ja vanapaberile, harvem tekstiilile, väikeelektroonikale ja patareidele.

Ettepanek on laiendada kantavate patareide ja akude kogumisvõrgustikku inimeste kodudele lähemale. Jäätmemajad on ilmastikukindlad ja neis toimub korrapärane tühjendamine. Koos igapäevase rutiiniga viia sinna jäätmeid on mugav võtta kaasa ka kasutatud patareid ja aku, et need panna jäätmemajas asuvasse vastavasse kogumismahutisse.

Jäätmemajade rajamiseks antavate rahaliste toetuste andmisel tuleks seada täiendavaks tingimuseks nõue jäätmemaja varustada ka kantavate patareide ja akude kogumismahutiga. Juba olemasolevate jäätmemajade jaoks on kohalikul omavalitsusel võimalus jäätmehoolduseeskirjas seada vastavad tingimused.

Jäätmemajade teenindamine toimub tavaliselt korraldatud olmejäätmeveo raames. Seetõttu oleks asjakohane kaasata sellese ka kantavate patareide ja akude kogumise ning veo korraldus TVO-de poolt näidatud käitluskohta. TVO-de ülesanne on kompenseerida veokulud ja katta edasised käitluskulud.

1.4.2. Kogumismahutite paigaldamine haridus- ja ametiasutustesse.

Paljudes ametiasutustes on juba olemas kantavate patareide ja akude kogumismahutid, sh Keskkonnaagentuuris, kuid mitte kõigis. Ka mitmed koolid on paigaldanud kogumismahutid. Kogumismahutite paigaldamist lasteaedadesse ja koolidesse soodustab ka hetkel käimas olev Maailmakoristuspäeva kampaania, mis teeb koostööd EES-Ringluse ja Elektroonikaromuga. Kampaania keskendub kasutatud e-sigaretide kogumisele, kuid selle käigus juhitakse tähelepanu ka patareide kogumisele.

Eesmärk on luua palju erinevaid ja mugavaid tingimusi patareide ja akude ära andmiseks.

Vaadeldud riikidest Iirimaa ja Slovakkia soodustavad mahutite paigaldamist era- ja avalikesse asutustesse, terviseasutustesse, koolidesse ja muudesse haridusasutustesse. Neil on lasteaedadele ja koolidele välja töötatud põhjalikud haridusprogrammid ja viiakse läbi erinevaid konkursse ja projekte. Veebilehtedel on palju õppematerjali ja mänge.

1.4.3. Kergtranspordivahendite patareide ja akude kogumiseks eraldi kogumismahutid nende müügikohtadesse

Kergtranspordivahendeid, nagu elektrijalgrattaid ja -tõukerattaid kasutatakse üha enam ja mitte ainult linnades, vaid ka maapiirkondades. Nende akude eluiga ei ole väga pikk, see jääb 1-3 aasta vahele, mis tähendab, et selliseid kasutuskõlbmatuid akusid tekib aina rohkem. Lisaks on nende akude mõõtmed enamasti sellised, et ei mahu kantavate patareide ja akude kogumismahutisse või kogumismahuti täitub juba mõne aku lisamisel.

Eesmärk on laiendada kogumisvõrgustikku kergtranspordivahendite akude kogumismahutitega nende akude müügikohtades.

TVO-de poolt pakutavad või müügikohtade enda lahendusega kogumismahutid tuleks seada nähtavale kohale, lisada pilku püüdev kujundus ja lihtsalt mõistetav teave, et uue aku otsmisel näeks tarbija kohe ka võimalust tuua kasutatud, jäätmeteks muutunud aku müügikohta tagasi.

Võimalusel kehtestada sellekohane nõue vastavas õigusaktis.

1.5. Ohtlike jäätmete kogumisringide jätkamine ja toetamine

Tuleks jätkata kogumisringide korraldamisega ja riigi poolt tagada vastavad toetusmeetmeid ohtlike jäätmete kogumiseks. Analüüsi peatükis 3.5. kohalike omavalitsuste poolt korraldatavate jäätmete kogumisringide kohta selgus, et selliste kogumisringide korraldamine ei ole väga levinud, kuid nendes omavalitsustes, kus regulaarset kogumisringe korraldatakse, on patarei- ja akujäätmeid kokku kogutud märkimisväärses kogustes – 6 aastaga ligikaudu 8,36 tonni (sisaldab ka moorsõidukite akusid).

Teatud liiki jäätmete, enamasti ohtlike jäätmete kogumisringide korraldamine on seotud ka elanikkonna teadlikkuse tõstmisega, sest elanike teavitamine võimalusest patarei- ja akujäätmed üle anda konkreetsel kuupäeval ja asukohas, tuletab meelde probleemi olemust. Kui muidu ei panda tähele kodus seisma jäänud patareisid ja akusid, siis kogumisringi kohta teavituse saamine suunab sellele tähelepanu.

Vaadeldud riikidest korraldatakse ka Iirimaal elanikele suunatud jäätmete kogumisringe, mille käigus kogutakse patarei- ja akujäätmeid ning elektri- ja elektroonikajäätmeid. TVO-d WEEE Ireland ja ERP Ireland jagavad oma veebilehtedel jooksvalt infot kuupäevade ja asukohtade kohta.

8.2. Teavitustegevus

2.1. Turustajatel kohustus oma veebilehtedel esitada teave patareide ja akude tagastamisvõimaluste kohta esilehel või muul viisil koheselt nähtav.

Analüüsi käigus selgus, et paljudel patareide ja akude tootjatel ja turustajatel, aga ka e-poodidel puudub veebilehtedel teave kasutatud patareide ja akude tagastamisvõimaluse kohta. Alates 18. augustist 2025. a hakkab kehtima patareimääruse nõue (art 74), mille kohaselt peavad turustajad, sh e-poodide omanikud esitama teabe selle kohta, kuidas saab patarei- ja akujäätmeid tasuta tagastada vastavatesse kogumiskohtadesse.

Ettepanek on täpsustada seda tulevikus kehtima hakkavat nõuet selliselt, et patarei- ja akujäätmete tagastamise kohta antav teave oleks turustajate veebilehtede esilehel või muul viisil tehtud veebilehe külastajale koheselt nähtavaks.

2.2. Teabekampaaniate kestuse pikendamine ja TVO-dele kohustus kulutada vähemalt 2% oma kalendriaasta käibest patarei- ja akujäätmete kogumisega seotud teabe levitamiseks.

Kehtiva regulatsiooni kohaselt tuleb teabekampaanias teabe esitamiseks kasutada korraga vähemalt kahte teabe levitamise vahendit ning minimaalseks kestuseks on määratud kümme järjestikust kalendripäeva, maakonna ajalehtedes kaks nädalat.

Patareimäärus ei sea teabekampaaniatele nõudeid teabe levitamise vahendite ja kestuse kohta, küll aga täieneb esitatava teabe maht.

Analüüsi peatükist 4.3. nähtub, et ainult patarei- ja akujäätmete kogumisele suunatud teabekampaania toimus 2020. a. Teistel aastatel on patarei- ja akujäätmeid käsitletud koos elektri- ja elektroonikajäätmetega või ei ole nähtavat teabekampaaniat toimunud. PROTO-le esitatud aruannetest selgus, et ka teabekampaaniatele tehtud kulutused on EES-Ringlusel ja Elektroonikaromul eelnevatel aastatel olnud ebaproportsionaalselt erinevad.

Vaadeldes teiste riikide praktikaid, siis TVO-de teavitustegevus ei piirdu ainult kord aastas korraldatava üleriikliku teabekampaaniaga. Populaarne on korraldada väiksemaid võistlustel põhinevaid kampaaniaid koolides ja lasteaedades. Palju on näiteid erinevatest õppematerjalidest, mängudest, üldharivatest videotest, plakatitest jne. Ka kogumiskastide disain ja visuaalne kujundus on käsitletavat teavitustegevusena.

Seetõttu on ettepanek õigusakti tasemel laiemalt defineerida vajalik teavitustegevus ning sarnaselt pakendiseaduse § 17⁴ lg 5 seada TVO-le kohustus kulutada teavitusalaseks tegevuseks vähemalt 2% TVO kalendriaasta käibest. Kuna mõlemad TVO-d tegelevad ka elektri- ja elektroonika tootjavastutusega, siis tuleks lisada täpsustus patareide ja akude kogumisega seotud käibe kohta. See tagaks olukorra, kus tootjad, kes on sõlminud TVO-ga lepingu kohustuste üleandmiseks, oleks sunnitud panustama rohkem üldisesse teavitustegevusse.

Kokkuvõte

Patareid ja akud on olulised energiaallikad ja nõudlus nende järele kasvab lähiaastatel kiiresti, eelkõige seoses elektrisõidukite ja kergtranspordivahendite suurema kasutuselevõtuga. Ringmajanduse seisukohast on oluline hoida materjale ringluses ja kasutada neid ressursitõhusamalt. Samal ajal vähendada ka sõltuvust kolmandatest riikidest pärit toorainetest, nagu koobalt, plii, liitium ja nikkel.

Eestis on mootorsõidukite akude kogumise tase ja ringlussevõtu efektiivsus väga kõrge. Seevastu on kantavate patarei- ja akujäätmete ringlussevõtu efektiivsus kõrge, kuid kogumise tase liialt madal. 2022. a saavutati kogumise määraks 43,7%, mis on veidi madalam nõutud minimaalsest 45%. Patareimäärusest tulevad juba uued eesmärgid, 2028. aastaks tuleb saavutada kogumise määr 63% ja 2031. aastaks 73%. Patareimäärusest lisandub nüüd ka eraldi kogumise määr kergtranspordivahendite akudele – 2029. aastaks tuleb saavutada kogumise määr 51% ja 2032. aastaks 61%.

Seega tuleb Eestis oluliselt parandada kantavate patarei- ja akujäätmete kogumist ning hakata tähelepanu pöörama ka kergtranspordivahendite akude kogumisele.

Käesoleva töö eesmärgiks oli selgitada välja olemasolev patareide ja akude kogumisvõrgustik ning teha ettepanekud kogumisvõrgustiku laiendamiseks ja kogumise suurendamiseks, et tulevikus oleks tagatud kogumise sihtarvude täitmine.

Eestis kehtib laiendatud tootjavastutuse üldpõhimõte alates 1. maist 2004, mille kohaselt võib tootja valida, kas ta täidab kohustused individuaalselt või annab need kirjaliku lepinguga üle TVO-le, välja arvatud kantavate patareide ja akude tootjad, kes alates 1. jaanuarist 2022. a on kohustustatud sõlmima kirjaliku lepingu TVO-ga, individuaalne kohustustute täitmise võimalus neil puudub. Tänapäevaks on ligikaudu 230 ettevõtet TVO-ga lepingu sõlminud ja registreeringutaotlusel PROTO-sse näidanud akusid ja patareisid. Lisaks on PROTO andmetel 54 individuaalse vastutusega tootjat. Individuaalset vastutust rakendavad peamiselt sellised ettevõtted, mis oma tegevuse käigus lasevad turule mootorsõidukite akusid.

Kasutatud patareide ja akude efektiivne kogumine sõltub suuresti TVO ja turustaja koostööst. Vastutus on küll TVO-l, kuid kogumikohad asuvad turustajate müügikohtades. Igas müügikohas on turustaja kohustatud tasuta tagasi võtma turustatava patarei või akuga sama liiki patareist või akust tekkinud jäätmed. Patarei ja aku tootja või TVO peab turustajat varustama vajaliku kogumismahutiga. TVO-d teenindavad, st tühjendavad kogumismahuteid ligikaudu 1700 erinevas müügikohas. Kogumismahutite täituvus on sealjuures väga erinev, mistõttu on ka tühjendamiste sagedus erinev, vahel vaid kord kahe aasta jooksul.

Olemasoleva kogumisvõrgustiku hindamiseks viidi läbi kohtvaatlused, üle Eesti külastati 85 erinevat patareide ja akude müügikohta. Kokkuvõtvalt võib öelda, et enamikes müügikohtades on kogumismahuti olemas ja seega loodud võimalused kantavate patareide ja akude tagastamiseks. Erinev on kogumismahutite paiknemine, enamasti välisukse läheduses, teenindusleti juures või on jäätmete ära andmiseks kohandatud eraldi pind. Silma hakkas kogumismahutite väga erinev seisukord. On uusi, terveid ja kinniseid, kuid korduvalt oli näha ka katkiseid või avatud mahuteid. Kogumismahuti iseseisev avamine toimub enamasti kohtades, kus see tegevus ei ole müügikoha töötajatele kergelt nähtav. Suurematel kaubanduskettidel on

enda poolt välja töötatud kogumislahendused, kus on püütud TVO-de poolt pakutavad kogumiskastid asendada komplekse süsteemiga. Paraku ei ole ka need kõigis keti müügikohtades ühesugused ja sellised, mis takistaks kogumismahutist iseseisvalt midagi välja võtta.

Kasutatud patareide ja akude tagastamise eelduseks on inimeste teadlikkus vajadusest seda teha. Selle väljaselgitamiseks viidi läbi turu-uuring, milles osales 1151 sihtrühma esindajat alates 18. eluaastast. 98% küsitletutest teadis, et patareide ja akude jäätmeid ei tohi panna segaolmejäätmete konteinerisse, vaid tuleb viia vastavasse kogumiskohta. Vaid 69 % elanikest teadis, et kõik akude ja patareide müügikohad on kohustatud vastu võtma kasutatud akusid ja patareid (ka neid, mis ei ole sellest müügikohast ostetud).

Seega mängib patareide ja akude kogumisel suurt rolli teadlikkus. Tootjate ja turustajate veebilehti vaadeldes oli olukord üsna halb, vaadeldud 21 lehekülje osas oli vaid üks selline lehekülge, mis esilehel, päises esitles rubriiki „Kuhu viia vanad akud?“. Teavitamiskohustust ei ole täitnud ka üksi e-kaubandusega tegelev turustaja.

Teavitusel on suur osatähtsus TVO-del, kellele sajad tootjad on üle andnud oma kohustused, sh teavitamise kohustuse. TVO-d on teabekampaaniaid läbi viinud alates 2018. aastast, kuid kasutatud patareide ja akude kogumise vajadust ei ole igal aastal kajastatud. Kuna samad TVO-d tegelevad ka elektri- ja elektroonikaseadmete tootjavastutusega, siis on mõnel aastal kampaania keskendunud vaid nendele seadmetele. Jäätmeseadus sellist erisust ei sisalda.

Vaadeldes teiste riikide praktikaid, siis reeglina on õigusaktides nõuded teavitusele üsna üldsõnalised, puudub ajaline ja muu piiritus. Sellest hoolimata tehakse põhjalikku teavitustööd aastaringset. Lühiajaliste kampaaniate asemel viiakse läbi erinevaid võistlusi, loositakse auhindu, tehakse pidevalt postitusi sotsiaalmeediasse, on koostatud erinevaid hariduslikke materjale. Esile võib tuua Iirimaa ja Slovakkia TVO-d oma väga mitmekesiste kommunikatsioonistrateegiatega.

Eesti patareide ja akude kogumisvõrgustiku ja kogumise suurendamiseks on töös tehtud mitmeid ettepanke. Vaatlusandmetele tuginedes on vajalik ühtlustada kogumislahendused ja teabe esitamine, seda nii TVO-de poolt turustajatele pakutavate kogumismahutite paiknemise, välimuse ja suuruse poolest, kui ka kaubanduskettide omalahenduste poolest. Kantavate patareide ja akude kogumismahutite osas on ettepanek võtta kasutusele vaid vastupidavast materjalist ja kindlalt suletavad mahutid, mis takistavad nende iseseisvat kasutamist ja avamist. Eriti teravalt on see probleem esile kerkinud seoses e-sigarettide laialdase kasutuselevõtuga noorte seas, sest patareide kogumiskasti visatud e-sigarette püütakse sealt välja võtta ja edasi kasutada. Kogumise korralduse osas on ettepanek teha TVO-ga liitumine kohustuslikuks kõigile patarei ja aku tootjatele, kes lasevad Eestis turule patareid ja akusid. Eesmärk on kaasata kõik patarei ja akutootjad ühtsesse süsteemi. Kogumisvõrgustiku laiendamise osas on ettepanek varustada kõik jäätmemajad ning haridus- ja ametiasutused kantavate patareide ja akude kogumismahutitega. Kergtranspordivahendite patareide ja akude kogumiseks eraldi kogumismahutid nende müügikohtadesse.

Ettepanek on jätkata ohtlike jäätmete kogumisringide korraldamisega ja võimalusel anda nende läbiviimiseks riigipoolset rahalist toetust. Käesoleva analüüsi jaoks viidi läbi küsitlus, mille käigus küsiti omavalitsustelt infot jäätmete kogumisringide korraldamise kohta. 24-st omavalitsusest vastas 11, et on viimase viie aasta jooksul korraldanud jäätmete kogumisringe. Kogumisringide korraldamisel on ka elanikkonna teavitamise roll, sest info võimalusest jäätmeid kodu lähedal ära anda, juhib teemale tähelepanu, loodud on täiendav võimalus nende turvaliseks ära andmiseks. Selliste kogumisringide korraldamine ei ole ainult Eesti omapära. Ka Iirimaa

korraldatakse sarnaseid jäätmete kogumisringe ja kõigil Iirimaa elanikel on võimalus kogumisringide aja ja asukoha kohta jooksvalt infot saada kogumiskohtade üldisest kaardirakendusest (sarnane kuhuviaa.ee-ga).

Ettepanekud teavitustegevuse parandamiseks sisaldavad turustajatele pandavat kohustust oma veebilehtede esilehel või koheselt nähtavalt esitada info patareide ja akude tagastamisvõimaluste kohta. TVO-dele seada kohustus kulutada vähemalt 2% oma kalendriaasta käibest patarei- ja akujäätmete kogumisega seotud teabe levitamiseks. Teabekampaaniate kestuse ja kasutatavate meediakanalite määratlus ei omaks siis enam rolli. Elanikkonna teavitamine jäätmetekke vältimise vajadusest, patarei- ja akujäätmete ohtlikkusest keskkonnale ja inimeste tervisele, ning vajadus tuua kasutatud patareid ja akud nende müügikohtadesse või muudes kohtades asuvasse vastavasse kogumismahutitesse, peab olema pidev ja motiveeriv. Selles osas on headeks näideteks mitmete teiste riikide praktikad, mille kasutuselevõttu tasub kindlasti kaaluda.

Kasutatud kirjandus

1. Elektri- ja elektroonikaseadmete ning patareide ja akude kogumise ja käitlemise toimimismudelite ülevaade. (SEI Tallinn, 2015):
<https://kliimaministeerium.ee/elukeskkond-ringmajandus/jaatmed/uuringud-ja-projektid>
2. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2006/66/EÜ, 6. september 2006, mis käsitleb patareisid ja akusid ning patarei- ja akujäätmeid ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 91/157/EMÜ:
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:02006L0066-20180704>
3. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2008/98/EÜ, 19. november 2008, mis käsitleb jäätmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks teatud direktiivid:
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0098>
4. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) 2023/1542, 12. juuli 2023, mis käsitleb patareisid ja akusid ning patarei- ja akujäätmeid, millega muudetakse direktiivi 2008/98/EÜ ja määrust (EL) 2019/1020 ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2006/66/EÜ:
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32023R1542>
5. Iirimaa 2023. a Keskkonnaaruanne:
<https://www.weeireland.ie/wp-content/uploads/pdfs/WEEE-Ireland-environmental-report-2023.pdf>
6. Iirimaa patareide ja akude määrus nr 283/2014:
<https://www.irishstatutebook.ie/eli/2014/si/283/made/en/print>
7. Jäätmeseadus: <https://www.riigiteataja.ee/akt/117032023037>
8. Keskkonnaministri 02.07.2007. a määrus nr 49 „Probleemtoodetest tekkinud jäätmete täpsustatud nimistu“: <https://www.riigiteataja.ee/akt/127062020002>
9. Keskkonnaministri 21.12.2007. a määrus nr 64 "Patareide ja akude märgistamise viis ja kord": <https://www.riigiteataja.ee/akt/101092011003>
10. Keskkonnaministri 10.01.2008. a määrus nr 5 "Kasutatud patareide ja akude käitlusnõuded": <https://www.riigiteataja.ee/akt/12910878>
11. Konjunktuuriinstituudi tubakatoodete turu ja tarbimise aastaraamat (2023):
<https://www.sm.ee/sites/default/files/documents/2024-03/Tubakatoodete%20turg%20ja%20tarbimine%20Eestis.%20Aastaraamat%202023.pdf>
12. Vabariigi Valitsuse 07.08.2009. a määrus nr 124 "Patareidest ja akudest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad":
<https://www.riigiteataja.ee/akt/115102013005>
13. Keskkonnaministri 09.05.2011. a määrus nr 30 "Probleemtoodete kohta kehtestatud keeldude ja piirangute rakendamise tähtajad ning probleemtoodetes ohtlike ainete sisalduse piirnormid": <https://www.riigiteataja.ee/akt/120102020006>
14. Keskkonnaministri 22.07.2013. a määrus nr 57 "Probleemtoote kasutajale kättesaadavaks tehtava teabe loetelu ning teabe esitamise viisid ja kord":
<https://www.riigiteataja.ee/akt/123112023004>
15. Keskkonnaministri 14.12.2015. a määrus nr 70 „Jäätmete liigitamise kord ja jäätmenimistu“: <https://www.riigiteataja.ee/akt/118122020026>

16. Läti jäätmeseadus: <https://likumi.lv/ta/id/221378-atkritumu-apsaimniekosanas-likums>
17. Läti loodusvarade maksuseadus: <https://likumi.lv/doc.php?id=124707>
18. Läti määrus „Teatud liiki ohtlike jäätmete käitlemise kord“:
<https://m.likumi.lv/doc.php?id=181768>
19. Norra jäätmemääruse 3. peatükk: https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2004-06-01-930/KAPITTEL_3#KAPITTEL_3
20. Patareid – EI Prügikasti! (Tallinna Ülikool, 2022): <https://elu.tlu.ee/et/projektid/patareid-ei-prugikasti>
21. Riigi jäätmekava 2023 – 2028: <https://kliimaministeerium.ee/jaatmekava>
22. Slovaki jäätmemäärus 79/2015: <https://www.asekol.sk/vyrobcovia-a-dovozcovia/baterie-a-akumulatory/legislativa/>
23. Soome Valitsuse määrus nr 520/2014 patareide ja akude kohta:
<https://finlex.fi/en/laki/kaannokset/2014/en20140520>
24. Taani patareisid ja akusid ning patarei- ja akujäätmeid käsitlev korraldus:
<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2015/1453>
25. Vabariigi Valitsuse määrus nr 124 “Patareidest ja akudest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad“: <https://www.riigiteataja.ee/akt/115102013005>

Lisa 1. Küsitluse vorm

Küsitluse „Elektroonika-, aku- ning patareijäätmete kogumisringid“ vorm

Kohaliku omavalituse nimi:

Teie vastus

Kas Te olete viimase viie aasta jooksul korraldanud oma vallas/linnas kogumisringe, kus elanikel on võimalik ära anda jäätmeteks muutunud elektroonikaseadmeid?

Jah

Ei

Kas Te olete viimase viie aasta jooksul korraldanud oma vallas/linnas kogumisringe, kus elanikel on võimalik ära anda jäätmeteks muutunud patareisid ja akusid?

Jah

Ei

Kui korraldate vastavaid kogumisringe, siis kui tihti?

Üks kord paari aasta jooksul

Korra aastas

Paar korda aastas

Korra kvartalis

Ei korralda

Muu:

Kui suur on aastane kulu kogumisringide korraldamisele ja kuidas seda rahastate?

Teie vastus

Kas Teie omavalituses on võimalik elektroonikajäätmeid ära anda korraldatud olmejäätmeveo raames?

Jah

Ei

Kas Teie omavalituses on võimalik patarei- ja akujäätmeid ära anda korraldatud olmejäätmeveo raames?

Jah

Ei

Kui Teie omavalituses on võimalik elektroonika-, patarei- ja akujäätmeid ära anda korraldatud olmejäätmeveo raames, siis kui tihti on võimalik seda teha ja mis on hind elaniku jaoks?

Teie vastus

Kui peate arvestust, siis palun lisage siia viie viimase aasta kogumisringide/korraldatud olmejäätmeveo käigus kogutud elektroonika-, patarei- ja akujäätmete mahud (järgmisel etapil on andmed võimalik lisada failina).

Teie vastus

Mahtude failina lisamise võimalus.

Laadige üles kuni 5 toetatud fail. Faili maksimaalne suurus on 10 MB.

Lisa fail

Aitäh!

Lisa 2. Fotod kogumiskohtadest

28.08.2024. a Harju maakond

Ehituse ABC (Kadaka tee 65, Tallinn) – asusid müügisalis.

K-Rauta (Paldiski mnt 108a, Tallinn) – kinni teibitud ja ühele kastile lisatud kiri „E-SIGARETID“

Lidl (Rannamõisa tee 12a, Tallinn) – patareid tuleb sisestada ükshaaval, sest vastav avaus on väga väike.

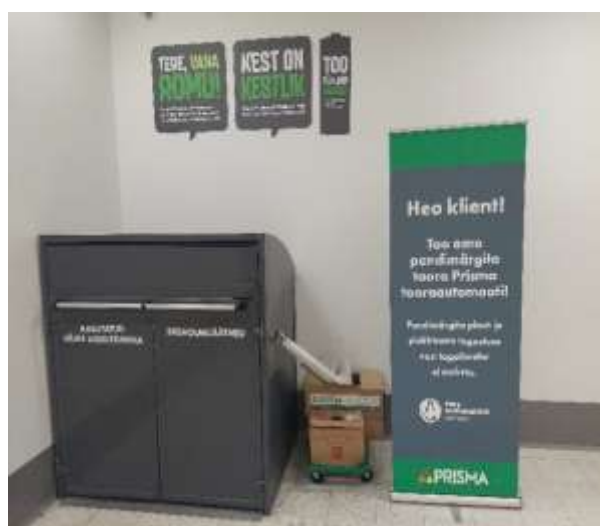
MaximaXXX (Ehitajate tee 148, Tallinn) – ei asunud peaukse juures, vaid tagumise, vähem kasutatava välisuste vahekoridoris.

Coop (J.Smuuli tee 43, Tallinn) – välisukse läheduses, avatud alal.

Selver (Kadaka tee 56a, Tallinn) – kassade läheduses, avatud ala keskel.

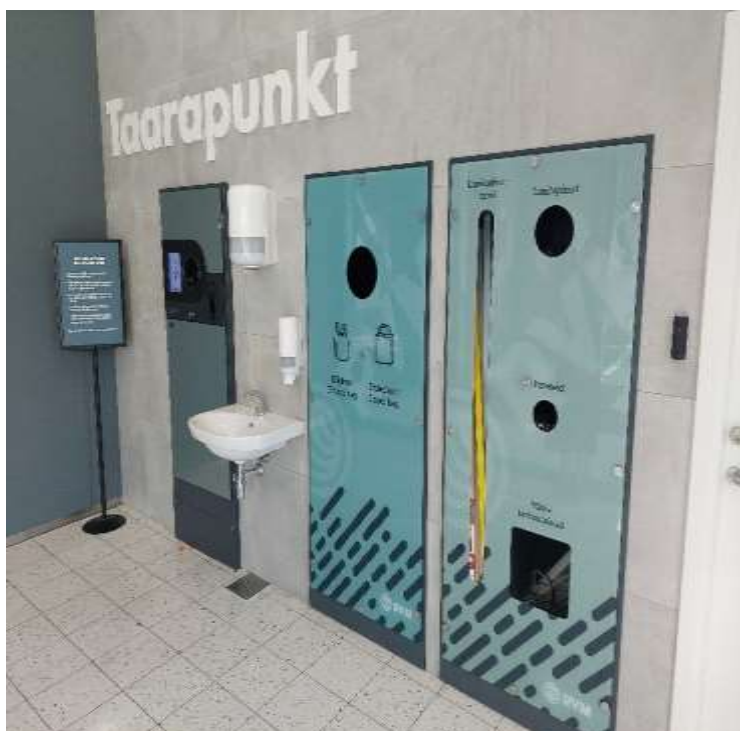

Rocca Al Mare keskus (Paldiski mnt 102, Tallinn) – **Prisma** kaupluse kõrval on avar kogumispunkt. Patareide ja akude kasti kaas oli tihedast avamisest kortsus, kuid sisu õige. Kuna kogumispunkt on nurga taga, siis ootaks vastavat viita, sest olemasolev viit on vaid taaratagastusele. Samas keskuses tegutseval **R-Kioskil** kogumiskasti ei ole, kuid töötaja juhatas läheduses asuvasse Prisma kogumispunkti.

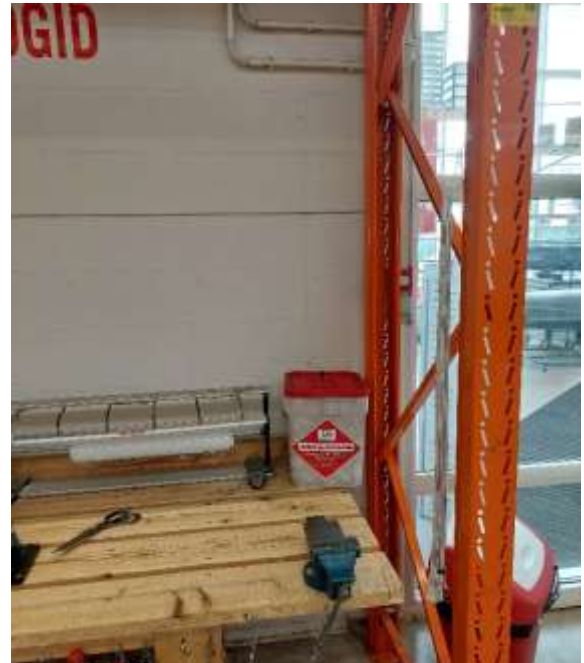
Rocca Al Mare keskus tegutsevas **Euronics**'s teenindusleti taga.

Prisma (Tiskre Prisma, Liiva tee 61, Tallinn) – eraldi sissepääsuga uksel on silt „Taarapunkt“ ja sellel lahtioleku kellaajad. Viide patareide ja akude kogumisele puudub, kuid ruumis sees on väga kaasaegsed lahendused nii patareide kui ka muude jäätme ära andmiseks.

Rimi (Haabersti 1, Tallinn) – Rimi infoleti läheduses keskuse avatud alal. Samas keskuses asuvas **Jysk**’s kassade läheduses ukse kõrval kahe TVO kogumiskastid

Bauhaus (Rocca Al Mare, Kaeravälja 3, Tallinn) – 2 kasti, üks plastist TVO poolt paigaldatud ja teine puidust, kaupluse enda poolt paigaldatud.

Bauhaus (Lasnamäe, Tähesaju tee 8, Tallinn) – ainult TVO poolt paigaldatud kast

Bauhof (J.Smuuli tee 41, Tallinn) ja **Motonet** (Tähesaju tee 14, Tallinn) – ukse juures nähtaval kohal

Rimi ja **Euronics** (Lasnamäe Centrum, Mustakivi tee 13, Tallinn) - teeninduslettide juures, aga iseseisvalt kasutatavad.

Ikea (Kangrumetsa tee 1, Kurna, Harjumaa) – välisukse lähedal, hästi nähtav, suur avaus ja kast patareide kogumiseks.

Grossi pood (Mustamäe tee 41, Tallinn) – välisukse juures.

Circle K (Paldiski mnt 106, Tallinn) – tualettruumi vastas seinal

Tööriistamarket (Peterburi tee 66, Tallinn) – teenindusleti taga, iseseisvalt ei saa kasutada, patareid ja akud tuleb anda teenindaja kätte.

17.09.2024 Saue ja Harku vald

Rimi Super (Instituudi tee 132, Alliku, Harju maakond) – infoleti lähedal avatud alal.

Realiseerimiskeskus (Klooga mnt 10, Tabasalu, Harju maakond) – teenindusleti peal.

28.09.2024 Pärnu

Selver (Port Artur 1, Hommiku 2, Pärnu) – infoleti lähedal avatud alal.

Coop (Port Artur 2, Lai 11, Pärnu) – infoleti lähedal avatud alal.

3.10.2024 Harju, Rapla, Järv, Jõgeva ja Tartu maakonnad

Rimi Supermarket (Viljandi mnt 168, Luige, Harjumaa) – kassade läheduses, avatud alal, läbipaistva teibiga kinni pandud.

Prisma (Risti 1, Uusküla, Rapla) – välisukse juures eraldi nurk jäätmete tagastamiseks, sh patareide ja akude kogumine. Kaupluses olev suunaviit näitab vaid taaratagastust.

Handyman (Tallinna mnt 4, Rappeli Keskus, Rapla) – patareide müügistendi kõrval.

Klick (Tallinna mnt 4, Rappeli Keskus, Rapla) – teenindusleti juures.

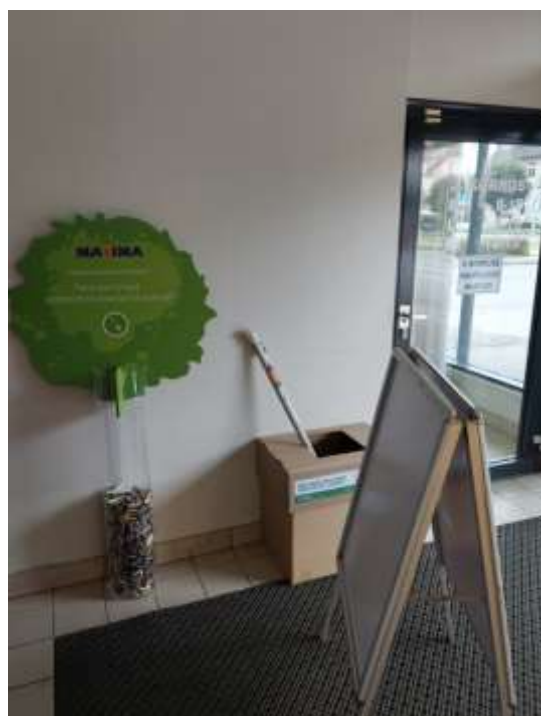
Espak (Linda 1, Rapla) – välisukse juures olevas vahekoridoris.

Coop (Jaama Konsum/Ehituskeskus, Viljandi mnt 126, Rapla) – välisukse juures olevas vahekoridoris.

Coop (Türi Kaubamaja, Tallinna 4, Türi) – välisukse lähedal avatud alal.

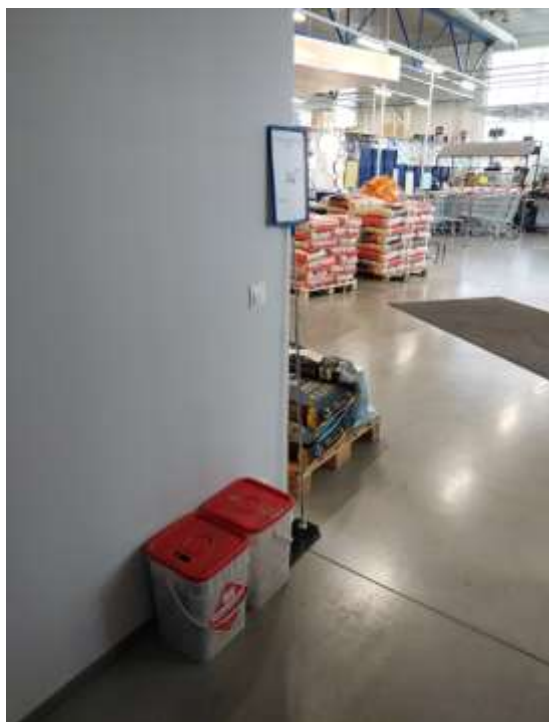
Maxima X (Viljandi 10/12, Türi) – välisukse juures olevas vahekoridoris.

Coop (Paide Kaubamaja, Ringtee 2, Paide) – välisukse lähedal avatud alal.

Magaziin (Prääma tee 20a, Paide) – välisukse lähedal avatud alal.

Espak (Rääma tee 20, Paide) – koridoris mis viis tualettidesse.

Selver (Aiavilja 4, Paide) – avatud alal.

Klick (Selveriga samas majas, Aiavilja 4, Paide) – teenindusleti juures.

Rimi (Aiavilja 2, Paide) – välisukse lähedal.

Selver (Jõgeva mnt 1a, Põltsamaa) – välisukse lähedal.

Bauhof (Lõunakeskus, Ringtee 69, Räni, Tartumaa) – avatud alal oleva pakkimislaua juures.

Euronics (Lõunakeskus, Lääningitee 39, Tartu) – ukse lähedal, kuid avatud. Lampide kasti peal olev silt palub e-sigarid ja veibid anda kassasse.

Juku/Babycity (Lõunakeskus, Lääningitee 39, Tartu) – teenindusleti lähedal, patareide müügistendi all, kuid selle ette oli paigutatud tool.

Rimi (Lõunakeskus, Lääneringtee 39, Tartu) – teenindusleti peal, kinni teibitud. Lisatud Rimi poolne silt, millel kutsutakse vanu patareid ära tooma. Lisainfot soovitatakse küsida teenindajalt.

Jysk (Lõunakeskus, Lääneringtee 39, Tartu) – avatuna teenindusleti peal.

Coop (Lõunakeskus, Lääneringtee 39, Tartu) – teenindusleti lähedal avatud alal. Mahutile oli peale kleebitud kolm silti sõnaga „Patareid“.

Handyman (Lõunakeskus, Ringtee 73, Tartu) – teenindusleti taga, iseseisvalt ei saa kasutada.

K-Rauta (Riia 140e, Tartu) – oli välisukse lähedal, kuid ligipääs kaubaaluste paiknemise tõttu raskendatud.

Tööriistamarket (Lõunakeskus, Lääneringitee 39, Tartu) – välisuste vahealal. Peal silt „Patareid“.

Jysk (Eedeni Keskus, Kalda tee 1c, Tartu) – ukse lähedal.

Handyman (Eedeni Keskus, Kalda tee 1c, Tartu) – teenindusleti ees.

Klick (Eedeni Keskus, Kalda tee 1c, Tartu) – ukse lähedal.

Jysk (Eedeni Keskus, Kalda tee 1c, Tartu) – ukse lähedal, avatud.

Ehituse ABC (Kalda tee 3, Tartu) – teenindusleti lähedal, avatud alal.

Alexela (Tikupoiss, Imavere küla, Järvamaa) – välisukse lähedal.

14.10.2024 Lääne-Viru ja Ida-Viru maakonnad

Rimi (Rakvere Põhjakeskus, Haljala tee 4, Tõrremäe) – iseteeninduskassade juures, kast läbipaistva teibiga suletud

Euronics (Rakvere Põhjakeskus, Haljala tee 4, Tõrremäe) – ukse kõrval.

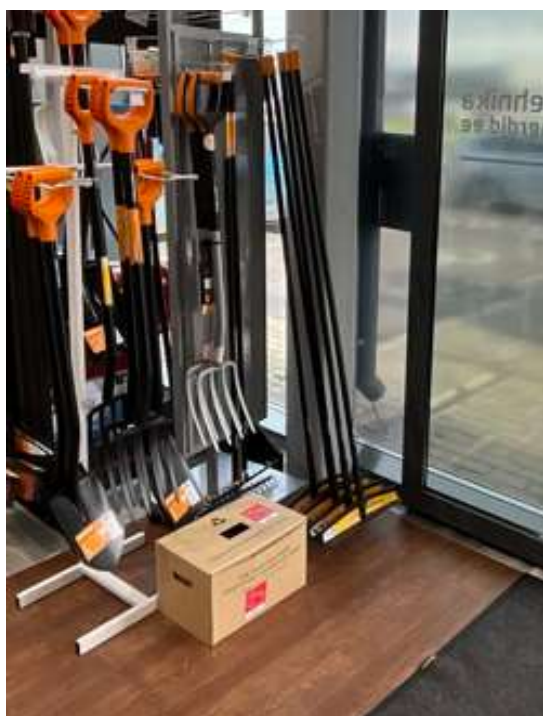

K-Rauta (Rakvere Põhjakeskus, Haljala tee 4, Tõrremäe) – välisukse juures, pappkasti kaas avatult.

Handymann (Rakvere Põhjakeskus, Haljala tee 4, Tõrremäe) – teenindusleti ees.

Stokker (Lõõtspilli 1, Rakvere) – välisukse juures.

Coop (Keskpuiestee 31, Kiviõli) – välisuksest sisenedes vastasseina ääres avatud ämber, millel puudus nõuetekohane märgistus.

Grossi Toidukaubad (Keskpuiestee 33, Kiviõli) – kassaleti juures.

Maxima XX (Vironia Keskus, Järveküla tee 50, Kohta-Järve) – välisuste vahelisel alal.

Selver (Järveküla tee 68, Kohtla-Järve) – kaks kogumiskohta – välisukse kõrval avatuna torukujuline mahuti, kaupluste vahelisel avatud alal Selveri kogumiskast.

A1000 (Järveküla tee 87, Kohtla-Järve) – välisuste lähedal

Handyman (Pargi Keskus, Puru tee 1, Jõhvi) – teenindusleti ees.

Coop (Pargi Keskus, Puru tee 1, Jõhvi) – ostukärude juures.

Klick (Pargi Keskus, Puru tee 1, Jõhvi) – teenindusleti ees.

Bauhof (Narva mnt 141, Jõhvi) – vastupidiselt teistele külastatud Bauhofidele, Jõhvis kogumiskast puudus ja kaupluse töötaja ei osanud vastata, kuhu saab patareisid ja akusid ära anda.

Euronics (Astri Keskus, Tallinna mnt 41, Narva) – ukse juures, kogumiskastid avatult.

Juku (Astri Keskus, Tallinna mnt 41, Narva) – teeninudleti taga.

ONOFF (Fama Keskus, Fama põik 10, Narva) – teenindusleti ees, väike pappkast koos vajaliku märgistusega. Jäeb selgusetuks, kas see on kaupluse poolt kujundatud kast.

Jysk (Fama Keskus, Fama põik 10, Narva) – uste kõrval

Telia (Fama Keskus, Fama põik 10, Narva) – ukse kõrval, Telia enda poolt valmistatud kast, millele on tekst peale trükitud. Suletud läbipaistva teibiga.

Rimi (Fama Keskus, Fama põik 10, Narva) – iseteeninduskassa de juures, avatud alal.

Prisma (Kangelaste prospekt 29, Narva) – ostukärude juures, kogumiskati kaas täielikult avatud.